

*Załącznik nr 1 do Uchwały Nr
XLIV/318/2018 Rady Miasta i Gminy
Buk w sprawie przyjęcia Gminnego
Programu Opieki nad Zabytkami
dla Miasta i Gminy Buk na lata
2018 – 2021.*

GMINNY
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA I GMINY BUK
na lata 2018 – 2021

Spis treści:

1.	Wstęp.	6
1.1.	Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.	6
1.2.	Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.	9
1.2.1.	Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym.	9
1.2.2.	Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.	9
1.2.3.	Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.	19
1.2.4.	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku, o ochronie przyrody.	19
1.2.5.	Rozporządzenie ministra kultury i dziedzictwa narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.	20
2.	Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego.	21
2.1.	Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do Polski.	21
2.1.1.	Krajowy programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.	21
2.2.	Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do Wielkopolski.	23
2.2.1.	Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017 – 2020.	23
2.2.2.	Zaktualizowana strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020.	25
2.2.3.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.	28
2.2.4.	Raport o stanie zagospodarowania i rozwoju województwa wielkopolskiego 2014.	32

2.2.5.	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020 (WRPO 2014+).	32
2.2.6.	Studium ochrony i kształtowania krajobrazu w poznańskim obszarze metropolitalnym.	37
2.3.	Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do powiatu poznańskiego.	43
2.3.1.	Strategia rozwoju powiatu poznańskiego do 2030 roku.	43
2.3.2.	Program opieki nad zabytkami powiatu poznańskiego na lata 2012 – 2015.	50
2.3.3.	Program ochrony środowiska dla powiatu poznańskiego na lata 2016 – 2020.	52
3.	Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta i gminy Buk.	53
3.1.	Zabytki nieruchome.	54
3.2.	Zasoby zabytków nieruchomych w mieście i gminie Buk.	55
3.3.	Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla miasta i gminy Buk. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków.	57
3.3.1.	Obiekty zabytkowe nieruchome wpisane do rejestru zabytków będące własnością Samorządu w Buku.	58
3.4.	Obiekty zabytkowe nieruchome z terenu miasta i gminy Buk. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków.	58
3.5.	Zabytki ruchome.	73
3.5.1.	Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie miasta i gminy Buk.	73
3.6.	Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, obszary chronionego krajobrazu).	74
3.6.1	Obszarowe wpisy do rejestru zabytków.	74
3.7.	Zabytki archeologiczne.	74
3.7.1.	Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.	75
3.7.2.	Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej.	75

3.7.3.	Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne).	76
4.	Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa i krajobrazu kulturowego na obszarze miasta i gminy Buk.	78
4.1.	Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.	78
4.1.1.	Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, będących własnością Samorządu w Buku.	82
4.2.	Stan zachowania zabytków ruchomych.	84
4.3.	Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.	84
4.3.1.	Obszary największego zagrożenia dla zabytków archeologicznych w mieście i gminie Buk.	87
4.3.2.	Najważniejsze zasady ochrony zabytków archeologicznych.	88
4.3.3.	Zasady ochrony zabytków (dobre praktyki).	88
4.4.	Uwarunkowania wynikające ze Strategii rozwoju miasta i gminy Buk na lata 2004 – 2015.	90
4.5.	Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk.	91
4.5.1.	Projekt Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk.	95
4.6.	Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji dla miasta Buk na lata 2011 – 2015.	101
4.7.	Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Buk na lata 2017–2020 z perspektywą do roku 2024.	103
4.8.	Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie miasta i gminy Buk.	104
4.9.	Najważniejsze działania opiekuńcze przeprowadzone przez Gminę Buk przy obiektach zabytkowych w latach 2014 – 2017.	115

5.	Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).	118
6.	Kierunki realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.	118
6.1.	Gminna ewidencja zabytków.	118
6.1.1.	Działanie – weryfikacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomych (architektura i budownictwo).	118
6.1.2.	Działanie – weryfikacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych	119
6.2.	Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.	120
6.2.1.	Działanie – sporządzenie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.	120
6.3.	Promocja regionu i edukacja przez prezentację lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego.	120
6.3.1.	Działanie – udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych.	120
6.3.2.	Działanie – edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.	121
6.4.	Sprawowanie opieki nad zachowanymi zabytkami w regionie.	122
6.4.1.	Działanie – zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	122
7.	Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	123
8.	Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.	125
9.	Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.	125

Załącznik nr 1.	Buk, założenie urbanistyczne miasta. Obszar wpisany do rejestru zabytków. Nr rejestru 806/Wlkp/A.	129
------------------------	--	------------

1. Wstęp.

1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawowym celem przedstawionego poniżej Programu opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Buk na lata 2018 – 2021, jest wypracowanie działań lokalnego samorządu, mających na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania środowiska kulturowego w przestrzeni istniejących zabytków nieruchomych (architektury, budownictwa, pradziejowych artefaktów i form przestrzennych) oraz ruchomych (obiektów nie powiązanych trwale z miejscem występowania lub przechowywania). Dla realizacji tego zadania, w ostatnich latach kładzie się coraz większy nacisk na aktywizację lokalnych środowisk. W ramach budowy nowoczesnego oblicza „społeczeństwa obywatelskiego” dostrzega się potrzebę pogłębiania samoświadomości społeczeństwa w oparciu o miejscową tradycję, składającą się ze splotu wydarzeń (historie poszczególnych ludzi, rodzin, grup społecznych itp.) oraz zachowanych pamiątek – zabytków. Opieka nad tak pojętym dziedzictwem kulturowym powinna leżeć u podstaw budowania nowoczesnego społeczeństwa, świadomego swojej przeszłości, co w oczywisty sposób pomaga definiować tożsamość kulturową, jako wartościowy składnik struktury współczesnej cywilizacji.

W dobie przemian, które obserwujemy w ostatnich latach, bardzo istotnym motywem dopingującym ośrodki decyzyjne, takie jak: samorządy lokalne, czy organizacje społeczne, jest wydobywanie z przeszłości i udostępnianie tych wątków naszej historii, które budują postawy patriotyczne. W czasie działania poniższego Programu będziemy świętować setną rocznicą odrodzenia państwowości polskiej i zwycięskiego powstania wielkopolskiego. Przestrzeń kulturowa, w której żyjemy pełna jest pamiątek i śladów bohaterstwa naszych przodków – ciężkiej pracy w obronie polskości oraz oczywistych czynów zbrojnych. Tym bardziej więc, wszelkie działania zmierzające ku opiece tejże przestrzeni wydają się wartościowe, a może nawet niezbędne.

W odniesieniu do zachowanych zabytków, aktywność lokalnego samorządu powinna polegać między innymi na pomocy, koordynacji i stymulowaniu aktywności lokalnych środowisk i organizacji społecznych. Działania te powinny obejmować następujące zagadnienia merytoryczne:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W obecnym systemie prawnym wszelkie działania mające na celu ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w Wielkopolsce, a w tym na terenie miasta i gminy Buk, realizuje Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, kierując Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu.

Na podstawie Porozumienia z dnia 24 marca 2009 roku zawartego pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim oraz Starostą Poznańskim w sprawie powierzenia Powiatowi Poznańskiemu spraw z zakresu właściwości Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2009 roku, Nr 85, poz. 1212), powołano stanowisko Powiatowego Konserwatora Zabytków. W strukturze organizacyjnej Starostwa Poznańskiego, Biuro Powiatowego Konserwatora Zabytków jest niezależnym wydziałem. Wzmiankowane porozumienie wyznaczyło również zakres obowiązków, które zostało

określone w § 2.: „Wojewoda Wielkopolski powierza Powiatowi Poznańskiemu wykonywanie następujących zadań:

- 1) wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń dotyczących zabytków, określonych w ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami) oraz w przepisach odrębnych z wyłączeniem spraw określonych w § 3 Porozumienia,
- 2) prowadzenie spraw dotyczących zabytków nieruchomości, będących cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- 3) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach,
- 4) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opiece nad zabytkami,
- 5) upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- 6) współpraca z innymi organami administracji publicznej,
- 7) prowadzenie i aktualizacja podstawowej dokumentacji zabytków,
- 8) prowadzenie dla każdego zabytku zbioru dokumentów zawierającego: kartę ewidencyjną, dokumentację prawną, konserwatorską, historyczną, ikonograficzną i inwentaryzacyjną.

Niniejszy program jest czwartą edycją tego dokumentu. Pierwszy Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2006 – 2009 dla miasta i gminy Buk został uchwalony przez Radę Miasta i Gminy Buk uchwałą z dnia 30 października 2007 roku, nr XVI/84/07, opublikowaną następnie w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego w dniu 5 grudnia 2007 roku (Nr 181, poz. 4019). Drugi Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2010 – 2013 dla miasta i gminy Buk został przyjęty przez Radę Miasta i Gminy Buk uchwałą z dnia 9 lutego 2010 roku, nr LVIII/297/2010. Trzeci Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017 dla miasta i gminy Buk został przyjęty przez Radę Miasta i Gminy Buk uchwałą z dnia 26 sierpnia 2014 roku, nr XLV/324/2014.

Niniejszy program został sporządzony zgodnie z zaleceniami Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

1.2.1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875, 2232 z późn. zmianami).

Art. 7.

1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1.2.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami).

Art. 4.

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;

- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 6.

1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. 1998 nr 85, poz. 539, 2001 nr 106, poz. 668, 2002 nr 129, poz. 1440 oraz nr 113, poz. 984),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7.

Formami ochrony zabytków są:

1) wpis do rejestru zabytków;

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;

2) uznanie za pomnik historii;

3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 18.

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji (...) strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, (...)

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

(...)

- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, (...) uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

2. W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20.

Projekty i zmiany (...) miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Art. 22.

(...)

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 32.

1. Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

Art. 33.

1. Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1. (...)

Art. 36.

1. Pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:

- 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- 2) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- 3) prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;

- 4) prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- 5) prowadzenie badań archeologicznych;
- 6) przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- 7) trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- 8) dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- 9) zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- 10) umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru: urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199, 443 i 774) oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 11) podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- 12) poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

(...)

2a. Wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić podjęcie działań objętych pozwoleniem, o którym mowa w ust. 1, od przekazania przez wnioskodawcę w oznaczonym terminie określonych informacji dotyczących działań wymienionych w pozwoleniu, zastrzegając odpowiedni warunek w treści pozwolenia. Do warunku stosuje się art. 162 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego.

(...)

3. Pozwolenia, o których mowa w ust. 1 i 1a, mogą określać warunki, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

4. Wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić wydanie pozwolenia na podejmowanie działań, o których mowa w ust. 1 pkt 6, 9 i 11, od przeprowadzenia, na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

(...)

5. Pozwolenia, o których mowa w ust. 1 i 1a, wydaje się na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego.

6. Pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych wydaje się na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z nieruchomości, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego.

7. Pozwolenie na prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa, badań konserwatorskich i architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru albo badań archeologicznych lub poszukiwań ukrytych bądź porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, wydaje się również na wniosek osób fizycznych albo jednostek organizacyjnych zamierzających prowadzić te badania lub poszukiwania. W przypadku nieuzyskania zgody właściciela lub posiadacza nieruchomości na przeprowadzenie tych badań lub poszukiwań przepisy art. 30 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

8. Uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podjęcie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami Prawa budowlanego.

Art. 36a.

1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna występująca z wnioskiem o pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa albo na prowadzenie prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru albo badań archeologicznych jest obowiązana zapewnić kierowanie tymi pracami oraz badaniami albo samodzielnie ich wykonywanie przez osoby spełniające odpowiednio wymagania, o których mowa w art. 37a ust. 1 i 2, art. 37b ust. 1 i 3, art. 37d ust. 1 albo art. 37e ust. 1.

2. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna występująca z wnioskiem o pozwolenie na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru jest obowiązana zapewnić kierowanie tymi robotami oraz wykonywanie nadzoru inwestorskiego przez osoby spełniające wymagania, o których mowa w art. 37c.

Art. 81.

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Art. 87.

1. (...) wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat (...) gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
  - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. (...) gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje (...) rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
  4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
  5. Z realizacji programów (...) wójt (burmistrz, prezydent miasta sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

Art. 107a.

1. Właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, który nie powiadomił odpowiednio ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo wojewódzkiego konserwatora zabytków o:
  - 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,
  - 2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,
  - 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,
  - 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości– podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.
2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, którego właściciel lub posiadacz obowiązany był powiadomić.

Art. 107b.

1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która otrzymała pozwolenie na czasowy wywóz zabytku za granicę, a która w terminie 14 dni od dnia upływu ważności tego

pozwolenia nie powiadomiła właściwego organu o przywiezieniu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Tej samej karze podlega jednostka organizacyjna, która w przypadku, o którym mowa w art. 56a ust. 8, w terminie 14 dni od dnia przywiezienia zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie powiadomiła wojewódzkiego konserwatora zabytków o przywiezieniu tego zabytku.

3. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ, który wydał pozwolenie na wywóz zabytku za granicę.

Art. 107c.

1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, któremu uniemożliwiono lub utrudniono dostęp do zabytku.

Art. 107d.

1. Kto bez pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

2. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

3. Kto bez pozwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1a, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

4. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1a, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

1.2.3. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 121, 50 z późn. zmianami).

Art. 13.

5. Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.”.

1.2.4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku, o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 142,10 z późn. zmianami).

Podstawowe normy prawne określające zakres ochrony przyrody zawarte są w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 roku, o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 142,10 z późn. zmianami).

1. Do obszarów chronionego krajobrazu mają zastosowanie m.in. art. 23 i 24. Powołanie i funkcjonowanie obszarów chronionego krajobrazu angażuje zarówno administrację państwową (województwo) jak i samorząd gminny. Z ogólnych zapisów związanych z ochroną tych obszarów na szczególną uwagę zasługują wskazania zawarte w art. 24, w podpunktach 3, 5 i 9, w których pośrednio chronione są zabytkowe zadrzewienia śródpolne, czy inne zabytkowe formy ziemne.
2. Największa zależność między ochroną przyrody i opieką nad zabytkami występuje w odniesieniu do ochrony pomników przyrody. W art. 40, jest mowa o ochronie przyrody z uwzględnieniem wartości przyrodniczych, naukowych, kulturowych, historycznych lub krajobrazowych. Dzięki takiej formule, omawiana ustawa w istotny sposób włącza się w obszar ochrony zabytkowych kompleksów zieleni.

1.2.5. Rozporządzenie ministra kultury i dziedzictwa narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661).

§ 1.

Rozporządzenie określa sposób prowadzenia rejestru zabytków, krajowej ewidencji zabytków, wojewódzkich ewidencji zabytków, gminnych ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

§ 17.

1. Karta adresowa zabytku nieruchomego zawiera następujące rubryki: 1) nazwa; 2) czas powstania; 3) miejscowość; 4) adres; 5) przynależność administracyjna; 6) formy ochrony; 7) opracowanie karty adresowej; 8) fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym.

2. Wzór karty adresowej zabytku nieruchomego określa załącznik nr 6 do rozporządzenia.

§ 18.

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) włącza kartę adresową zabytku nieruchomego do gminnej ewidencji zabytków po sprawdzeniu, czy dane zawarte w karcie adresowej są wyczerpujące i zgodne ze stanem faktycznym.

§ 20.

Z dniem wejścia w życie rozporządzenia: 3) dotychczas wykonane karty adresowe zabytku nieruchomego stają się kartami adresowymi zabytku nieruchomego w rozumieniu niniejszego rozporządzenia; 4) dotychczas prowadzony krajowy wykaz zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem staje się krajowym wykazem zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem w rozumieniu niniejszego rozporządzenia.

2. Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego.

2.1. Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do Polski.

2.1.1. Krajowy programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

„Krajowy programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami” jest dokumentem przyjętym Uchwałą nr 125/2014 Rady Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 roku. W § 4 wymieniono państwowe instytucje, które realizują postanowienia dokumentu, tj.: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów oraz Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku. W § 5 wskazano ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, jako koordynatora i sprawującego nadzór nad omawianym programem.

We Wprowadzeniu podjęto zagadnienie podstawowych założeń, jakie określono w omawianym dokumencie. W ramach tych założeń wymieniono m.in. zagadnienie współdziałania organów ochrony zabytków z samorządem terytorialnym oraz jego podstawowej roli w osiąganiu pozytywnych efektów w zakresie tejże ochrony. „Jednym ze strategicznych założeń Krajowego Programu (...) jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Jest ono wyrazem przekonania, iż jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić jedynie dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków. Jednocześnie, odwołując się do kompetencji Generalnego Konserwatora Zabytków należy wskazać, iż rolą Krajowego Programu jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie np. poprzez system konferencji i spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego. Natomiast od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.” s. 6.

W Streszczeniu napisano. „W Krajowym Programie dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach:

- organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,

- stanu zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenia rejestru zabytków oraz systemów informacji o zabytkach,
- komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Na podstawie Diagnozy przeprowadzono analizę SWOT i w ścisłym powiązaniu z jej wynikami oraz w powiązaniu z celem 4 Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego) sformułowano cel główny Krajowego Programu: Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Do realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji,

które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.” s. 7.

W rozdziale, Rola samorządu w systemie ochrony zabytków w Polsce stwierdzono. „Za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz Generalny Konserwator Zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. (...) Należy podkreślić, że art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art. 4 ust. 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym oraz art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa odnoszą się zarówno do ochrony zabytków, jak i opieki nad zabytkami, bowiem jednostki samorządu terytorialnego są właścicielem ok. 21 % zabytków nieruchomych i zobowiązane są do opieki nad nimi (art. 5 i art. 71 u.o.z.). Co więcej, to gminie przysługuje prawo pierwokupu w wypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawo użytkowania wieczystego takiej nieruchomości (art. 109 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami). W związku z tym z dniem 1 stycznia 1999 r. zdecentralizowano nie tylko zadania związane z ochroną zabytków, jednocześnie nastąpiło także przekazanie większości zabytków nieruchomych do zasobu samorządowego. Tym samym jednostki samorządu terytorialnego działając w sferze dominium, na równi z pozostałymi właścicielami, zobowiązane są do dbałości o

powierzone obiekty. Obok zadań własnych, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art. 4 ust. 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym oraz art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, u.o.z. przekazała jednostkom samorządu terytorialnego znaczące kompetencje w realizacji zadań ochronnych. Jednostki samorządu terytorialnego urzeczywistniając postanowienia programów opieki nad zabytkami uzupełniają działania państwa w zakresie prawnej ochrony zabytków (art. 87 u.o.z.): gminy powołane są w zakresie ustanowienia parku kulturowego, prowadzenia gminnych ewidencji zabytków oraz wprowadzania ochrony konserwatorskiej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 16 – 20 u.o.z.).” ss. 23 – 24.

2.2. Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do Wielkopolski.

2.2.1. Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017 – 2020.

Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 6 grudnia 2017 roku przyjął uchwałę nr XXXVIII/901/17 powołując do życia trzecią edycję Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017 – 2020. Dokument omówił w sposób wyczerpujący prawne i strategiczne uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami, a w tym podstawy prawne oraz główne kierunki strategiczne państwa w tym zakresie. W dalszej części Program zdefiniował najważniejsze wojewódzkie uwarunkowania ochrony zabytków i opieki. Następnie scharakteryzowano zasoby dziedzictwa kulturowego Wielkopolski omawiając zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków i znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, zabytki ruchome i archeologiczne, a także pomniki historii i parki kulturowe. Odnotowano również inicjatywę Komisji Europejskiej w zakresie ochrony Dziedzictwa Europejskiego. Omówiono także zasoby dóbr kultury współczesnej. Mając na względzie szeroki kontekst opieki nad zabytkami, opisano również wielkość i strukturę działających w województwie instytucji kultury. Omówiono również kontekst środowiska naturalnego, a w szczególności parki narodowe i parki krajobrazowe. W dokumencie wspomniano o niematerialnym dziedzictwie kulturowym. W dalszej części Programu wymieniono i opisano zabytki

nieruchome wpisane do rejestru zabytków i będące w posiadaniu Województwa Wielkopolskiego i Wojewódzkich Samorządowych Jednostek Organizacyjnych.

W dalszej części dokumentu określono cele i zadania, Samorządu Województwa Wielkopolskiego w odniesieniu do opieki nad zabytkami. W celu 1, Poprawa stanu zabytków poprzez podjęcie działań mających na celu poprawę ich zachowania, wymieniono zadanie 1, między innymi o następującej treści: Realizacja prac remontowych, renowacyjnych, konserwatorskich obiektów zabytkowych – zapewnienie w budżecie Samorządu Województwa środków finansowych na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych zabytków nieruchomych i ruchomych, będących własnością różnych podmiotów, a znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego. Następnie w celu 3, Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych i turystycznych, wymieniono zadanie 1, Promocja dziedzictwa lokalnego, a w nim między innymi, wspieranie publikacji regionalnych oraz wydawnictw popularyzujących dziedzictwo kulturowe jako elementu przyczyniającego się do wzmocnienia poczucia wspólnoty regionalnej i tożsamości kulturowej i promocja lokalnych produktów w mediach. W zadaniu 2, Wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych, wyróżniono propagowanie rozwoju turystyki w obiektach zabytkowych (np. konkurs na najlepszy obiekt turystyczny na obszarach wiejskich w Wielkopolsce). W celu 4, Włączanie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego Wielkopolski do działań edukacyjnych, wymieniono zadanie 1, Upowszechnienie wiedzy o regionie, a w szczególności, wspieranie projektów edukacyjnych obejmujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu oraz wspieranie konkursów skierowanych do młodzieży, dających możliwość poznania i docenienia regionalnego przekazu dziedzictwa kulturowego i rozwój placówek muzealnych, skansenów, a także wspieranie publikacji dotyczących dziedzictwa regionalnego. Następnie sformułowano cele: 5, Prowadzenie planowych działań wspierających dziedzictwo niematerialne; 6, Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami i 7, Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych. (ss. 96 – 101). W końcowej części dokumentu sformułowano kierunki działań programu oraz źródła finansowania.

2.2.2. Zaktualizowana strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020.

Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XXIX/559/12 z dnia 17 grudnia 2012 roku przyjął Zaktualizowaną strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku pod nazwą WIELKOPOLSKA 2020.

Zmieniająca się sytuacja społeczna i gospodarcza kraju, a także nowe wyzwania cywilizacyjne spowodowały, że zdecydowano się na weryfikację dawnych założeń. Podstawą nowego opracowania stały się Założenia systemu zarządzania rozwojem kraju, które tworzą nowy model zarządzania rozwojem kraju, przyjęte przez Radę Ministrów w kwietniu 2010 roku. W oparciu o ów model zredagowano nowe krajowe dokumenty planistyczne, takie jak: Długookresowa i Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, czy Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Zaktualizowana strategia rozwoju województwa wielkopolskiego, nieco inaczej formułuje cel generalny. „Punktem wyjścia do sformułowania celu nadrzędnego strategii przyjętej w 2005 roku, było, podobnie jak w poprzednio obowiązującym dokumencie, określenie hierarchii priorytetowych obszarów rozwoju. Zaliczono do nich: kapitał społeczny, przedsiębiorczość, pracę, edukację, infrastrukturę oraz jakość życia (...) Z przedstawionej wyżej hierarchii wynika, iż podstawowym celem jest poprawa jakości życia. Służy temu praca, dająca dochody pozwalające realizować cele, zarówno materialne, jak i duchowe, oraz przedsiębiorczość, która jest źródłem pracy. Realizacja celów wymaga zarówno odpowiedniej edukacji, jak i infrastruktury. Tak określony model konstrukcji drzewa celów strategii, oraz wzajemnej relacji między poszczególnymi elementami, choć w swej istocie nadal słuszny, wymaga jednak doprecyzowania i uzupełnienia (...) Choć pomiędzy poszczególnymi obszarami priorytetowymi zachodzą relacje zwrotne, najwyżej sytuuje się <<jakość życia i zrównoważony rozwój>>. Realizacja strategii we wszystkich obszarach, takich jak przedsiębiorczość i innowacyjność, praca, edukacja, czy infrastruktura, powinna być podporządkowana polepszeniu warunków życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju, uwzględniająca środowisko przyrodnicze oraz demografię. Uwzględniając powyższe założenia cel generalny strategii brzmi następująco: „Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności

województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju”...” (ss. 73 – 74).

Wśród celów strategicznych i w konsekwencji celów operacyjnych kilka zawiera tematykę ochrony dziedzictwa kulturowego.

Cel Strategiczny 4. Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie, a w nim cel operacyjny 4.1. Rozwój metropolii poznańskiej odwołuje się do zapisów Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, przywołując stwierdzenie: „Zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego (PZPWW) rozwój funkcji metropolitalnych Poznania powinien zmierzać ku stymulowaniu rozwoju jako ośrodka o znaczeniu międzynarodowym poprzez integrowanie potencjałów: naukowego, gospodarczego, turystycznego i kulturalnego...” (s. 100).

Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa, a w nim operacyjny 5.6. Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego, zwraca uwagę, że „Środowisko kulturowe może być dla wybranych obszarów istotnym czynnikiem aktywizacji gospodarczej i budowania lokalnych przewag konkurencyjnych. Na wielu obszarach jest ono jedynym realnym czynnikiem wzrostu. Konieczne jest w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wyznaczenie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego, które należy wesprzeć pakietem pomocy ułatwiającej wykorzystanie tego czynnika. Wsparcie powinno objąć z jednej strony rewitalizację obiektów, a z drugiej przedsiębiorczość budowaną na wykorzystaniu tego sektora, szczególnie w turystyce (...) Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- Kompleksowe programy rewitalizacji i aktywizacji gospodarczej wykorzystującej walory kulturowe.
- Tworzenie parków kulturowych. Promocja terenów o wybitnych walorach kulturowych.
- Odnowa obiektów dziedzictwa kulturowego....” (s. 107).

Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa i cel operacyjny 8.7. Kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu wskazuje, że „...miarą konkurencyjności regionu i jego mieszkańców jest nie tylko status ekonomiczny, ale także możliwości i skłonności

do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu, takich jak uprawianie sportu, turystyki i rekreacji, udziału w kulturze oraz skłonności do zdrowego życia. Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- Inwestycje poprawiające stan infrastruktury kultury, sportu i rekreacji, bez barier dla osób niepełnosprawnych i starszych.
- Inwestycje w przedsiębiorstwa świadczące usługi w zakresie kultury sportu i rekreacji.
- Wspieranie wzrostu czynnego lub biernego udziału kultury w życiu mieszkańców.
- Programy aktywizujące mieszkańców dla sportu i rekreacji.
- Aktywizacja i wsparcie pozarządowych podmiotów oraz organizacji turystycznych i kulturalnych.
- Odbudowa i utrzymanie materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu ...”. (ss. 134 – 135).

W ramach tego samego celu strategicznego, cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego akcentuje jednoznacznie: „Jednym z fundamentów kapitału społecznego jest tożsamość regionalna, otwartość na inne kultury oraz tolerancja. Bez poczucia tożsamości i znajomości własnej kultury nie można budować więzi społecznych. Rozwój społeczny, w tym tożsamość kulturowa, jest ważnym czynnikiem kształtowania konkurencyjności regionu. Wielkopolska może być regionem, który nie tylko wspiera wewnętrzny rozwój kulturalny, ale również przyciąga jednostki kreatywne, działające w przestrzeni kultury, poprzez stworzenie wizerunku regionu otwartego na mobilność idei oraz odmienne wzorce i wartości kulturowe. Należy zaznaczyć, że osiągnięcie tego w żaden sposób nie stoi w sprzeczności z potrzebą wzmocnienia tożsamości regionalnej...” (s. 136).

Tematykę ochrony dziedzictwa kulturowego podejmuje również cel strategiczny 9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania Regionem i następnie cel operacyjny 9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja. „Wielkopolska jest regionem dobrze rozpoznawalnym w kraju, lecz w dużym stopniu kojarzona jest głównie z Poznaniem (...) W skali kraju wizerunek regionu jest pozytywny, choć istnieje świadomość, że jest to pewien stereotyp, stopniowo odstający od rzeczywistości. Przysłowiowa wielkopolska gospodarność dziś już nie jest tym, czym była dawniej. Z punktu widzenia pozycji i wizerunku regionu strategicznym wyzwaniem jest, by to występujące jeszcze wyobrażenie

Wielkopolski stało się jak najbardziej rzeczywistością. W związku z tym Samorząd Województwa Wielkopolskiego podejmuje wyzwanie związane z wypracowaniem takiego wizerunku regionu, który stanowić będzie jego atut i pozytywnie wyróżni go na tle innych regionów, jako nowoczesne i kreatywne miejsce, w którym warto mieszkać, pracować i inwestować. Istotnym elementem tego wizerunku, jego organiczną częścią, powinno być także dziedzictwo kulturowe regionu, jego walory historyczne i regionalne oraz cechy tożsamości regionalnej mieszkańców Wielkopolski...” (ss. 141 – 142).

2.2.3. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego został przyjęty uchwałą nr XLII/628/2001 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 listopada 2001 roku i zmieniony uchwałą nr XLVI/690/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 roku.

W rozdziale Założenia ogólne, dokonano umiejscowienia tego dokumentu w systemie kształtowania ładu przestrzennego. „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego jest jednym z trzech dokumentów – obok Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. i Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, które współdecydują o przyszłości regionu. Obok znaczenia politycznego, plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest dokumentem, który wypełnia pośredni poziom planistyczny między Koncepcją Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, a studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Jest to opracowanie wyrażające podstawowe priorytety planistyczne dla kształtowania rozwoju przestrzennego Wielkopolski...” (s. 14).

W rozdziale, Rekreacja wskazano na bezpośredni związek dziedzictwa kulturowego z ruchem turystycznym. „Na rozwój turystyki poznawczej – krajoznawczej w województwie wielkopolskim wpływa w najwyższym stopniu środowisko kulturowe. Do najważniejszych jego elementów, takich, które generują regionalny i ponadregionalny ruch turystyczny należą: najcenniejsze zabytki, miejsca związane z historią Polski, a zwłaszcza początkami państwowości, obiekty ujęte w Kanonie Krajoznawczym Polski, miejsca koncentrujące wydarzenia kulturalne, historyczne szlaki kulturowe, miejsca kultu religijnego, regiony kulturowe czyli regiony nagromadzenia znacznej ilości rozproszonych

zabytków. Istotną rolę odgrywają też miejscowości, których zasoby kulturowe przyciągają turystów – wśród nich zwłaszcza duże miasta, posiadające zabytkowe układy urbanistyczne...” (s. 118). W rozdziale, Kultura i dziedzictwo narodowe, podkreślono wartość tożsamości regionalnej. Opiera się ona „... na tradycji regionalnej i najważniejszych cechach wyróżniających region terytorialnie, historycznie, społecznie i kulturowo” (s. 120). Tożsamość regionalna „jest ważnym elementem dziedzictwa kulturowego. Wielkopolska jest regionem, który przez wiele stuleci zachowywał swoją odrębność polityczno – administracyjną, jego związki w znaczeniu historycznym jak i geograficznym, przekraczają obecne granice województwa.” s. 120.

W dokumencie omówiono wielkości zachowanej substancji zabytkowej w regionie. „Na terenie województwa wielkopolskiego zewidencjonowano 70694 stanowisk archeologicznych, a w ich obrębie 92668 faktów osadniczych. Rozkład tych stanowisk jest bardzo nierównomierny...” (s. 121). „W ewidencji zabytków znajduje się 77781 zabytków nieruchomych (...), z czego do rejestru Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpisanych jest 6220 zabytków nieruchomych. Dla potrzeb planu o charakterze regionalnym ograniczono się do wymienia obiektów najwybitniejszych, charakterystycznych dla poszczególnych epok stylowych.” (s. 122).

W ramach omówienia dziedzictwa kulturowego określono sposoby udostępniania zabytków oraz treści historycznych, których są ilustracją. „Szlaki kulturowe są jednym z najważniejszych elementów generujących rozwój turystyki. Bogata przeszłość historyczna i kulturowa Wielkopolski stwarza wiele możliwości do przeprowadzania szlaków kulturowych, a tym samym do promocji Wielkopolski w skali lokalnej, krajowej czy międzynarodowej.” (s. 127).

W rozdziale, Działalność kulturalna, scharakteryzowano funkcjonujące w Wielkopolsce instytucje kultury. Wielkopolska jest rejonem, w którym działalność kulturalna prowadzona jest na szeroką skalę pod względem różnorodności oferowanych usług. „Działalność kulturalna stanowi tę dziedzinę, która nie podlega ocenie pod kątem jakości świadczonych usług. (...) W województwie wielkopolskim ma siedzibę ponad 100 placówek muzealnych i izb pamięci. (...) Bogate i ciekawe zbiory przedstawiają muzea okręgowe (...) oraz wiele placówek w mniejszych miejscowościach ...” (s. 129).

W rozdziale, Problemy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego, omówiono najpoważniejsze konflikty w zagospodarowaniu przestrzennym. Wskazano, że „obszary o wyjątkowych walorach kulturowych powinny być uwolnione od tranzytowego ruchu komunikacyjnego...” (s. 131).

W rozdziale, Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, stwierdzono: „...zadbane i sukcesywnie rewaloryzowane środowisko kulturowe wzmacnia poczucie tożsamości z miejscem urodzenia, wpływa na podniesienie jakości ładu przestrzennego, przynosi wymierne korzyści gospodarcze poprzez uzyskiwanie dochodów z turystyki. Najważniejsze nurty działania, mające na celu osiągnięcie optymalnego stanu środowiska kulturowego to:

- ochrona istniejących zasobów materialnych i duchowych,
- kreowanie nowych jakości w obrębie poszczególnych dziedzin składających się na kulturę, a zwłaszcza kreowanie nowej jakości przestrzeni,
- kształtowanie świadomości,
- upowszechnianie wiedzy o środowisku kulturowym Wielkopolski wśród mieszkańców regionu, kraju i za granicą.” (s. 215).

W rozdziale, Polityka ochrony dóbr kultury, stwierdzono: „W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, który operuje w zapisie graficznym skalami o znacznym stopniu ogólności, szczególne znaczenie ma ochrona obszarowa, a więc ochrona całych układów przestrzennych miast i wsi, ochrona krajobrazów kulturowych w parkach kulturowych i w strefach kulturotwórczych, szlaków kulturowych oraz pojedynczych obiektów. (...) Najważniejsze działania w ramach ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w ramach planowania przestrzennego to:

- zwiększenie nakładów na ochronę dziedzictwa kulturowego, zarówno w budżecie państwa, jak i w budżetach samorządowych,
- wpisanie do rejestru zabytków wszystkich zachowanych założeń i układów urbanistycznych,
- poszerzenie ewidencji zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego, (...)
- dalsze prowadzenie archeologicznych badań osadniczych,
- wzbogacanie dokumentacji dotyczącej obiektów dziedzictwa kulturowego, (...)

- promocja szlaków kulturowych, parków kulturowych, pomników historii, a także obiektów wpisanych na listy dziedzictwa europejskiego,
- podnoszenie wizerunku województwa jako produktu turystycznego, poprzez prawidłową informację turystyczną w celu dotarcia do określonych atrakcji turystycznych.” (ss. 215 – 216).

W rozdziale, Ochrona układów urbanistycznych i ruralistycznych, wymieniono elementy, które jej podlegają, są nimi: „... rozplanowanie ulic, rynków i placów miejskich, parametry kwartałów, pasma zieleni, doliny rzeczne, dominanty przestrzenne wież kościołów i ratuszy, panoramy, osie widokowe oraz wszelkie formy specyficznej zabudowy miejskiej. (...) Podobny system powinien objąć również układy ruralistyczne. Ochrona kompleksowa architektury wiejskiej wraz z układami przestrzennymi i podziałami własnościowymi jest możliwa do zrealizowania na terenach, których głównym motorem rozwoju stanie się turystyka, a więc przede wszystkim na terenach parków krajobrazowych i parków kulturowych oraz w rejonach kulturotwórczych. Właściwą formą ochrony jest adaptowanie zabytkowych obiektów architektury wiejskiej jako obiekty rekreacji indywidualnej. Najwartościowsze obiekty, dla których nie da się zapewnić ochrony w istniejących zespołach zabudowy powinny się znaleźć w skansenach. (...) Ochrona układów przestrzennych, urbanistycznych i ruralistycznych powinna być rozpatrywana wraz z nawarstwieniami kulturowymi, w których obecna jest cała sekwencja dziejów. Jest to działanie niezbędne dla zachowania ciągłości historycznej tworzenia się sieci osadniczej. Sprzymierzeńcem systemowych działań wspierających może się stać aspekt ekonomiczny w postaci korzyści gospodarczych, uzyskiwanych z turystyki na terenach o atrakcyjnych i zadbanych śródmieściach – pojedynczych wybitnych obiektach z historycznym tłem kulturowym, nadającym całości oczekiwany klimat.” (ss. 216 – 217).

W rozdziale, Promowanie świadomości regionalnej Wielkopolski, zapisano: „...do zaistnienia Wielkopolski jako regionu atrakcyjnego kulturowo niezbędne jest intensywne promowanie wiedzy o środowisku kulturowym regionu – w samym regionie, w kraju i poza granicami Polski. Najskuteczniejszą promocję mogą zapewnić organizacje turystyczne i firmy organizujące turystykę. U podstaw tej promocji powinien leżeć zbiorowy wysiłek środowisk twórczych i naukowych, lokalnych instytucji kultury, stowarzyszeń społecznych miłośników zabytków, miłośników ziem, miast, przyrody itp...” (s. 223).

2.2.4. Raport o stanie zagospodarowania i rozwoju województwa wielkopolskiego 2014.

Publikację przygotowano w Wielkopolskim Biurze Planowania Przestrzennego w Poznaniu w 2014 roku. Należy jednak zauważyć, że niektóre informacje pochodzą nawet z roku 2016.

W dokumencie omówiono między innymi zagadnienia związane ze środowiskiem kulturowym. W rozdziale: Środowisko kulturowe, scharakteryzowano zasoby historycznej przestrzeni oraz skalę i rodzaj zachowanych zabytków architektury i budownictwa, a także zabytków archeologicznych. Z zestawienia ogólnopolskiego wynika, że w zakresie ochrony prawnej Wielkopolska znajduje się na drugim miejscu w kraju, po województwie dolnośląskim. Jakkolwiek w raporcie nie wymieniono Buku oraz żadnej miejscowości z terenu gminy, to charakteryzując poszczególne części składowe struktury zachowanego dziedzictwa kulturowego, zauważono, że „... w krajobrazie całego regionu zachowała się historyczna, gęsta i równomierna sieć osadnicza. Wiele miejscowości posiada swój historyczny układ przestrzenny oraz cenne obiekty zabytkowe. Zarówno pod względem ilości, jak i jakości zachowanych pojedynczych obiektów architektury zespołów budowlanych, układów urbanistycznych i ruralistycznych, stanowisk archeologicznych oraz parków i cmentarzy obszar Wielkopolski wyróżnia się na tle kraju...” (s. 31). Tym samym wskazano, że takie miejscowości jak Buk wraz z wiejskim otoczeniem pełnią istotną rolę w ogólnym obrazie regionu.

2.2.5. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020 (WRPO 2014+).

Celem głównym niniejszego programu jest „poprawa konkurencyjności i spójności województwa.” (s. 7).

Omawiając zagadnienia z zakresu – ochrona środowiska i efektywność wykorzystywania zasobów – zdefiniowano sytuację wyjściową stwierdzając, że region posiada „...bogate dziedzictwo kultury materialnej w regionie (w 2012 r. 7 021 obiektów zabytkowych nieruchomych i 19 271 ruchomych, a także znaczną liczbą instytucji kultury”. W dokumencie zauważono również, że zauważa się „pogarszający się stan techniczny obiektów [zabytkowych]”.

WRPO 2014+ przewiduje pola interwencji, jako wkład w realizację Strategii Europa 2020. Ramy tych interwencji w omawianym zakresie wyznacza Umowa Partnerstwa, natomiast WRPO 2014+ będzie realizował m.in. obszary interwencji o nazwie: „Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego – w ramach PI 6c.” Interwencja WRPO 2014+ w tym obszarze będzie wkładem w realizację priorytetu „Rozwój zrównoważony Strategii Europa 2020”, zgodnie z inicjatywą przewodnią, że Europa efektywnie korzystająca z zasobów region poprawi produktywność, ograniczy koszty i przyczyni się do wzrostu konkurencyjności. (s.16 – 17).

Opisując obszary problemowe w Wielkopolsce, Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku zidentyfikowała m.in. czynniki kształtujące różnice występujące na poszczególnych terytoriach regionu. Do najistotniejszych z nich należy m.in.: „stan środowiska przyrodniczego i kulturowego, przestrzeni rolniczej, stopień zagrożenia powodziowego, stan zasobów wodnych. (ss. 25 – 26).

W tabeli pt.: „Cel tematyczny”, w pkt. nr 6 o nazwie: „Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami”, wymieniono priorytet inwestycyjny (6c): „Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego”. W uzasadnieniu wyboru zapisano: „Wielkopolska charakteryzuje się stosunkowo dużym odsetkiem terenów o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego do tych dwóch kategorii obszarów funkcjonalnych zalicza praktycznie całą powierzchnię województwa. Dziedzictwo kulturowe wymaga ochrony, ponieważ jego zasoby często wymagają pilnych działań zabezpieczających. Ten kierunek wsparcia podkreślany jest w Strategii Rozwoju Kraju 2020 i Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Ponadto, ochrona tego potencjału tworzy fundamenty rozwoju gospodarczego, szczególnie rozwoju turystyki. Efektem realizacji działań w ramach Priorytetu Inwestycyjnego będzie przede wszystkim poprawa stanu bogatego dziedzictwa kulturowego w Wielkopolsce (w tym zabytków)”. (s. 36.)

Następnie WRPO 2014+ szczegółowo omawia Priorytet Inwestycyjny 6c. W pozycji oznaczonej: 2.A.4. o nazwie: „Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego” i dalej w pozycji: 2.A.5. „Cele szczegółowe

priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty” omówiony jest cel szczegółowy – m.in.: „Zwiększona atrakcyjność obiektów kultury regionu”.

Rezultat, jaki państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu UE tego celu jest opisany następująco: „Środowisko kulturowe to ważny czynnik rozwoju Wielkopolski. Jego stan ma wpływ na konkurencyjność regionu. Bazując na tym potencjale można w istotny sposób zdywersyfikować gospodarkę województwa i tworzyć alternatywne miejsca pracy. Województwo wielkopolskie wyróżnia się bogatym dziedzictwem kultury materialnej w postaci zabytków architektury sakralnej i świeckiej, jednak jego stan techniczny ulega stałej degradacji. Działania w tym Priorytecie Inwestycyjnym będą odpowiadały na zdiagnozowane wyzwania, jakimi są konieczność zachowania oraz przywracania właściwego stanu zasobów kulturowych w Wielkopolsce. Zły i stale pogarszający się stan wielu obiektów zabytkowych i innych obiektów kulturalnych wymuszają podjęcie pilnego przeciwdziałania temu zjawisku. Rezultatem realizacji przedsięwzięć przewidzianych dla tego Priorytet Inwestycyjny będzie więc poprawa stanu dziedzictwa kulturowego regionu, wzmacniająca szanse jego zachowania dla potomnych, a niejako przy okazji stwarzająca warunki dla rozwoju gospodarki w skali lokalnej. Dzięki inwestycjom zwiększona zostanie atrakcyjność turystyczna oraz inwestycyjna danego obszaru. Ponadto zachowane zostanie dziedzictwo kulturowe dla obecnych oraz przyszłych pokoleń. Miarą sukcesu w tym obszarze inwestowania będzie przede wszystkim wzrost liczby odwiedzających w miejscach objętych wsparciem. Ochrona i wsparcie dziedzictwa kulturowego będzie przyczyniać się także do tworzenia miejsc pracy, a także wpływać na jakość życia. Efektem pozaekonomicznym realizacji inwestycji będzie wzmocnienie tożsamości mieszkańców regionu.

Rozwój turystyki, będący jednym ze skutków realizacji w tym Priorytecie Inwestycyjnym będzie także bodźcem rozwojowym wzmacniającym przedsiębiorczość i wywołującym nowe inwestycje, stwarzając możliwości rozwoju gospodarczo – społecznego w wymiarach lokalnym i szerzej, w skali całego województwa...” (s. 132.)

W pkt. oznaczonym 2.A.6. o nazwie: „Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego”, sformułowano oczekiwany wkład do realizacji celów szczegółowych. „Pogarszający się stan dziedzictwa kulturowego i regionu (w tym zabytków) grozi ich bezpowrotna utratą. W związku z tym interwencja w ramach

Priorytetu Inwestycyjnego będzie skierowana na inwestycje chroniące jego stan. Wsparcie skierowane będzie na ochronę, zachowanie i zabezpieczenie obiektów tego dziedzictwa, na zakup trwałego wyposażenia oraz na konserwację i zabezpieczenie (muzealiów, zbiorów bibliotecznych, w tym starodruków, a także na rozwój regionalnej i lokalnej infrastruktury kultury oraz zapobieganie jej degradacji. Wsparcie instytucji kultury jest w tym przypadku ważną formą ochrony dziedzictwa niematerialnego. Działania te pozwolą z jednej strony na zachowanie w dobrym stanie obiektów budowlanych dziedzictwa kulturowego, z drugiej strony pozwolą wzmocnić instytucje odpowiadające za konserwację i zabezpieczenie w nowoczesny sprzęt i wyposażenie umożliwiające efektywne prowadzenie prac konserwatorskich i zabezpieczających, co w efekcie będzie miało wpływ na poprawę stanu dziedzictwa kulturowego w regionie i jego ochrony. Wsparcie skierowane zostanie na poprawę infrastruktury instytucji kultury, bibliotek, archiwów, obiektów zabytkowych, obiektów przemysłowych o wartościach historycznych i muzeów. Przewiduje się także wsparcie wydarzeń kulturalnych wnoszących trwały wkład do zachowania dziedzictwa kulturowego regionu.” Następnie wyszczególniono m.in. następujące typy przedsięwzięć: „wsparcie instytucji kultury, obiektów oraz obszarów zabytkowych, wsparcie obiektów przemysłowych i powojkowych o wartościach historycznych, ochrona, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów zabytkowych, zakup trwałego wyposażenia oraz konserwacja i zabezpieczenie muzealiów, archiwaliów i starodruków, jako integralne elementy szerszego projektu infrastrukturalnego i organizacja wydarzeń o charakterze kulturalnym, wnoszących trwały wkład do dziedzictwa kulturowego regionu.” I dalej zapisano: „Wśród spodziewanych typów przedsięwzięć nie można wykluczyć projektów zintegrowanych, wymagających finansowania krzyżowego, związanych m.in. z działaniami informacyjno – edukacyjnymi.” Wśród grup docelowych – beneficjentów wymieniono: „podmioty posiadające osobowość prawną, państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno – prywatnym.” Określono także terytorialny obszar realizacji: „Wsparcie dotyczy całego województwa.”

W pkt. oznaczonym 2.A.6.2. „Kierunkowe zasady wyboru projektów” przewiduje się „konkursowy oraz pozakonkursowy tryb wyboru projektów. Tryb pozakonkursowy

będzie miał zastosowanie do projektów o charakterze strategicznym zgodnych z celem szczegółowym, wynikających z odpowiednich strategii subregionalnych lub regionalnych strategii sektorowych. Ponadto tryb pozakonkursowy przewiduje się w zakresie inwestycji realizowanych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz Obszarów Strategicznej Interwencji.”

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego wydarzenia kulturalne o charakterze jednostkowym, takie jak festiwale i wystawy, nieprzynoszące efektów w dłuższej perspektywie czasowej nie będą finansowane. Wsparcie udzielane będzie dla wydarzeń kulturalnych pod warunkiem spełnienia poniższych kryteriów: „wywarcie znaczącego wpływu na gospodarkę regionalną potwierdzonego osiągnięciem mierzalnych korzyści w dłuższej perspektywie czasowej, wniesienie wkładu w realizację celów Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego w zakresie priorytetu kultury, głównie promocji kultury, dziedzictwa kulturowego i przemysłu kreatywnego, wkład Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego nie może przekroczyć wkładu sektora prywatnego w projekcie. Przychody, takie jak sprzedaż biletów itp. są wyłączone z kalkulacji wkładu sektora prywatnego. Wsparcie nie będzie także kierowane na budowę od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej.

Projekty w zakresie kultury muszą być zgodne ze strategią rozwoju województwa, a także muszą przyczyniać się do osiągnięcia wymiernych i trwałych korzyści społeczno – gospodarczych.

Przy wyborze projektów do dofinansowania w ramach Priorytetu Inwestycyjnego obok elementów takich jak analiza ekonomiczna, analiza finansowa czy analiza ryzyka, odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów znajdują m.in. następujące aspekty: „analiza popytu – wykazanie zapotrzebowania na dany projekt w tym szacowanej liczby odwiedzających, realizacja priorytetów rozwoju kultury, a w tym: poprawa dostępności do kultury, zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, umożliwienie nowych form uczestnictwa w kulturze, podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu oraz zapewnienie trwałości efektów – promowane będą rozwiązania wpływające na poprawę efektywności funkcjonowania obiektów/instytucji w długim okresie, w tym rozwiązania pozwalające na obniżenie kosztów utrzymania na rzecz wydatków inwestycyjnych, zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań energooszczędnych,

dywersyfikacji źródeł finansowania (pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania), dodatnich efektach ekonomicznych w bezpośrednim otoczeniu inwestycji i tworzeniu nowych miejsc pracy.

Działania związane z wykorzystaniem i rozwojem zastosowań i usług Technologii Informacyjnych i Komunikacyjnych, w ramach Priorytetu Inwestycyjnego wspierane będą jedynie jako elementy projektów z zakresu dziedzictwa kulturowego. (...) Szczegółowe zasady wyboru projektów zawierać będzie Szczegółowy Opis Priorytetów, które (...) zatwierdzi Komitet Monitorujący.” (ss. 133 – 135).

2.2.6. Studium ochrony i kształtowania krajobrazu w poznańskim obszarze metropolitalnym.

Studium ochrony i kształtowania krajobrazu w poznańskim obszarze metropolitalnym sporządzone zostało przez Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu w 2012 r.

Powodem wykonania Studium było wskazanie prawne zawarte w Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Ustawa ta „zobowiązuje samorządy województw do uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego jako części planu województwa. Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w 2007 roku rozpoczęło prace nad sporządzeniem projektu Planu zagospodarowania przestrzennego Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego. W ramach prac nad projektem Planu wykonano szereg szczegółowych opracowań analitycznych, rozpatrujących zagadnienia problemowe. Jednym z nich jest Studium ochrony i kształtowania krajobrazu, [którego] głównym celem (...) jest rozpoznanie krajobrazu w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym. (...) W opracowaniu wskazano czytelne zasady ochrony i kształtowania krajobrazu Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego. W celu stworzenia spójnego systemu ochrony i kształtowania krajobrazu zarówno na szczeblu regionalnym jak i lokalnym, zaproponowane wytyczne i zalecenia powinny zostać uwzględnione w dokumentach planistycznych jednostek samorządowych miast i gmin.” (ss. 9 – 10).

„Studium ochrony i kształtowania krajobrazu zostało podzielone na następujące etapy: I – zapoznanie się z problematyką ochrony krajobrazu, II – delimitacja jednostek

krajobrazowych i określenie typów krajobrazu, III – przedstawienie struktury krajobrazu, IV – charakterystyka jednostek krajobrazowych, V – określenie zasad ochrony i kształtowania krajobrazu” (s. 10).

W rozdziale Środowisko kulturowe stwierdzono, „szeroko rozumiane pojęcie środowiska kulturowego obejmuje elementy związane z kształtowaną w ciągu wieków przez człowieka przestrzenią, w połączeniu z warunkami naturalnymi.” (s. 24). W odniesieniu do ochrony i wykorzystania zabytków zapisano, że „ochrona i wykorzystanie potencjału zabytków dla przyszłego rozwoju jest ważnym celem polityki państwa. Istotnym elementem tej polityki powinno być mądre zarządzanie dziedzictwem kulturowym i ciągle poszukiwanie kompromisu pomiędzy koniecznością zachowania substancji zabytkowej a nieuchronnymi zmianami, a także dbałość o różnorodność i niepowtarzalność zarówno samych obiektów jak i krajobrazu, w którym funkcjonują. Krajobraz kulturowy kształtują przede wszystkim te elementy dziedzictwa kulturowego, które wyróżniają się w przestrzeni, mają trzeci wymiar dostrzegalny przez odbiorcę.” (s. 25).

Do elementów dziedzictwa kulturowego kształtującego krajobraz zaliczono: „obiekty architektoniczne [tzn.]: całe układy urbanistyczne i ruralistyczne jako zespoły obiektów, które wchodzi w ich skład, zarówno zabytkowych jak i współczesnych nie objętych żadną formą ochrony, tworzące panoramy, obiekty występujące samotnie lub wyróżniające się w grupie obiektów dużo niższych, np.: kościoły, wiatraki, kominy, założenia dworskie, pałacowe i folwarczne, obiekty małej architektury usytuowane na otwartej przestrzeni np.: krzyże i kapliczki przydrożne, grupy zieleni o charakterze kulturowym [tzn.]: parki pałacowe lub dworskie, zieleń towarzysząca cmentarzom, parki miejskie, zieleń komponowana w miejscowościach, następnie obiekty archeologiczne [tzn.]: grodziska, cmentarzyska o własnej formie krajobrazowej, widoczne w otwartej przestrzeni rolniczej, obszary o wyjątkowych wartościach kulturowych, przestrzeń rolnicza historycznie ukształtowana przez działalność człowieka – charakterystyczne układy pól, system nawadniający, charakterystyczne układy zieleni, itp., oraz historyczne trakty komunikacyjne. Poza wyżej wymienionymi istnieją także obiekty, które są nierozpoznawalne „gołym okiem” w przestrzeni, a które miały wpływ na ukształtowanie krajobrazu. Do tych obiektów należą przede wszystkim zabytki archeologiczne, ukryte pod ziemią”. (s. 26).

Następnie zdefiniowano zasady ochrony i kształtowania krajobrazu zurbanizowanego. „W celu ochrony i kształtowania krajobrazu zurbanizowanego należy stosować następujące zasady: a) w zakresie ochrony krajobrazu: ochrona historycznych układów przestrzennych poprzez sukcesywne wpisy do rejestru zabytków, wytyczanie stref ochrony konserwatorskiej najcenniejszych centrów historycznych miejscowości, obejmowanie ochroną charakterystycznych (historycznych i współczesnych) elementów struktury miejscowości, (...) ochrona wartościowego (historycznego lub współczesnego) otoczenia obiektów eksponowanych, ochrona ekspozycji charakterystycznych i atrakcyjnych sylwet (historycznych i współczesnych) zespołów miejskich wewnątrz oraz na zewnątrz miejscowości, rewitalizacja terenów zdegradowanych, ochrona komponowanej zieleni (parki, skwery, zieleń wzdłuż ciągów komunikacyjnych), także tej stanowiącej tło dla obiektów zabytkowych, zachowanie historycznych ciągów komunikacyjnych na terenie miejscowości i w obszarach podmiejskich wraz z zielenią towarzyszącą, ochrona przed niekorzystnym zainwestowaniem obszarów, na których przebiegają osie widokowe i ciągi widokowe oraz ochrona obszarów stanowiących pola ekspozycji, wykonywanie opracowań studialnych w celu zbadania krajobrazu w poszczególnych miejscowościach oraz wyszczególnienie miejsc najbardziej wartościowych oraz tych narażonych na degradację, b) w zakresie kształtowania krajobrazu: zapobieganie poprzez odpowiednie zapisy planistyczne rozpraszaniu nowej zabudowy, szczególnie na terenach podmiejskich, lokalizowanie nowej zabudowy wewnątrz jednostek osadniczych i kształtowanie jej przy zastosowaniu współczesnych form wyrazu architektury z zachowaniem specyfiki miejsca – kontynuacja charakteru zabudowy oraz skali, kształtowanie nowych zespołów osadniczych w sposób uwzględniający zasady kompozycji urbanistycznej i wprowadzanie takich elementów jak m.in.: osie widokowe, ciągi widokowe, dominanty, punkty węzłowe, przestrzenie publiczne – wnętrza zwarte, zieleń o różnej formie i funkcji itp., odpowiednie kształtowanie zainwestowania (w tym zabudowy, infrastruktury, reklam przydrożnych) oraz zieleni wzdłuż osi i ciągów widokowych i na przedpolach ekspozycji, kształtowanie nowej zieleni miejskiej w celu podkreślenia walorów krajobrazu” (s. 180). (sylwet miejscowości lub poszczególnych punktowych elementów) lub korygowania negatywnych elementów krajobrazu (np. zabudowa substandardowa), wprowadzanie wysokościowych

elementów w sposób przemyślany, po dokonaniu analiz przyszłej sylwety, ograniczenie dominant technicznych zakłócających tradycyjny, specyficzny charakter miejsca (np.: linie przesyłowe wysokiego napięcia, maszty telefonii komórkowej i siłownie wiatrowe), stosowanie wymogu wykonywania wizualizacji krajobrazowej dla nowych elementów wysokościowych lub kubaturowych o dużych gabarytach, przekraczających skalę elementów stanowiących otoczenie nowej inwestycji, szukanie nowych funkcji dla obiektów zabytkowych (unikanie degradacji) zachowując ich specyficzny, historyczny charakter, podkreślanie terenów i obiektów eksponowanych, punktów i ciągów widokowych poprzez włączanie ich w system połączeń pieszych i rowerowych (w celu podnoszenia świadomości społecznej o wartości krajobrazu), wyznaczanie nowych punktów widokowych i osi widokowych na terenach miast, wprowadzanie w dokumentach planistycznych dotyczących polityki przestrzennej zapisów dotyczących ochrony osi widokowych, punktów widokowych, ciągów widokowych oraz przedpól ekspozycji, polegających m.in. na ograniczeniach zainwestowania.” (ss. 180 – 181).

Odnośnie do ochrony i kształtowania krajobrazu wiejskiego napisano, że: „należy stosować następujące zasady: a) w zakresie ochrony krajobrazu: ochrona układów ruralistycznych, poprzez wpisy do rejestru i ewidencji zabytków, zachowanie i rewitalizacja śladów historycznego rozplanowania wsi, (...) ochronę historyczno – regionalnej skali zabudowy wiejskiej jednostek osadniczych, zachowanie zwartości zabudowy w jednostkach osadniczych, ochronę ekspozycji charakterystycznych i atrakcyjnych panoram miejscowości, obejmowanie ochroną poszczególnych obiektów o wyjątkowych wartościach historyczno–architektonicznych, charakterystycznych dla danej jednostki, ochronę wartościowego otoczenia obiektów eksponowanych, w tym ochrona komponowanej zieleni stanowiącej tło dla obiektów zabytkowych, zachowanie historycznych ciągów komunikacyjnych, ochrona sieci zieleni przydrożnej (nierzadko zabytkowej), w tym szczególnie zachowanie ciągów alejowych jako elementu podkreślającego oś widokową, ochrona struktury ekologicznej krajobrazu rolniczego (zadrzewienia, wyspy leśne, oczka wodne, miedze), (...) rewitalizacja i rekultywacja terenów zdegradowanych, ochrona obszarów przed niekorzystnym zainwestowaniem, na których przebiegają osie widokowe i ciągi widokowe oraz ochrona obszarów ekspozycji widoków, wykonywanie opracowań studialnych w celu zbadania krajobrazu oraz wyszczególnienie miejsc najbardziej wartościowych oraz tych narażonych na degradację, b) w zakresie kształtowania krajobrazu: zapobieganie rozpraszaniu

zabudowy poprzez odpowiednie decyzje planistyczne, kształtowanie nowej zabudowy poprzez kontynuowanie historyczno – regionalnej skali i formy zabudowy, specyficznej dla danej miejscowości, odbudowa i odnowa drzewostanu w zabytkowych parkach dworskich i pałacowych, kształtowanie ekspozycji obiektów wartościowych krajobrazowo, jako elementów wyróżniających się w krajobrazie terenów wiejskich, w tym odpowiednie kształtowanie zieleni, odpowiednie kształtowanie zainwestowania (w tym zabudowy, infrastruktury, reklam przydrożnych) oraz zieleni wzdłuż osi i ciągów widokowych i na przedpolach ekspozycji, (...) ograniczenie wprowadzania elementów wysokościowych, jako dominant technicznych na terenach otwartych oraz w pobliżu jednostek osadniczych, wprowadzenie zieleni osłonowej wokół istniejących i projektowanych obiektów kolizyjnych (dysharmonijnych) w stosunku do krajobrazu, odtwarzanie historycznych ciągów zieleni przydrożnej i śródpolnej, poprzez nasadzenia zielenią zgodną z siedliskiem oraz gatunkami historycznymi, wprowadzanie nasadzeń kształtujących krajobraz np.: zadrzewnia śródpolne (kępy lub pasy wzdłuż pól), zadrzewienia wokół zabudowań, zadrzewienia wzdłuż dróg, zadrzewienia wzdłuż cieków i zbiorników, zadrzewienia parkowe (parki i cmentarze), poprawa atrakcyjności krajobrazowej zieleni śródpolnej i enklaw leśnych poprzez wzbogacenie, struktury gatunkowej, wiekowej i przestrzennej drzewostanów, stosowanie odpowiednich zapisów w gminnych dokumentach planistycznych dotyczących ochrony osi widokowych, punktów widokowych, ciągów widokowych oraz przedpól ekspozycji, polegających m.in. na ograniczeniach zainwestowania, stosowanie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych dotyczących kształtowania nowej zabudowy (gabaryty, kolorystyka, ogrodzenia, detale architektoniczne, kształty dachów itp.), wypracowywanie wzorników zabudowy o charakterze specyficznym dla danej jednostki osadniczej, wyznaczanie punktów widokowych, osi widokowych, ciągów widokowych o charakterze lokalnym.” (ss. 181 – 183).

W podsumowaniu stwierdzono: „ochrona i utrzymanie dobrego stanu krajobrazu powinno być jednym z elementów dążenia do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym. Krajobraz to zasób wartości wizualno – estetycznych, który ukształtowany został na przestrzeni lat poprzez wzajemne oddziaływanie czynników przyrodniczych i antropogenicznych. To również jeden z

elementów kształtujących jakość życia ludzi, dlatego należy dążyć do utrzymania jak najlepszego stanu krajobrazu m.in. poprzez konsekwentnie wdrażanie polityki ochrony i kształtowania krajobrazu do prawa miejscowego.” (s. 184). I dalej: „Krajobraz jest wartością najwyższą, o którą należy zabiegać poprzez ochronę i właściwe kształtowanie. Dbałość o przestrzeń przyczynia się nie tylko do tego, że żyjemy w przyjaznym otoczeniu, ale także może przynosić wymierne korzyści materialne. Wysoka jakość krajobrazu będzie miała wpływ na wzrost gospodarczy i konkurencyjność regionów przede wszystkim poprzez rozwój różnych gałęzi gospodarki opartej na konkretnych cechach krajobrazu. Krajobrazy, szczególnie te o najwyższych wartościach przyrodniczych lub kulturowych wpływają na kreowanie tożsamości oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego. Społeczność lokalna utożsamia się z miejscem zamieszkania, traktując je jako swoją „małą ojczyznę”, takie podejście skutkuje podnoszeniem wiedzy o regionie oraz chęcią dbałości o tę przestrzeń życia.” (s. 185).

W aneksie nr 1 Studium, w tabeli zapisano zbiorcze dane typu krajobrazu gminy Buk i znaczących elementów występujących na tym terenie: typy krajobrazu – wiejski zwyczajny (92% pow. gminy), – zurbanizowany - miasto (4% pow. gminy), – wiejski pagórkowaty (3% pow. gminy), – leśny z obszarami wiejskimi (1% pow. gminy); znaczące elementy struktury krajobrazu: – obszary pagórkowate (pagórki w rejonie Buku i Otusza), – obszary dolinne (Jezioro Niepruszewskie), – dominanty techniczne (wodociągowa wieża ciśnień w Buku), – historyczny układ urbanistyczny w Buku, – kościoły (szachulcowy p.w. św. Krzyża w Buku, pw. św. Stanisława Biskupa w Buku, pw. św. Wawrzyńca w Niepruszewie), – zespoły rezydencjonalno-parkowe (Niepruszewo, Cieśle), – ciągi widokowe (z drogi wojewódzkiej nr 307 na Jezioro Niepruszewskie), – osie widokowe (z drogi powiatowej nr 2739P na kościół szachulcowy w Buku). W aneksach nr 3, na stronie 2 i w aneksie nr 4, na stronie 42 Studium zamieszczono odpowiednio mapy gminy i miasta Buk z zaznaczeniem graficznym zbiorczych danych opisujących istniejące cechy krajobrazu.

2.3. Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do powiatu poznańskiego.

2.3.1. Strategia rozwoju powiatu poznańskiego do 2030 roku.

Strategia rozwoju powiatu poznańskiego do 2030 roku przygotowana została 7 listopada 2016 roku przez Centrum Badań Metropolitalnych UAM w Poznaniu. We wstępie do części pierwszej, Starosta Poznański Jan Grabkowski zaznaczył, że „Strategia ma charakter integracyjny w stosunku do mieszkańców wszystkich gmin położonych na terenie Powiatu...”. Dalej Starosta wskazał, że „realizacja Strategii rozwoju powiatu poznańskiego na lata 2017-2030 jest zadaniem nie tylko dla władz i administracji powiatu. To wyzwanie dla całej wspólnoty samorządowej...”. Wskazał tym samym, na dwukierunkowość działań samorządu powiatowego. Z jednej strony wyznaczono w Strategii cele do osiągnięcia wyższego poziomu życia obecnych mieszkańców oraz przyszłych pokoleń, a z drugiej strony pokazano konieczność współpracy, czyli poniesienia wysiłku organizacyjnego i majątkowego ze strony samorządów gminnych w celu osiągnięcia wyższego poziomu dobrobytu.

W rozdziale Przesłanki i założenia strategii określono, że „Strategia rozwoju powiatu poznańskiego do 2030 r. jest podstawowym dokumentem programowym ukierunkowującym politykę samorządu powiatowego w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego w horyzoncie czasu 2017 – 2030. Tworzy ona ramy dla branżowych programów i projektów realizacyjnych Powiatu. Dotychczasowa Strategia rozwoju powiatu poznańskiego na lata 2006 – 2015 straciła aktualność i potrzebny jest nowy dokument, który wyznacza długofalowe cele Powiatu oraz pozyskuje dla nich wsparcie społeczne...” (s. 6).

W rozdziale Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Powiatu, stwierdzono, że „powiat poznański charakteryzuje się dużą zasobnością, stanowiącą znaczącą część potencjału kulturowego Wielkopolski...” (s. 47). Następnie charakteryzując zasoby dziedzictwa kulturowego określono w liczbach jego skalę oraz wyliczając cenniejsze składniki, w tym układ urbanistyczny Buku, wywodząc jego średniowieczny charakter oraz zachowaną historyczną zabudowę. W odniesieniu do Buku, jak i do zabudowanej przestrzeni wiejskiej wskazano, że do najcenniejszych zachowanych zabytków należy

zaliczyć obiekty sakralne. Następnie zapisano, że „...jedną z charakterystycznych cech krajobrazu kulturowego powiatu poznańskiego jest duża liczba pałaców i dworów...” (s. 47). W odniesieniu do zabytków ruchomych stwierdzono, że „... znajdują się głównie w zabytkowych obiektach sakralnych, dworach i pałacach...” (s. 49). Następnie wskazano, że „wiele wartościowych obiektów dotyczących historii regionu i poszczególnych miejscowości znaleźć można również w instytucjach kultury na terenie powiatu...” (s. 49). W tym w Izbie Muzealnej PTTK Ziemi Bukowskiej w Buku. W odniesieniu do zabytków archeologicznych zaznaczono że „dobre warunki glebowe i hydrograficzne sprawiły, iż na przestrzeni dziejów obszar dzisiejszego powiatu poznańskiego cechowało niezwykle intensywne osadnictwo...” (s. 50).

Charakteryzując rodzaje zagrożeń dla substancji zabytkowej podkreślono, że „największym problemem niewielkich miast położonych przy historycznych szlakach w sąsiedztwie Poznania, są przebiegające przez te ośrodki rozbudowane trasy komunikacyjne o dużym nasileniu ruchu, powodujące znaczne zniszczenia obiektów zabytkowych. Stąd jednym z głównych zadań jest eliminacja ruchu tranzytowego ze staromiejskich centrów. Kolejnym problemem jest wprowadzanie do historycznych miast nowoczesnej zabudowy wielkokubaturowej. Proces ten powinien zostać zahamowany, obiekty dysharmonijne - modernizowane lub likwidowane. Nowa zabudowa w obrębie historycznych zespołów powinna być dostosowana do architektury zabytkowej. Należy podjąć szeroko zakrojone działania w celu rewaloryzacji i rewitalizacji miast. Koniecznym jest także objęcie ochroną prawną układów ruralistycznych.” (s. 50).

W odniesieniu do Buku wspomniano, że „na terenie powiatu zachowały się dwie synagogi. Obie wpisane są do rejestru zabytków (...). Synagoga w Buku mimo przeprowadzenia kapitalnego remontu, nie jest użytkowana i ulega ponownej degradacji. Konieczne jest przeprowadzenie ponownego remontu...” (ss. 50 – 51). Następnie charakteryzując problematykę stanu zachowania zabytków oraz kierunki zagrożeń zapisano „problemy związane z utrzymaniem budynków folwarcznych wynikają głównie ze złego stanu ich zachowania, braku środków na remonty, a także trudności ze znalezieniem właściwego, nowego sposobu ich użytkowania. W celu prawidłowej ochrony zespołów folwarcznych należy wpisać je do rejestru zabytków oraz przystosować do nowych funkcji, zachowując dawną kompozycję podwórza oraz charakter zabudowy.

Większość zabudowy mieszkalnej znajduje się w złym stanie technicznym i wymaga pilnych prac remontowych i modernizacyjnych. W każdym przypadku należy zakres i przebieg prac uzgadniać ze służbami konserwatorskimi, w celu uniknięcia stosowania niewłaściwych technologii i materiałów (termoizolacja, nowa stolarka drzwiowa i okienna, pokrycie dachów, kolorystyka elewacji itp.), powodujących utratę pierwotnego charakteru budynków. Budynki użyteczności publicznej zachowały się w stanie zróżnicowanym. Obiekty użytkowane zgodnie ze swoją pierwotną funkcją (ratusze, szkoły, poczty itp.) zachowane są na ogół w stanie dobrym, nie zagraża im zniszczenie (...). Większość obiektów architektury przemysłowej (m. in. budynki fabryczne, magazyny, cegielnie, młyny, budynki kolejowe, zwłaszcza przy nieczynnych liniach kolejowych) w związku z przekształceniami w sferze gospodarki, wymaga szczególnej troski konserwatorskiej oraz znalezienia właściwego sposobu ich użytkowania. Konieczne jest zabezpieczenie budynków przed dalszą dewastacją oraz przygotowanie projektów adaptacji do nowych celów (...). Stan zachowania zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków jest zróżnicowany. Zabytki archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Z każdym rokiem wzrasta rozwój techniki, następuje intensyfikacja działalności przemysłowej, rolniczej i gospodarczej, a co za tym idzie wzrasta stopień zagrożeń, na które są one narażone, co więcej pojawiają się nowe niebezpieczeństwa. Głównym zagrożeniem są wszelkie inwestycje związane z zagospodarowaniem oraz zabudowaniem terenu, przy których konieczne jest prowadzenie prac ziemno-budowlanych. Zwłaszcza rozwój budownictwa mieszkalnego, przemysłowego, budowa dróg oraz nielegalna eksploatacja żwirowni czy też działalność rolnicza np. intensywna orka...” (ss. 51 – 52).

W podrozdziale Główne wyzwania podano wyniki analizy SWOT dla ochrony dziedzictwa kulturowego powiatu poznańskiego. Wskazują one na „...główne kierunki działania, które należy uwzględnić w nowej strategii rozwoju Powiatu do 2030 r. Przy umiarkowanej korzystnej ocenie ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie powiatu poznańskiego można wyróżnić kilka obszarów, które wymagają podjęcia świadomych i planowych działań: • poprawa stanu technicznego zabytkowych obiektów mieszkalnych, zespołów rezydencjonalno-parkowych oraz zabytków przemysłu i techniki, • zahamowanie degradacji krajobrazu i zaśmiecania przestrzeni przez żywiolową zabudowę, • upowszechnianie świadomości wartości jakości krajobrazu kulturowego, • budzenie

zainteresowań dotyczących dziedzictwa kulturowego oraz pozytywnego ruchu społecznego na rzecz jego ochrony, • zainteresowanie władz samorządowych szczebla gminnego problematyką ochrony szeroko pojętego (m. in. jako tradycyjna przestrzeń) dziedzictwa kulturowego, uspołnienie programów działania i mechanizmów współpracy pomiędzy poszczególnymi rodzajami i szczeblami administracji. W tym kontekście za główne zadania Powiatu Poznańskiego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na okres programowania strategii należy uznać: • prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych nieruchomych będących własnością Powiatu, • udzielanie na wniosek zainteresowanych podmiotów dotacji celowych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy obiektach zabytkowych, • rzetelna realizacja ustawowych obowiązków administracyjnych w zakresie opieki nad zabytkami, w tym: (...), - wydawanie decyzji o zabezpieczeniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem lub uszkodzeniem w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia lub – o ile usunięcie zagrożenia nie jest możliwe - wywłaszczenie tych obiektów, (...) • wspieranie zainteresowanych gmin w inicjatywach tworzenia parków kulturowych, • wspieranie inicjatyw w sprawie ustanawiania Pomników Historii, • upowszechnianie wiedzy o zabytkach i zasobach kulturowych powiatu: - wspieranie wydawania niekomercyjnych niskonakładowych wydawnictw popularyzujących wiedzę o zabytkach, zasobach kulturowych, - wydawanie map, przewodników, leksykonów, kronik itp., - współpraca z mediami elektronicznymi, • współpraca w zakresie utrzymania istniejących i wytyczania nowych szlaków kulturowych.” (s. 57).

W rozdziale Kultura wskazano między innymi, że „Wspieranie działalności kulturalnej jest istotne dla rozwoju człowieka jako jednostki, a także dla rozwoju całego społeczeństwa. Dzięki dobrej dostępności do instytucji kultury oraz wydarzeń kulturalnych mieszkańcy powiatu poznańskiego mają możliwość poznawania tradycji i historii tego obszaru, przez co wzrasta ich poczucie przynależności do lokalnej społeczności oraz umacniają się więzi między mieszkańcami. Na obszarze powiatu poznańskiego działają liczne instytucje kultury, zarówno prywatne jak i publiczne, grupy artystyczne oraz koła (kluby). W 2015 r. na obszarze powiatu poznańskiego funkcjonowały 33 instytucje kultury, 122 grupy artystyczne oraz 200 kół (klubów). (...) Poprzez uczestnictwo w wydarzeniach

kulturalnych organizowanych przez instytucje kultury oraz udział w grupach artystycznych i kołach, mieszkańcy powiatu poznańskiego mają możliwość rozwijania swoich uzdolnień muzycznych, plastycznych, tanecznych itd. ...” (s. 122). W tabeli nr 40 (s. 122), wyszczególniono liczbowo instytucje kultury, grupy artystyczne i koła (kluby) w aglomeracji poznańskiej w 2015 r. W Buku podano następujące ilości: instytucje kultury – 1, grupy artystyczne – 11, koła (kluby) – 13.

Druga część Strategii rozwoju powiatu poznańskiego do 2030 r. zawiera cele i działania strategiczne powiatu poznańskiego. W dokumencie określono misję i wizję rozwoju. „Misja samorządu w zwięzły sposób precyzuje istotę jego działań i podstawowe funkcje do spełnienia na rzecz zaspokojenia potrzeb mieszkańców powiatu. Kierując się tymże posłannictwem sformułowana misja samorządu powiatu poznańskiego, w analogii do poprzedniej strategii, brzmi: *Rozwijamy potencjał społeczny i gospodarczy naszego powiatu dla dobra jego mieszkańców, dbając o środowisko przyrodnicze w myśl zasad zrównoważonego rozwoju.* Tak określona misja pozwala na wyznaczenie wizji Powiatu, rozumianej jako projekcja stanu, do którego dąży społeczność lokalna i reprezentująca ją władza samorządowa w perspektywie 2030 r. Ze względu na nadrzędny cel rozwoju Powiatu, jakim jest zapewnienie jego mieszkańcom wysokiej jakości życia oraz utrzymanie silnej pozycji konkurencyjnej Powiatu w skali kraju, realizowana będzie następująca wizja rozwoju Powiatu Poznańskiego: *Powiat Poznański, tworząc z miastem Poznań wielkomięską Metropolię, rozwija się dynamicznie i zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Mieszkańcy Powiatu mają dobry dostęp do miejsc pracy, edukacji, opieki zdrowotnej, kultury i wypoczynku oraz zapewnione czyste środowisko i poczucie bezpieczeństwa publicznego. Nowoczesna gospodarka, lokalny kapitał społeczny i wysoki poziom usług publicznych, gwarantują stały rozwój demograficzny i gospodarczy Powiatu oraz wysoki w skali kraju poziom życia jego mieszkańców.* Realizacji wizji rozwoju towarzyszy ścisła współpraca Władz Powiatu i Starostwa Powiatowego z instytucjami i organizacjami działającymi na terenie Powiatu, wsparcie i zaangażowanie mieszkańców oraz podmiotów gospodarczych, wreszcie współpraca z samorządami gmin oraz miastem Poznań. Tylko efektywne wykorzystanie potencjałów i aktywności wszystkich interesariuszy daje szansę na pomyślny i trwały rozwój Powiatu Poznańskiego”. (s. 4).

W rozdziale Cele strategiczne, operacyjne i działania Powiatu Poznańskiego wymieniono szereg celów strategicznych, w tym między innymi: Ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego powiatu poznańskiego, a w jego obrębie, Ochrona i rewaloryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego. Dla powyższego celu przewidziano dwa zasadnicze działania: po pierwsze, zapewnienie właściwej opieki nad własnymi obiektami zabytkowymi oraz sprawnej administracji w zakresie dóbr kultury i po drugie, rozwój kompleksowej współpracy na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad zabytkami. Uzasadniając pierwsze działanie skupiono się na ustawowych obowiązkach samorządu powiatowego oraz na obiektach będących własnością tegoż samorządu. Odnośnie do drugiego działania zapisano następujące uzasadnienie: „przeprowadzona na potrzeby strategii diagnoza w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego wskazuje, iż, przy umiarkowanej korzystnej ocenie jej stanu na terenie powiatu poznańskiego, wyróżnić można kilka obszarów, które wymagają podjęcia świadomych i planowych działań. Należą do nich przede wszystkim, • poprawa stanu technicznego zabytkowych obiektów mieszkalnych, zespołów rezydencjonalno-parkowych oraz zabytków przemysłu i techniki, • zahamowanie degradacji krajobrazu i zaśmiecania przestrzeni przez żywiolową zabudowę, • upowszechnianie świadomości wartości jakości krajobrazu kulturowego, • budzenie zainteresowań dotyczących dziedzictwa kulturowego oraz pozytywnego ruchu społecznego na rzecz jego ochrony, • zainteresowanie władz samorządowych szczebla gminnego problematyką ochrony szeroko pojętego (m.in. jako tradycyjna przestrzeń) dziedzictwa kulturowego, uspołnienie programów działania i mechanizmów współpracy pomiędzy poszczególnymi rodzajami i szczeblami administracji. Wymienione wyżej cele wykraczają wieloma aspektami poza zakres zadań własnych, a ich osiągnięcie wymaga rozwoju kompleksowych mechanizmów współpracy pomiędzy zainteresowanymi podmiotami”. Dodatkowo działanie opisano w sposób następujący: „• Rozwój sieci współpracy na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad zabytkami. Uspójnienie programów działania i mechanizmów współpracy pomiędzy poszczególnymi rodzajami i szczeblami administracji oraz włączenie organizacji pozarządowych w realizację zadań w przedmiotowym zakresie, w tym między innymi zadania szczegółowe: - wspieranie inicjatyw tworzenia parków kulturowych przez zainteresowane gminy, - wspieranie inicjatyw społecznych w sprawie

ustanawiania Pomników Historii, – współpraca z Urzędem Marszałkowskim oraz poszczególnymi gminami w zakresie utrzymania istniejących i wytyczania nowych szlaków kulturowych, – współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz ochrony zasobów kulturowych i przyrodniczych w ramach uchwalanego corocznie Roczno programu współpracy powiatu poznańskiego z organizacjami pozarządowymi. • Dofinansowywanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych z terenu Powiatu. Udzielanie na wniosek zainteresowanych podmiotów dotacji celowych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy obiektach zabytkowych z terenu Powiatu Poznańskiego wpisanych do rejestru zabytków (niebędących własnością Powiatu Poznańskiego), w szczególności obiektów architektury i budownictwa, zabytków ruchomych i zabytków archeologicznych. • Popularyzacja zagadnień związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie Powiatu. Upowszechnianie wiedzy o zabytkach, zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu oraz jego walorach turystycznych poprzez: - wspieranie wydawania niekomercyjnych niskonakładowych wydawnictw (drukowanych: przewodników, albumów, widokówek, folderów itp. lub wykorzystujących inne techniki zapisu, np. płyty CD) popularyzujących wiedzę o zabytkach, zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu oraz jego walorach turystycznych, – wydawanie map, przewodników, leksykonów, kronik itp. popularyzujących wiedzę o zabytkach, zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu oraz o jego walorach turystycznych, – współpracę z mediami mającą na celu zakorzenienie wiedzy o dziedzictwie kulturowym, a także wzmacnianie poczucia tożsamości terytorialnej, kulturowej i społecznej Powiatu, w tym między innymi kontynuacja projektu „Powiatowa 17.”, – współpracę z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w sektorach edukacji oraz kultury i sztuki w zakresie upowszechniania kultury, w tym szczególnie poprzez organizację wycieczek, konkursów i programów edukacyjnych dla uczniów szkół z terenu powiatu poznańskiego.” Określono też spodziewane efekty: „w wyniku realizacji strategii stworzona zostanie rozległa i spójnie działająca sieć podmiotów działających na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego Powiatu, obejmująca zarówno wszystkie szczeble administracji samorządowej i rządowej, jak i prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych oraz organizacje tzw. trzeciego sektora. Dzięki dotacjom na prace konserwatorskie udzielanym

z budżetu powiatu poznańskiego poprawie ulegnie stan pozostałych obiektów zabytkowych na terenie powiatu, w tym przede wszystkim zabytkowych obiektów mieszkalnych oraz obiektów sakralnych, zespołów rezydencjonalno-parkowych oraz zabytków przemysłu i techniki. Bogactwo dziedzictwa kulturowego Powiatu zostanie szeroko rozpowszechnione w świadomości społecznej dzięki podjętym działaniom edukacyjnym” (ss. 33 – 34).

2.3.2. Program opieki nad zabytkami powiatu poznańskiego na lata 2016 – 2019.

Rada Powiatu w Poznaniu 27 kwietnia 2016 roku przegłosowała uchwałę nr XVI/214/V/2016 wprowadzając w życie Program opieki nad zabytkami powiatu poznańskiego na lata 2016 – 2019.

Dokument podejmując kwestię opieki nad zabytkami, z jednej strony dokonuje podsumowania zasobów dziedzictwa kulturowego w rozumieniu ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z drugiej zaś opisuje stan ich zachowania oraz umiejscowienie we współczesnej przestrzeni kulturowej powiatu poznańskiego. „Na terenie powiatu zachowało się 9 historycznych układów urbanistycznych: [w tym] Buk (...). Większość z nich powstała w średniowieczu: Buk lokowany był w 1289 r, ...” (s. 21). „W miastach można zobaczyć wiele zabytków architektury sakralnej (...) dziewiętnastowieczny kościół paraf. pw. św. Stanisława, synagogę w Buku...” (s. 22). Istotną grupę stanowią kościoły drewniane, których na terenie powiatu jest 13. Są to (...) kościół pw. Świętego Krzyża z 1760 r. w Buku...” (s. 23).

Następnie omawiając zadania samorządów gminnych wynikające z obowiązków ustawowych stwierdzono, że „do grona gmin posiadających zweryfikowaną ewidencję zabytków należą: Pobiedziska, Suchy Las, Murowana Goślina, Czerwonak, Luboń, Puszczykowo, Mosina, Stęszew, Buk i Tarnowo Podgórne. Nie wszystkie gminy zaprowadziły ewidencje w postaci kart ewidencyjnych.” (s. 24).

Omawiając zasobność i stan zachowania zabytków ruchomych zauważono że „wiele zabytkowych zespołów wyposażenia i wystroju kościołów w: Buku, (...) znajduje się w ewidencji konserwatorskiej (...) Licznie reprezentowane na obszarze powiatu poznańskiego są obiekty kultu takie jak kapliczki, krzyże i figury przydrożne (...) oraz pełnoplastyczne rzeźby (...) [w tym] Chrystusa Boleściwego w Buku (...). W roku 2015

dzięki dofinansowaniu z budżetu powiatu poznańskiego wydana została książka w formie wydawnictwa niekomercyjnego oraz niskonakładowego pn. „Inwentaryzacja i opis krzyży, kapliczek 27 przydrożnych i przydomowych oraz elementów architektonicznych budynków mieszkalnych związanych z kultem religijnym na obszarach powiatu poznańskiego”. (ss. 26 – 27).

Odnośnie do placówek o charakterze muzealnym nadmieniono, że „wiele ciekawych obiektów dotyczących historii regionu i poszczególnych miejscowości znaleźć można w następujących placówkach: Izba Muzealna PTTK Ziemi Bukowskiej w Buku.” (s. 29).

Opisując zabytki archeologiczne stwierdzono „do rejestru zabytków wpisanych zostało 50 obiektów (grodziska, osady i cmentarzyska) z terenu gmin powiatu poznańskiego: Buk – 1 osada.” (s. 30). Dalej o zabytkach pradziejowych „osadnictwo związane jest z ciekami wodnymi, z reguły grupuje się wzdłuż dolin rzecznych oraz na wyniesieniach. Najstarsze fakty osadnicze zarejestrowane na terenie powiatu poznańskiego wiążą się ze środkową i młodszą epoką kamienia. Stanowiska o takiej chronologii znajdują się m. in. w gminach Buk (...). Występuje stosunkowo wiele stanowisk z epoki brązu i epoki żelaza (kultura łużycka oraz okres wpływów rzymskich – kultura przeworska). Stanowiska takie zarejestrowano niemal we wszystkich gminach powiatu. Na omawianym obszarze zdecydowanie dominuje osadnictwo związane z intensyfikacją procesów osadniczych we wczesnym i późnym średniowieczu. Charakterystyczne dla tego czasu grodziska stanowią obiekty o dużych walorach turystyczno – krajobrazowych”. (s. 31).

O architekturze sakralnej i cmentarzach napisano. „stan zachowania kościołów jest zróżnicowany. Kościoły miejskie na ogół zachowane są w stanie dobrym, parafie dysponują środkami zapewniającymi należyte utrzymanie budynków. W stanie bardzo dobrym zachowały się kościoły w Buku (...). Na terenie powiatu zachowały się dwie synagogi. Obie wpisane są do rejestru zabytków. Stan zachowania i sposób użytkowania synagogi w Mosinie nie budzi zastrzeżeń, wskazane jest jedynie przeprowadzenie drobnych prac remontowych. Synagoga w Buku mimo przeprowadzenia remontu kapitalnego nie jest użytkowana i ulega ponownej degradacji. Konieczne jest przeprowadzenie ponownego remontu.” (s. 34).

2.3.3. Program ochrony środowiska dla powiatu poznańskiego na lata 2016 – 2020.

Program ochrony środowiska dla powiatu poznańskiego na lata 2016 – 2020, został uchwalony przez Radę Powiatu w Poznaniu uchwałą nr XIX/243/V/2015 w dniu 29 czerwca 2016 roku.

„Sporządzając Program ochrony środowiska na lata 2016 – 2020 oparto się na aktualnym stanie środowiska i szczegółowo opisano jego diagnozę. Przygotowując tę część programu wykorzystano dane pochodzące m. in. z takich źródeł jak:

- Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2014 – Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu,
- Informacje o stanie środowiska i działalności kontrolnej Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w powiecie poznańskim ziemskim – Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu,
- Dane Głównego Urzędu Statystycznego.” (s. 6).

„W dokumencie zidentyfikowano istotne zagrożenia środowiska powiatu poznańskiego i wyznaczono obszary interwencji. Cele, kierunki interwencji i zadania określono na podstawie analizy aktualnej sytuacji i oczekiwanych zmian w ochronie środowiska. W dokumencie odniesiono się do najważniejszych strategii i celów środowiskowych ujętych w tych strategiach i zapewniono spójność Programu ochrony środowiska na lata 2016 – 2020 z nadrzędnymi dokumentami strategicznymi, dokumentami sektorowymi i dokumentami o charakterze programowo-wdrożeniowym. Program ochrony środowiska dla powiatu poznańskiego obejmuje następujące obszary, w których prowadzone będą działania: klimat i powietrze, stan akustyczny środowiska, pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami, gospodarka wodno-ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, zasoby przyrodnicze.” (s. 7).

„Sporządzając Program ochrony środowiska na lata 2016 – 2020 uwzględniono „Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska”, przygotowane przez Ministerstwo Środowiska. Wskazują one na elementy, które powinny zostać ujęte w programie bądź wzięte pod uwagę przy jego sporządzaniu.” (s. 7).

Na uwagę zasługuje jeszcze zapis zawierający ważną informację odnoszącą się do wsparcia finansowego samorządów gminnych oraz innych podmiotów gospodarczych działających poza zarządem powiatu poznańskiego. W dokumencie zaznaczono, że wsparcie finansowe dotyczy m. in. zabytkowej zieleni zakomponowanej. „Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu (WFOŚiGW) tworzy system dofinansowywania przedsięwzięć inwestycyjnych i pozainwestycyjnych w dziedzinie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Odbiorcami pomocy finansowej są samorządy terytorialne, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe oraz instytucje zajmujące się ochroną środowiska i gospodarką wodną. Proponowana pomoc realizowana jest poprzez pożyczki, dotacje, dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych. Fundusz przekazuje także środki dla państwowych jednostek budżetowych. Aktualnie kierunkami finansowania są m.in. działania związane z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ...” (ss. 131 – 132.)

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta i gminy Buk.

Dzieje Buku sięgają drugiej połowy XIII stulecia. Centrum układu urbanistycznego w typie szachownicowym stanowi czworokątny rynek o XIV – wiecznej genezie, obecnie noszący nazwę Placu Przemysława, z którego naroży bierze początek osiem wylotowych ulic – Poznańska, Ratuszowa, Poprzeczna, Zenktelera, Zdrojowa, Bohaterów Bukowskich, Garncarska i Rzeźnicka. Pierzeje placu zamykają bloki regularnej zabudowy w zdecydowanej większości powstałe w czwartej ćwierci XIX wieku oraz początkach XX stulecia. W południowo – wschodnim narożniku rynku, u zbiegu ulic Ratuszowej i Poznańskiej wznosi się neorenesansowy ratusz zbudowany w latach 1897 – 1898. Ulica Mury, obiegająca kwartały ścisłego centrum odzwierciedla zarys murów i fosy, jakimi otoczone było średniowieczne miasto. Fortyfikacje zostały rozebrane w XIX wieku. Na wschód od Placu Przemysława znajduje się zbliżony kształtem do trójkąta Plac Stanisława Reszki, pośrodku którego wznosił się kościół ewangelicki, przebudowany w 1962 roku, tak iż całkowicie utracił cechy zabytkowe. Na południe od miasta zlokalizowany jest dworzec kolejowy, połączony z miastem ulicą Dworcową. Powstanie linii kolejowej Poznań –

Frankfurt w drugiej połowie XIX stulecia stało się istotnym czynnikiem w rozwoju przestrzennym miasta i powodem ożywienia budowlanego.

3.1. Zabytki nieruchomości.

Do najcenniejszych zabytków architektury sakralnej Buku należą drewniany kościół cmentarny pw. Św. Krzyża zbudowany około 1760 roku z fundacji Wiktora Raczyńskiego z Małyszyna (ojca Kazimierza Jana Nepomucena – polityka – założyciela gniazda rodzowego w Rogalinie) w miejscu rozebranego w 1609 roku, również drewnianego kościoła pw. św. Wojciecha oraz usytuowana opodal drewniana dzwonnica z drugiej połowy XVIII wieku. Kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa przy ul. Mury 29 powstały w roku 1846, następnie odbudowany po pożarze w latach 1946 – 1951 pod kierunkiem architekta Rogera Sławskiego o cechach późnego klasycyzmu. Przy ul. Mury wznosi się synagoga o formach architektury neoromańskiej wystawiona w 1893 roku. Niedaleko bożnicy przy ul. Mury nr 4 znajduje się budynek dawnej szkoły Talmudu, obecnie dom mieszkalny.

Do cennych zabytków miasta należą również kanonia usytuowana przy Placu Przemysława nr 24 z drugiej połowy XVIII wieku oraz dawny pałac biskupi przy Placu Przemysława nr 1 zbudowany w połowie XIX wieku. Przy ulicy Niegolewskich (nr 11 a) znajduje się zespół dworski. Dwór zbudowano w 1930 roku. Park dworski został założony w drugiej połowie XIX stulecia.

Na szczególną uwagę zasługują również dawny szpital Św. Ducha przy Placu St. Reszki nr 27 oraz sąd przy Placu St. Reszki nr 5, aktualnie przeznaczone na cele mieszkalne. Wśród budynków użyteczności publicznej do najciekawszych architektonicznie należą: ratusz wzniesiony przy ulicy Ratuszowej 1, z fasadą zwróconą w kierunku placu Przemysława oraz poczta przy ul. Dworcowej nr 4, a także szkoły przy ul. Szarych Szeregów i ul. Szkolnej. Ponadto zespół budynków dworca kolejowego, wieża ciśnień z zabudową wodociągów miejskich, młyn i gorzelnia przy ul. Dobieżyńskiej, a także częściowo przebudowana mleczarnia przy ul. Bohaterów Bukowskich.

Zabudowa mieszkalna Buku pochodzi w zdecydowanej większości z XIX i początków XX stulecia.

Do szczególnie cennych zabytków sakralnych na terenie gminy należy późnogotycki kościół parafialny p. w. św. Wawrzyńca w Niepruszewie, zbudowany około 1580 roku. Przed kościołem wznosi się okazała brama – dzwonnica z 1782 roku.

W gminie Buk znajdują się dwa interesujące zespoły rezydencjonalne położone w Niepruszewie i Cieślach. Pierwszy powstały w drugiej połowie XIX wieku tworzy malowniczo położony nad Jeziorem Niepruszewskim park w stylu krajobrazowym oraz eklektyczny pałac, zbudowany około 1890 roku. Zespół dworsko – parkowy w Cieślach składa się z dworu powstałego w roku 1935, oficyny z drugiej ćwierci XIX stulecia oraz rozległego parku, również rozciągającego się nad jeziorem Niepruszewskim. Do istotnych zabytków należy również zaliczyć park dworski w Wysoczce. Dwór w Wysoczce zawdzięcza swój wygląd przebudowie z pierwszej dekady XX wieku.

Spośród nekropoli miasta i gminy Buk na uwagę zasługuje cmentarz żydowski w Wielkiej Wsi. Cmentarz odrestaurowany i ogrodzony w latach 90 tych. W sumie na terenie gminy znajduje się 5 cmentarzy: w Buku 2 katolickie, 1 ewangelicki, w Wielkiej Wsi – wspomniany – żydowski i w Niepruszewie 1 katolicki.

3.2. Zasoby zabytków nieruchomości w mieście i gminie Buk.

Wykaz obiektów w zestawieniu tabelarycznym wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami) oraz Rozporządzenie ministra kultury i dziedzictwa narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113, poz. 661).

TYP OBIEKTU		MUROWANY	DREWNIANY	W TYM WPISANY DO REJESTRU
1. UKŁADY URBANISTYCZNE	1			1
2. ZABUDOWA MIESZKALNA		350	5	1
3. OBIEKTY SAKRALNE	7			
a. kościoły		2	1	3
c. synagogi, bożnice		1		1
d. kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia inne		2	1	2

4. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	14			
a. ratusze		1		
b. budynki adm. publicznej, sądy, banki, poczty		3		1
c. szkoły		9		1
d. inne		1		1
5. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE	30			
a. dworce kolejowe z zespołami bud.		2		
b. spichrze, magazyny, stodoły		24		
c. młyny		1		
d. gorzelnie i browary		1		
e. mleczarnie		1		
f. wieże ciśnień		1		
6. PAŁACE I DWORY		12		3
7. ZESPOŁY FOLWARCZNE		7		1
a. stodoły		7		
b. spichrze		3		
c. obory		14		
d. stajnie		3		
e. chlewnie		2 (1)		1 (nie istnieje)
f. kuźnie		4		
h. gorzelnie i browary		1		
i. inne		1		1
8. BUDOWNICTWO WIEJSKIE (w zagrodach)	46			
a. stodoły		20	2	
b. obory		21		
c. inne		5		
9. PARKI	4			4
a. bramy i ogrodzenia		2		1
10. CMENTARZE	5			
a. rzymsko-katolickie		3		
b. ewangelickie		1		
c. żydowskie		1		
11. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	307			
a. grodziska		2		
b. osady		290		1
c. cmentarzyska		11		
d. inne		4		

3.3. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla miasta i gminy Buk.

Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków, chronionych na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami).

Buk

- układ urbanistyczny, nr rej.: 806/Wlkp/A z 26.07.2010 r. Plan miasta – Załącznik nr 1.
- kościół par. pw. św. Stanisława Biskupa, 1838 – 46 r, nr rej.: 2482/A z 9.03.1931 r.
- kościół cmentarny pw. Św. Krzyża, szach., XVIII w, nr rej.: 2501/A z 30.10.1953 r.
- dzwonnica, drewn., nr rej.: 144/A z 15.07.1968 r.
- synagoga, ul. Mury 5, 2 poł. XIX w, nr rej.: 2146/A z 1.02.1988 r.
- szkoła talmudyczna, ul. Mury 4, 2 poł. XIX w, nr rej.: 2146/A z 1.02.1988 r.
- sąd, ob. dom mieszkalny, pl. Reszki 5, pocz. XIX w, nr rej.: 926/A z 24.02.1970 r.
- szpital Św. Ducha, ob. dom mieszkalny, pl. Reszki 27, 1600 r, poł. XIX w, nr rej.: 305/A z 17.10.1968 r.
- pałac biskupi, ob. dom mieszkalny, pl. Przemysława 1, poł. XIX w, nr rej.: 927/A z 24.02.1970 r.
- kanonia, ob. dom mieszkalny, pl. Przemysława 24, 2 poł. XVIII w, nr rej.: 925/A z 24.02.1970 r.

Cieśle

- zespół dworski:
- dwór, 1930 – 34, nr rej.: 2059/A z 23.01.1986 r.
- park, 1 poł. XIX – XX w, nr rej.: 1800/A z 18.08.1980 r.
- oficyna (stary dwór), 1 poł. XIX w, nr rej.: 2631/A z 26.11.1998 r.
- zespół folwarczny, przy zespole dworskim:
- chlewnia, k. XIX w, nr rej.: 2596/A z 21.06.1996 r. (obiekt nie istnieje)
- dziedziniec folwarku, k. XIX w, nr rej.: 2596/A z 21.06.1996 r.
- brama, k. XIX w, nr rej.: 2596/A z 21.06.1996 r.¹

---

¹ Obiekty pozostawione w rejestrze zabytków na podstawie decyzji 2596/A z 21.06.1996 r, wg stanowiska WWKZ z 16.12.2016 r.

Niepruszewo

- kościół par. pw. św. Wawrzyńca, 1580 r, nr rej.: 2387/A z 10.03.1931 r.
- brama – dzwonnica, 1782 r, nr rej.: 1581/A z 27.07.1974 r.
- zespół pałacowy:
- pałac, po 1870 r, nr rej.: 1414/A z 1.03.1973 r.
- park, 2 poł. XIX w, nr rej.: 1414/A z 1.03.1973 r.

Wielka Wieś

- park dworski, 2 poł. XIX w, nr rej.: 1801/A z 18.08.1980 r.

Wysoczka

- park, 2 poł. XIX w, nr rej.: 1802/A z 18.08.1980 r.

3.3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome wpisane do rejestru zabytków będące własnością Samorządu w Buku.

Miasto i Gmina Buk jest właścicielem synagogi, wzniesionej w drugiej połowie XIX wieku w centrum miasta przy ulicy Mury 2. Zabytek został wpisany do Rejestru Zabytków Województwa Wielkopolskiego pod numerem 2146/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 1.02.1988 roku.

3.4. Obiekty zabytkowe nieruchome z terenu miasta i gminy Buk. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków.²

Miejscowość	Ulica	Numer	Obiekt	Czas powstania
Buk			układ urbanistyczny	od XIII w.
Buk	Basztowa	2	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Basztowa	6	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	1	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	2	dom mieszkalny	k. XIX w.

² Prace nad Gminną Ewidencją Zabytków zostały rozpoczęte w 2008 roku w oparciu o ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami) i rozporządzenie Ministra Kultury z 14 maja 2004 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 124, poz. 1305). Obecny spis zabytków przedstawiony w niniejszym Programie wymaga dalszej weryfikacji oraz wprowadzenia do obrotu prawnego.

Buk	Bohaterów Bukowskich	4	dom mieszkalny	1900-1914 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	5	budynek gospodarczy	pocz. XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	7	dom mieszkalny	XVIII/XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	12	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	14	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	15	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	15a	mleczarnia	1882 r, l. 30-te XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	17	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	19	dom mieszkalny	k. XVIII w, pocz. XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	działka nr 505	kościół cmentarny pw. Św. Krzyża	1760 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	działka nr 505	dzwonnica na cmentarzu	XVIII w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	działka nr 505	brama cmentarna	2 poł. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	działka nr 505	figura Chrystusa na obelisku, cmentarz	1762 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	działka nr 505	cmentarz rzymsko – katolicki	XVIII w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	20	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	21	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w, 1914 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	22	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	23	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	23	oficyna	XIX/XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	24	dom mieszkalny	1900-1914 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	26	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	27	dom mieszkalny (nie istnieje)	3 ćw. XIX w.
Buk	Dobieżyńska	3	dom mieszkalny	1936 r.
Buk	Dobieżyńska	5 i 7	dom mieszkalny	l. 20-te XX w.

Buk	Dobieżyńska	38	dom młynarza	2 poł. XIX w.
Buk	Dobieżyńska	40	młyn zbożowy	1911 r.
Buk	Dobieżyńska	46	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Dobieżyńska	53	gorzelnia	1897 r.
Buk	Dobieżyńska	66 ³	dom mieszkalny	ok. 1913 r.
Buk	Dobieżyńska	66 ⁴	wodociągi miejskie	ok. 1913 r.
Buk	Dobieżyńska	66 ⁵	wodociągowa wieża ciśnień-komunalna	1914 r.
Buk	Dworcowa	2	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Dworcowa	8	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Dworcowa	9	willa	pocz. XX w.
Buk	Dworcowa	10	poczta	1895 r.
Buk	Dworcowa	12	dom mieszkalny	k. XIX w.
Buk	Dworcowa	27	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Dworcowa	29	willa	4 ćw. XIX w.
Buk	Dworcowa	32	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Dworcowa	34 i 36	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Dworcowa	46	kamienica	1908 r.
Buk	Dworcowa	51 i 53	dom mieszkalny	l. 20-te XX w.
Buk	Dworcowa	55	dom mieszkalny	l. 20-te XX w.
Buk	Dworcowa	65	dom mieszkalny	1906 r.
Buk	Dworcowa	67	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Dworcowa	76	dom mieszkalny	l. 20, 30-te XX w.
Buk	Dworcowa	79	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Dworcowa	83	dom mieszkalny	XIX/XX w.
Buk	Dworcowa	85	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Buk	Dworcowa	98	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Dworcowa	98	budynek gospodarczy	pocz. XX w.
Buk	Garncarska	1	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Garncarska	5	magazyn	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	1	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	2	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Grodziska	6	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Buk	Grodziska	8	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Grodziska	10	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	12	dom mieszkalny	k. XIX w.
Buk	Grodziska	13	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	16	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	18	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.

³ Obecnie nr 70

⁴ Obecnie nr 72.

⁵ Obecnie nr 74.

Buk	Grodziska	19	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	20	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	21	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Grodziska	23	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Buk	Grodziska	24	dom mieszkalny	k. XIX w.
Buk	Grodziska	26	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	28	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	29	dom mieszkalny	ok. 1900 r.
Buk	Grodziska	59 a	stodoła	4 ćw. XIX w.
Buk	Kolejowa	1 ⁶	dom mieszkalny	1895 r.
Buk	Kolejowa	3	dom mieszkalny	1895 r.
Buk	Kościelna	1	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Kościelna	2	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Kościelna	5	dom mieszkalny	1 ćw. XX w, l. 30-te XX w. (usunięto z ewidencji zarządzeniem Burmistrza MiG Buk nr 64/2018 z dnia 11.04.2018 r.)
Buk	Kościelna	6	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Kościelna	7	dom mieszkalny	2 ćw. XIX w.
Buk	Kościelna	8	dom mieszkalny	1908 r.
Buk	Kościelna	9	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Kościelna	10	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Kościelna	11	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Kościelna	13	dom mieszkalny	1766 r.
Buk	Kościelna	14	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Mury	3	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Mury	4	szkoła gminy żydowskiej	1905 r.
Buk	Mury	5	synagoga	1893 r.
Buk	Mury	9	kamienica	1900-1914 r.
Buk	Mury	10	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w, l. 20,30-te XX w.
Buk	Mury	11	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Mury	12	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Mury	13	spichlerz	4 ćw. XIX w.
Buk	Mury	15	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Mury	16	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Mury	19	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Mury	20	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Mury	20 ⁷	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Mury	25	dom mieszkalny	1 ćw. XIX w.
Buk	Mury	26	dom mieszkalny	XIX/XX w.

⁶ Obecnie nr 4.

⁷ Obecnie nr 21.

Buk	Mury	27	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Mury	27	budynek gospodarczy	4 ćw. XX w.
Buk	Mury	28	dom katolicki, ob. dom parafialny	ok. 1913 r.
Buk	Mury	29	kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa	1838-1846 r.
Buk	Mury	29	dom katechetyczny	ok. 1895 r.
Buk	Mury	29	budynek gospodarczy plebanii	k. XIX w.
Buk	Mury	30	plebania	ok. 1870 r.
Buk	Mury	31	dom mieszkalny	ok. poł. XIX w.
Buk	Mury	32	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Mury	34	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Mury	36	kamienica	1900-1910 r.
Buk	Mury	40	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Mury	44	dom mieszkalny	k. XIX w.
Buk	Mury	45	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Niegolewskich	1	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Niegolewskich	2	warsztat	k. XIX w.
Buk	Niegolewskich	2	budynek gospodarczy	pocz. XX w.
Buk	Niegolewskich	2	oficyna	1910 - 1920 r.
Buk	Niegolewskich	2	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Niegolewskich	4	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Niegolewskich	5	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Niegolewskich	9	dwór	pocz. XX w.
Buk	Niegolewskich	11	czworak	4 ćw. XIX w.
Buk	Niegolewskich ⁸	53 i 55	dom mieszkalny	1 poł. XIX w, 4 ćw. XX w.
Buk	Niegolewskich ⁹	55	budynek gospodarczy	4 ćw. XIX w.
Buk	Otuska	2	kamienica	1 ćw. XX w.
Buk	Otuska	5	dom mieszkalny	pocz. XXw.
Buk	Otuska	6	dom mieszkalny	2 ćw. XIX w.
Buk	Otuska	10	stodoła	1 ćw. XX w.
Buk	Otuska	15	dom mieszkalny	k. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	1	pałac biskupi	poł. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	1	oficyna pałacu biskupiego	1 poł. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	2	hotel	3 ćw. XIX w.

⁸ Obecnie Wielkowiejska

⁹ Obecnie Wielkowiejska

Buk	pl. Przemysława	2b	dom mieszkalny (nie istnieje)	pocz. XX w.
Buk	pl. Przemysława	3	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	4	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	5	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	6	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	6	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	pl. Przemysława	6	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	pl. Przemysława	6	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	pl. Przemysława	7	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	8	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	9	kamienica	4 ćw. XX w.
Buk	pl. Przemysława	10	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	10	spichlerz	k. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	11	kamienica	pocz. XX w.
Buk	pl. Przemysława	12	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	13	kamienica	pocz. XX w.
Buk	pl. Przemysława	14	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	14	budynek gospodarczy	pocz. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	15	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	15	budynek gospodarczy	pocz. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	16	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	16	spichlerz	2 poł. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	17	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	17	magazyn	2 poł. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	18	kamienica	3 ćw. XIX
Buk	pl. Przemysława	18	magazyn	2 poł. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	19	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	20	dom mieszkalny	pocz. XX w, l. 30-te XX w.
Buk	pl. Przemysława	21	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	22	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	23	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	24	kanonia	2 poł. XVIII w, 4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	1	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	2	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	3	kamienica	1 poł. XIX w.
Buk	pl. Reszki	4	kamienica	1903 r.
Buk	pl. Reszki	5	sąd i więzienie	pocz. XIX w.
Buk	pl. Reszki	6	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	7	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	8	kamienica	ok. poł. XIX w.

Buk	pl. Reszki	9	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	pl. Reszki	10	kamienica	pocz. XX w.
Buk	pl. Reszki	12	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	11	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	pl. Reszki	14	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	15	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	17	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	18	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	19	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	20	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	21	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	pl. Reszki	22	kamienica	pocz. XX w.
Buk	pl. Reszki	23	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	24	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	25	kamienica	1 ćw. XX w.
Buk	pl. Reszki	27	szpital Św. Ducha	ok. 1600 r, ok. poł. XIX w.
Buk	pl. Reszki	26	szkoła	pocz. XX w.
Buk	Poznańska	2	kamienica	1 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	3	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	6	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	7	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	8	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	8	oficyna mieszkalna	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	9	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	10	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	11	kamienica	XIX/XX w.
Buk	Poznańska	12	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	13	kamienica	pocz. XX w.
Buk	Poznańska	14	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	15	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	16	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	16	kamienica	pocz. XX w.
Buk	Poznańska	17	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	18	dom mieszkalny	XVIII/XIX w., l. 30-te XX w.
Buk	Przykop	6	dom mieszkalny	ok. 1900 r.
Buk	Przykop	9	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Przykop	8 ¹⁰	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Przykop	11	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Przykop	13	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Przykop	14/16 ¹¹	dom mieszkalny	2 poł XIX w, ok. 1910 r.
Buk	Przykop	17	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.

¹⁰ Obecnie nr 10

¹¹ Obecnie nr 16

Buk	Przykop	17	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Przykop	29	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Ratuszowa	1	ratusz	1897-98 r.
Buk	Rzeźnicka	2	dom mieszkalny	k. XIX w.
Buk	Rzeźnicka	4	dom mieszkalny	1 ćw. XIX w, XIX/XX w.
Buk	Rzeźnicka	5	dom mieszkalny	XIX/XX w.
Buk	Rzeźnicka	5a ¹²	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Słoneczna	6	szkoła	1897 r.
Buk	Słoneczna	6	budynek gospodarczy	1897 r.
Buk	Sportowa	4	dom mieszkalny (nie istnieje)	4 ćw. XIX w.
Buk	Sportowa	12	dom mieszkalny	2 ćw. XIX w.
Buk	Sportowa	działka nr 61/1, 61/2	cmentarz ewangelicki	1 poł. XIX w.
Buk	Szarych Szeregów	1	spichlerz	4 ćw. XIX w.
Buk	Szarych Szeregów	6	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Szarych Szeregów	8	szkoła	1903-1905 r.
Buk	Szewska	1	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Szewska	2	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Szewska	4	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Szewska	5	kamienica	1909 r.
Buk	Szewska	5	magazyn	l. 20-te XX w.
Buk	Szewska	5	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Szkolna	1	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Szkolna	2	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Szkolna	3	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Szkolna	4	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Szkolna	5	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Szkolna	10	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Szkolna	11	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Szkolna	12	Szkoła	1897 r.
Buk	Szkolna	13	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	św. Rocha	1	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	św. Rocha	3	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	św. Rocha	4	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	św. Rocha	5	kamienica	1 ćw. XX w.
Buk	św. Rocha	7	dom mieszkalny	k. XIX w.
Buk	św. Rocha	9	dom mieszkalny	k. XIX w.

¹² Obecnie nr 5

Buk	św. Rocha	12	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	św. Rocha	14	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	św. Rocha	15	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	św. Rocha	17	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	św. Rocha	23	dom mieszkalny	1928 r.
Buk	św. Rocha	25	dom mieszkalny	1838 r.
Buk	św. Rocha	działka nr 58/1, 58/2	cmentarz rzymsko – katolicki	2 poł. XIX w.
Buk	Tylna	2	kamienica	ok. 1900 r.
Buk	Wąska	1	oficyna (nie istnieje)	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	1	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	8	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	9	dom mieszkalny	1. 20-te XX w.
Buk	Wielkowiejska	10	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	11	budynek gospodarczy	1899 r.
Buk	Wielkowiejska	12	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	15	dom mieszkalny	1926 r.
Buk	Wielkowiejska	17	dom mieszkalny	1904 r.
Buk	Wielkowiejska	19	dom mieszkalny	poł. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	25	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	26	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Wielkowiejska	27	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	29	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	31	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	32	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	40 i 42	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	działka nr 230	budynek gospodarczy	1899 r.
Buk	Wielkowiejska	działka nr 230	budynek gospodarczy	1927 r.
Buk	Wielkowiejska	43	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	44	dom mieszkalny	1. 20 XX w.
Buk	Wielkowiejska	45	dom mieszkalny	k. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	48	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w, k. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	50	kamienica	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	51	kuźnia	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	53 i 55	dom mieszkalny	1 poł. XIX w, 4 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	55	budynek gospodarczy	4 ćw. XIX w.
Buk	Zenktelera	1	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	Zenktelera	2	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	Zenktelera	3	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.

Buk	Zenktelera	4	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Cieśle		1	rządcówka, oficyna	l. 20 XX w.
Cieśle		1	chlewnia (nie istnieje)	1881 r.
Cieśle		1	brama	k. XIX w.
Cieśle		2	dwór	1935 r.
Cieśle		2	park	l. 30 XX w.
Cieśle		3	budynek mieszkalny kowała	l. 20 XX w.
Cieśle		4	czworak	ok. 1920 r.
Cieśle		5	czworak	ok. 1920 r.
Cieśle		6	ośmiorak	1881 r.
Cieśle		7	czworak	l. 20 XX w.
Cieśle		8	czworak	l. 20 XX w.
Dakowy Suche	Kwiatowa	9	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Dakowy Suche	Osada	1	dom mieszkalny	1906 r.
Dakowy Suche	Osada	1	obora	pocz. XX w.
Dakowy Suche	Osada	4	budynek mieszkalno- gospodarczy	1 ćw. XX w.
Dakowy Suche	Osada	10	stodoła	pocz. XX w.
Dakowy Suche	Osada	10	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Dakowy Suche	Szkolna	4	obora	1942 r.
Dakowy Suche	Szkolna	4	stodoła	l. 40-te XX w.
Dakowy Suche	Szkolna	15	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dakowy Suche	Szkolna	17	dom mieszkalny	1900 r.
Dakowy Suche	Szkolna	24	dom mieszkalny	1896 r.
Dakowy Suche	Szkolna	24	stodoła	1894 r.
Dakowy Suche	Szkolna	28	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dakowy Suche	Szkolna	34	kuźnia	1911 r.
Dakowy Suche	Szkolna	41	dom mieszkalny	1900-1910 r.

Dakowy Suche	Szkolna	41	obora	1910-1920 r.
Dakowy Suche	Szkolna	41	stodoła	1910-1920 r.
Dakowy Suche	Szkolna	47/49	dom mieszkalny	1909 r.
Dobieżyn	Bukowska	1	dom dróżnika	1895 r.
Dobieżyn	Bukowska	5	dom mieszkalny	1923 r.
Dobieżyn	Bukowska	5	stodoła	1910 r.
Dobieżyn	Bukowska	10	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Dobieżyn	Bukowska	16	dom mieszkalny	1910 r.
Dobieżyn	Bukowska	103 ¹³	stodoła	1910-1920 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	1	dom mieszkalny	1912 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	1a	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	2	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	3	dom mieszkalny	1912 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	5	dom mieszkalny	1912 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	5	obora	1912 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	6	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	6	obora	1900-1910 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	7	dom mieszkalny	1929 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	8	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Dobieżyn	Jarzębinowa	10	dom mieszkalny	1920 r.
Dobieżyn	Kolejowa	4	dom mieszkalny	1895 r.
Dobieżyn	Kolejowa	6	dworzec kolejowy	1880 r, rozbud. 1895 r.
Dobieżyn	Otuska	2	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Podgórna	1	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Podgórna	3	dom mieszkalny	1930 r.
Dobieżyn	Podgórna	3	stodoła	1912 r.
Dobieżyn	Podgórna	3	obora	1912 r.
Dobieżyn	Podgórna	13	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	5	stodoła	1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	13	dom mieszkalny	1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	19	dom mieszkalny	4 ćw. XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	19	obora	4 ćw. XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	27	dom mieszkalny	l. 20 XX w.

¹³ Obecnie nr 23

Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	29	obora	1894 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	36	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	36	budynek gospodarczy	1900-1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	37	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	41	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	41	stodoła	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	47	dwór	ok. 1880-1890 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	51	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	53	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	57	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	58	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	60	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	62	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	64	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	66	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Szkolna	1	obora	1900-1910 r.
Dobieżyn	Szkolna	2	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Dobieżyn	Szkolna	2	obora	1910-1920 r.
Huby Szewskie	Polna	28	stodoła	4 ćw. XIX w.
Huby Szewskie	Polna	28	stodoła	4 ćw. XIX w.
Huby Szewskie	Polna	28	dom mieszkalny	1900 r.
Huby Szewskie	Polna	28	obora	3 ćw. XIX w.
Józefowo			chlewnia	XIX/XX w.
Józefowo			obora	XIX/XX w.
Józefowo			stodoła	XIX/XX w.

Józefowo			budynek gospodarczy	XIX/XX w.
Kalwy		6	dom mieszkalny	1908 r.
Kalwy		6	obora	1900-1910 r.
Kalwy		12	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Kalwy		14	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Kalwy		15	dwór	4 ćw. XIX w.
Kalwy		16	dwojak	1900 r.
Kalwy		17a	obora II	2 poł. XIX w.
Kalwy		17a	obora I	1 poł. XIX w.
Kalwy		17a	stodoła	1872 r.
Kalwy		18	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Kalwy		18	stodoła	1900 r.
Niepruszewo	Akacyjowa	1	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Niepruszewo	Krótką	11	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Niepruszewo	Leśna	33 ¹⁴	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Niepruszewo	Leśna	33 ¹⁵	obora	l. 20 XX w.
Niepruszewo	Poznańska	16	dom mieszkalny	1920 r.
Niepruszewo	Starowiejska	3	ośmiorak	ok. 1870 r.
Niepruszewo	Starowiejska	5	sześciorak	1900 r.
Niepruszewo	Starowiejska	6	dom mieszkalny	k. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	7	ośmiorak	1870 r.
Niepruszewo	Starowiejska	9	czworak	1900 r.
Niepruszewo	Starowiejska	13	sześciorak	1870 r.
Niepruszewo	Starowiejska	15	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	15	budynek mieszkalno-gospodarczy	1900-1910 r.
Niepruszewo	Starowiejska	16	stodoła	1910-1920 r.
Niepruszewo	Starowiejska	21	pałac	k. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	21	park dworski	I poł. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	21	brama do parku pałacowego	3 ćw. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	21	brama do majątku	4 ćw. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	21	kuźnia-stelmacharnia (nie istnieje)	1888 r.
Niepruszewo	Starowiejska	21	gorzelnia (nie istnieje)	1866 r.
Niepruszewo	Starowiejska	21	spichlerz zbożowy (nie istnieje)	1868 r.

¹⁴ Obecnie nr 26

¹⁵ Obecnie nr 26

Niepruszewo	Starowiejska	21	obora (nie istnieje)	1890 r.
Niepruszewo	Starowiejska	22	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	24	dom mieszkalny	1930 r.
Niepruszewo	Starowiejska	24	dom mieszkalny	1 poł. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	26	szkoła	1900 r.
Niepruszewo	Starowiejska	28	kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca	1580 r.
Niepruszewo	Starowiejska	28	brama-dzwonnica	1782 r.
Niepruszewo	Starowiejska	28	cmentarz rzymsko – katolicki	XVIII w.
Niepruszewo	Starowiejska	30	plebania	1856 r.
Niepruszewo	Starowiejska	32	ośmiorak	4 ćw. XIX w.
Otus		9	dom mieszkalny	XIX/XX w.
Otus		9	obora	1917 r.
Otus		11	stodoła	4 ćw. XIX w.
Otus		15	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Otus		15	stodoła	1910 r.
Otus		16	dom mieszkalny	1910 r.
Otus		18	dom mieszkalny	1935 r.
Otus		20	szkoła	1910-1920 r.
Otus		22	dom mieszkalny	1886 r.
Otus		23	szkoła	1910-1920 r.
Otus		29	sześciorak	1900 r.
Otus		30	czworak	1860 r.
Otus		31	dom mieszkalny	1 ćw. XIX w.
Otus		35	czworak	k. XIX w.
Otus		41	dwojak	1 ćw. XX w.
Otus		43	rządcówka	XIX/XX w.
Otus		43	spichrz	k. XIX w.
Otus		43	stajnia	k. XIX w.
Otus		43	obora	k. XIX w.
Otus		43	obora - jałownik	1900 r.
Otus Huby		17/18	dom mieszkalny	pocz. XIX w.
Otus Huby		19	dom mieszkalny	pocz. XIX w.
Pawłówko		10	budynek mieszkalny	pocz. XX w.
Pawłówko		11	budynek mieszkalno- gospodarczy	pocz. XX w.
Szewce	Bukowska	82	kaplica	1919 r.
Szewce	Bukowska	92	dwór	1880-1890 r.
Szewce	Bukowska	96	spichlerz zbożowy	1886 r.
Szewce	Bukowska	104	kuźnia	1900-1910 r.

Szewce	Bukowska	108	obora	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	108	obora	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	110	stodoła	1888 r.
Szewce	Bukowska	110	obora	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	115	stodoła	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	115	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	132	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Szewce	Bukowska	141	czworak	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	136	dom mieszkalny	1900 r.
Szewce	Bukowska	136	stodoła	1902 r.
Szewce	Bukowska	151 a	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Szewce	Bukowska	152	stodoła	1900-1910 r.
Szewce	Bukowska	152	obora	1900-1910 r.
Szewce	Mylna	4 i 2	czworak	1910 r.
Szewce	Mylna	6 i 8	czworak	1889 r.
Szewce	Ogrodowa	6	dom mieszkalny	1910 r.
Szewce	Ogrodowa	17	stodoła	1910 r.
Szewce	Strumykowa	19	stodoła	1900-1910 r.
Wielka Wieś	Folwarczna	13	dom mieszkalny- dwunastorodzinny	ok. 1900 r.
Wielka Wieś	Folwarczna	19	rządówka	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Folwarczna	19	stodoła	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Folwarczna	19	kuźnia	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Folwarczna	19	obora	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Folwarczna	19	obora	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Smugi	62	dom mieszkalny	XIX/XX w.
Wielka Wieś	Św. Rocha	26	park	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Św. Rocha	26	dwór	ok. 1900 r.
Wielka Wieś	na pd.-wsch. od Buku	działka nr 410	cmentarz żydowski	poł. XIX w.
Wygoda		2	dom mieszkalny	1920 r.
Wygoda		2	obora	1910-1920 r.
Wygoda		3	dom mieszkalny	l. 20-te XX w.
Wygoda		3	obora	l. 20-te XX w.
Wysoczka		11	czworak	1869 r.
Wysoczka		13	czworak	1862 r.
Wysoczka		14	stajnia	1921 r.
Wysoczka		15	dwór	1910-1920 r.
Wysoczka		15	park	2 poł. XIX w.
Wysoczka		16	czworak	4 ćw. XIX w.
Wysoczka		16	obora	1900-1910 r.
Wysoczka		16	obora	1900-1910 r.
Wysoczka		16	spichlerz	1900 r.
Wysoczka		16	chlewnia	1900-1910 r.

Wysoczka		17	czworak	1900-1910 r.
Żegowo		1	szkoła	1900-1910 r.
Żegowo		2	stodoła	1900-1910 r.
Żegowo		2	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Żegowo		4	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Żegowo		4	obora	1935 r.
Żegowo		4	stodoła	4 ćw. XIX w.
Żegowo		7	obora	1900-1910 r.
Żegowo		7	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Żegowo		11	dom mieszkalny	1925 r.
Żegowo		11	obora	1926 r.
Żegowo		14	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Żegowo		19	stodoła	1910 r.

3.5. Zabytki ruchome.

3.5.1. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie miasta i gminy

Buk.

Na terenie gminy Buk do rejestru zabytków ruchomych, wpisano wystrój i wyposażenie z kościoła par. p.w. św. Wawrzyńca w Niepruszewie. Wpisu dokonano 17 lutego 2009 roku. Poza tym zespołem na szczególną uwagę zasługują liczne zabytki znajdujące się w kościele cmentarnym p.w. Św. Krzyża w Buku, które również wpisano do rejestru zabytków 9 maja 2013 roku. Ponadto na cmentarzu zachowała się piaskowcowa figura Chrystusa Bolesciwego.

Zasoby ewidencji zabytków ruchomych na terenie miasta i gminy Buk wynoszą łącznie 92 karty ewidencyjne, w tym 32 karty sporządzone dla kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława Biskupa w Buku, 32 karty sporządzone dla kościoła filialnego p.w. Św. Krzyża w Buku, 1 karta dla belki z dzwonnicy cmentarnej przy kościele p.w. Św. Krzyża oraz 2 karty sporządzone dla indywidualnych detali architektonicznych – drzwi i kutego w piaskowcu kartusza w domach położonych przy placu Stanisława Reszki w Buku. Ponadto w kościele w Niepruszewie założono 25 kart ewidencyjnych dla zabytków ruchomych, w tym karta dla klasycyzującego nagrobka Karola Żerońskiego.

3.6. Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, obszary chronionego krajobrazu)

3.6.1. Obszarowe wpisy do rejestru zabytków.

Założenie urbanistyczne Buku objęte jest ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 8 lutego 1956 r. – nr rejestru 2548/A. W granicach obszaru wpisanego do rejestru zabytków, której granica została ostatnio doprecyzowana, znajduje się najstarsza część miasta kształtowana od średniowiecza, aż do początków XX stulecia, zasadniczo o obrysie wyznaczonym przez ulicę Mury. Ponadto strefa ta obejmuje Plac St. Reszki oraz część ulicy Bohaterów Bukowskich wraz z kościołem p. w. Św. Krzyża i cmentarzem. Rozplanowanie ulic i placów oraz gabaryty działek zachowały się niemal niezmiennym kształcie.

Skutkiem wpisu do rejestru zabytków ochronie podlegają:

1. historyczne granice działek zabudowy,
2. historycznie ukształtowany układ ulic wraz z liniami zabudowy,
3. dawne kompozycje terenów zielonych (parków, cmentarzy, skwerów i alei),
4. zachowana dawna infrastruktura techniczna – głównie kolejowa i przemysłowa (w zakresie, który nie będzie kolidował z rozwojem przestrzeni miejskiej),
5. zachowana dawna mała architektura,
6. nawarstwa kulturowe i zewidencjonowane stanowiska archeologiczne.

W celu ochrony dawnego obrazu miasta, weryfikacji podlegają nowe elementy przestrzenne.

3.7. Zabytki archeologiczne.

Zabytek archeologiczny, to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące i skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. 96.120.564 ze zmianami) uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

3.7.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

W Gminie Buk znajduje się jedno stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, reprezentowane przez osadę w miejscowości Wysoczka.

MIEJSCOWOŚĆ	OBSZAR AZP	OBIEKT	Nr rejestru
WYSOCZKA, STAN. 9	53-24/13	OSADA	2287/A z dnia 10.12.1993 r.

„W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z konserwatorem zabytków.”

3.7.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej.

Na terenie Gminy Buk zarejestrowano 2 stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej.

Miejscowość	Obiekt
Buk stan. 1, obszar AZP 53-23/78	grodzisko wczesnośredniowieczne
Niepruszewo stan. 2, obszar AZP 53-24/133	grodzisko wczesnośredniowieczne

3.7.3. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne).

Obszar Gminy Buk został rozpoznany archeologicznie w ramach ogólnopolskiego programu badawczo – konserwatorskiego pod nazwą Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP) zapoczątkowanego w latach 80 XX w. Systematyzuje on dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP jest bazą otwartą i ciągle uzupełnianą w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Gmina Buk zlokalizowana jest w obrębie Równiny Opalenickiej, stanowiącej część Pojezierza Poznańskiego. Równinę charakteryzuje wysoczyzna morenowa falista i płaska. Sieć hydrograficzna obszaru gminy jest dobrze rozwinięta. Składają się na nią rzeka Mogilnica i jej odnogi, rynna jeziora Niepruszewskiego oraz mniejsze ciek wodne płynące dolinami rzecznyymi, dzisiaj już w większości porośnięte łąkami.

W przekroju chronologicznym mamy na terenie gminy Buk do czynienia z zespołami kultur począwszy od epoki kamienia, neolitycznymi, łużycką, przeworską, wczesnopolską oraz okresu średniowiecznego i nowożytnego. Najstarsze ślady osadnictwa związane są z mezolitem – środkowym okresem epoki kamienia (ok. 8300 – 4300 lat p.n.e.). Okres ten reprezentuje ludność zbieracko – łowiecka prowadząca traperski typ gospodarowania. Na terenie gminy Buk zaznacza się wyraźnie osadnictwo związane z młodszą epoką kamienia – neolitem (4300 – 1700 lat p.n.e.). Z wielu stanowisk pochodzą krzemienne i kamienne narzędzia pracy (Otusz, stan. 24, obszar AZP 53-24/82, Niepruszewo, stan. 23, obszar AZP 53-24/37). Intensywne osadnictwo na tych terenach związane jest z ludnością kultury łużyckiej, której rozwój przypada na okres 1200 – 500 lat p.n.e. Do stanowisk archeologicznych przypadających na ww. okres zaliczyć można m.in. Dakowy Suche, stan. 2, obszar AZP 55-24/2, Niepruszewo, stan. 10, obszar AZP 53-

24/53 czy też Kalwy, stan. 15, obszar AZP 52-24/118. Na przełomie epoki brązu i żelaza (650 – 500 lat p.n.e.) pojawiła się tutaj ludność kultury pomorskiej przemieszczającej się z Pomorza do Wielkopolski. Wyraźny wzrost osadnictwa notuje się na terenie gminy Buk w okresie wpływów rzymskich i wędrówek ludów (III – VI w. n.e.) kiedy to pojawia się ludność kultury przeworskiej, reprezentowanej m.in. w stanowiskach Otusz, stan. 6, obszar AZP 53-24/74, Dakowy Suche, stan. 31, obszar AZP 55-24/31, Niepruszewo, stan. 35, obszar AZP 52-24/101.

Osadnictwo pradziejowe związane jest z ciekami wodnymi, z reguły grupuje się wzdłuż dolin rzecznych oraz na wyniesieniach. I tak skupia się głównie na krawędziach i stokach doliny rzeki Mogilnicy i wzdłuż krawędzi jeziora Niepruszewskiego. Rejonem skoncentrowanego osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego jest rejon miejscowości Dakowy Suche, Buk, Kalwy oraz Wielkiej Wsi i Wysoczki, wokół rozciągających się tam cieków wodnych i podmokłych łąk rejonu dolin rzecznych ale i tereny wysoczyzny. Na szczególną uwagę zasługują grodziska wczesnośredniowieczne w Buku i Niepruszewie, które razem z otaczającymi je osadami stanowią wczesnośredniowieczne zespoły osadnicze.

Znaczny rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy zaczyna się w wieku VIII n.e.. W ciągu IX i X wieku kształtują się podstawy terytorialne państwa polskiego. W tym czasie kształtuje się obecny układ miejscowości, stanowiska średniowieczne i nowożytnie występujące w pobliżu obecnych miejscowości wyznaczają tym samym ich metrykę. Mowa tu m.in. o stanowiskach takich jak Buk, stan. 1, obszar AZP 53-23/78 Dakowy Suche, stan. 5, obszar AZP 55-24/5 Wielka Wieś, stan. 35, obszar AZP 53-23/60).

Osadnictwo późnośredniowieczne dokumentuje materiał ceramiczny z XVI – XVIII w. wokół wsi jak Buk, Dakowy Suche, Niepruszewo, Kalwy, będący śladem ich nieprzerwanego osadnictwa trwającego do dziś. Pozostałości osadnictwa związanego z okresem nowożytnym rejestruje się przede wszystkim w wyniku powierzchniowej penetracji terenu wykonywanego w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski.

Wyniki badań na tym obszarze świadczą, że teren ten był intensywnie zasiedlony, a osadnictwo występowało we wszystkich okresach pradziejów i średniowiecza z wyraźną intensyfikacją w kulturze łużyckiej i okresu wpływów rzymskich. W przekroju chronologicznym mamy do czynienia z zespołami kultur począwszy od epoki kamienia,

neolitycznymi, łużycką, przeworską, wczesnopolską oraz okresu średniowiecznego i nowożytnego.

4. Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa i krajobrazu kulturowego na obszarze miasta i gminy Buk.

4.1. Stan zachowania zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków.

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
BUK	układ urbanistyczny	4
	kościół parafialny p. w. św. Stanisława	5
	kościół cmentarny p. w. Św. Krzyża	4
	dzwonnica przy kościele p. w. Św. Krzyża	3
	synagoga ul. Mury nr 5	3 -
	szkoła Talmudu obecnie dom mieszkalny ul. Mury nr 4	3
	sąd i więzienie obecnie dom mieszkalny plac Reszki nr 5	3
	szpital Św. Ducha obecnie dom mieszkalny plac Reszki nr 27	5
	pałac biskupi obecnie dom mieszkalny plac Przemysława nr 1	3
	kanonia obecnie dom mieszkalny plac Przemysława nr 24	3
	CIEŚLE	dwór
dziedziniec (por. przyp. 1)		1
park		2
oficyna		2
brama (por. przyp. 1)		1
chlewnia		nie istnieje
NIEPRUSZEWO	kościół parafialny	4 +
	brama – dzwonnica	5
	pałac	w remoncie
	park dworski	3
WIELKA WIEŚ	park dworski	5
WYSOCZKA	park dworski	2

Legenda:

1. bardzo zły
  2. zły
  3. dostateczny
  4. dobry
  5. bardzo dobry
- oraz znaki (+) i (-)

Historyczny układ przestrzenny Buku zachowany jest w dobrym stanie. Czytelny jest układ ulic. Nie zmienione pozostaje wiele granic działek zabudowy. Bardzo istotnym elementem rzutującym na ogólny wygląd miasta są nawierzchnie placów i ulic oraz infrastruktura komunalna – oświetlenie i napowietrzne instalacje energetyczne. Obecnie na terenie centrum miasta prowadzi się prace remontowe nawierzchni ulic i chodników. Wyremontowane ciągi komunikacyjne, szczególnie wąskie ulice i przesmyki pieszo – jezdne rozdzielające w urokliwy sposób zwartą zabudowę, sprawiają bardzo dobre wrażenie. Również już wyremontowane ulice tranzytowe znacznie poprawiają wygląd miasta. W ramach tych działań pozostaje jeszcze wykonanie kompleksowego remontu płyta rynku – placu Przemysława. Ewentualne prace rewitalizacyjne powinny zakładać znaczną redukcję szerokości jezdni oraz likwidację wyraźnie wyodrębnionych miejsc parkingowych. Zróżnicowane funkcje poszczególnych fragmentów placu powinny być zaznaczone zróżnicowanymi materiałami, z których wykonana będzie nawierzchnia. Podczas wykonywania prac rewitalizacyjnych należy także zwrócić uwagę na obecność zieleni. Pozostawiona lub nowa zieleń powinna podkreślać dawny handlowy charakter placu. Rynek – plac Przemysława, jako centralny plac miasta, powinien pełnić szczególną funkcję w zabiegach integrujących lokalną społeczność. Zieleń porastająca środkową część placu może stanowić istotną przeszkodę w realizacji tego zamierzenia.

Trwałym problemem, trudnym do kompleksowego uregulowania, jest chaos panujący w partii instalacji napowietrznych. Różnego typu oświetlenie oraz gąszcz kabli energetycznych wprowadza wrażenie nieładu w dawną bardzo malowniczą zabudowę centrum.

Na terenie starego miasta zachowała się znaczna część dawnej architektury. Niestety są tutaj także zlokalizowane obiekty dysharmonizujące (pawilony handlowe i budynki mieszkalne z lat 60 – 80 XX w. oraz niedokończony budowy) oraz liczne przykłady wadliwie przeprowadzonych modernizacji witryn sklepowych z zastosowaniem metalowych ram oraz cegły licówki i płytek kamiennych całkowicie niepasujących do zachowanej architektury (dodatkowo obecnie znacznie zniszczonych). Większość budynków mieszkalnych zbudowanych w XIX wieku oraz na początku XX wieku jest w zadowalającym stanie technicznym. Szczególnie na uwagę zasługuje dobry stan pokryć dachowych. Niestety nie zauważa się bieżących prac naprawczych i remontowych w partii

fasad domów. W najgorszym stanie pozostają budynki powstałe w 1 – 3 ćw. XIX wieku. W obrębie tej grupy istotną rolę w przestrzeni miasta pełnią zabudowania gospodarcze i magazyny. W zabudowie tej widoczne jest duże zużycie elementów konstrukcyjnych i wykończeniowych. Na ogólnie zły wygląd wpłynęły również oszczędne technologie i materiały stosowane w trakcie remontów wykonywanych szczególnie na przełomie XX i XXI wieku. Poza tym należy zauważyć, że wiele budynków powinno zostać poddanych docelowej rewaloryzacji.

Niezbędne jest także określenie gabarytów i form szyldów reklamowych i tablic informacyjnych oraz zasad ich umieszczania na budynkach w mieście, w celu utrzymania estetyki ulic i placów.

Spośród najważniejszych zadań, w pierwszej kolejności powinny być kontynuowane prace remontowe kościoła pw. Św. Krzyża na cmentarzu w Buku.¹⁶ Prace powinny objąć naprawę konstrukcji, oszalowanie ścian oraz pokrycie dachu. Również zabiegom remontowym powinna zostać poddana drewniana dzwonnica znajdująca się przy kościele pw. Św. Krzyża. Niezwłocznego remontu wymaga synagoga przy ul. Mury 7. Wrażenie zaniedbania sprawiają istotne dla historii miasta budynki: pałac biskupi i kanonia przy placu Przemysława 1 i 24, dawny sąd przy placu Reszki 5 oraz szkoła Talmudu przy ul. Mury 4. Bardzo ważnym elementem konstruującym panoramę miasta jest wieża ciśnień. Będąc własnością Miasta i Gminy Buk w porozumieniu z Powiatowym Konserwatorem Zabytków powinna doczekać się programu określającego zmianę funkcji, np. edukacyjno – turystycznych, oraz odpowiedniego remontu, umożliwiającego sprawne funkcjonowanie obiektu w nowym charakterze. Niestety kompleksowego remontu nie doczekała się dawna karczma przy Niegolewskich 7 w Buku. W ostatnim czasie została rozebrana. Na tym tle starannością wykonania remontów i ogólną dbałością o wygląd wybija się zespół budynków przykościelnych i otaczająca je zieleń wraz z kościołem parafialnym pw. św. Stanisława oraz dawny szpital Św. Ducha przy placu Reszki 27.

W Niepruszewie w obrębie zespołu parkowo – pałacowego prowadzone są obecnie kompleksowe prace remontowe rezydencji. Należy mieć nadzieję, że po wyremontowaniu

---

¹⁶ Do tej pory w ramach szerszego programu konserwatorskiego koordynowanego przez Kurię Metropolitalną w Poznaniu na terenie Archidiecezji Poznańskiej wykonane zostały prace konserwatorskie w obrębie kruchty i zakrystii.

pałacu przyjdzie kolej na park. Znakomicie zachowany starodrzew powinien być niewątpliwie chroniony i dobrze wykorzystany przy wszelkich pracach rewitalizacyjnych.

Dwór i park w Cieślach od kilku lat nie jest użytkowany. Niewątpliwie jest to przyczyną szybkiego procesu destrukcji. Widoczne są nieszczelności pokrycia dachowego i zawilgocenie stropów najwyższej kondygnacji. Zniszczona jest też stolarka okienna i drzwi. Obiekt popada w ruinę. Podobnie remontu elewacji wymaga oficyna, zamieszkała przez kilka rodzin, gdzie również zaobserwowano zarysowania ścian budynku, świadczące o problemach ze statyką konstrukcji. Na terenie parku praktycznie w ogóle nie są prowadzone prace porządkowe. Na szczęście nie prowadzi się na jego terenie wycinki drzew. Ponadto układ kompozycyjny jest wyraźny i czytelny. Stanowi to dobry punkt wyjścia do przeprowadzenia wszelkich prac pielęgnacyjnych, a w przyszłości pełnej rewaloryzacji parku. Folwark dworski w Cieślach już nie istnieje. Z zarośli sterczą resztki murów dawnej zabudowy. W celu ochrony bezpieczeństwa ludzi teren powinien zostać uporządkowany. W ramach tych prac można pozostawić fragmenty zabudowy gospodarczej jako relikty wplecione w parkową aranżację rezydencji.

W zespole obiektów rezydencjonalnych na terenie gminy znajduje się dwór w Dobieżynie. W przeszłości obiekt został mocno rozbudowany. Powiększenie rezydencji niestety odbyło się przy całkowitej ignorancji dawnej architektury (ukształtowania bryły oraz zastosowanego detalu). Obecnie dwór będąc własnością Miasta i Gminy Buk powinien zyskać nowy program naprawczy. W porozumieniu z Powiatowym Konserwatorem Zabytków w Poznaniu powinny zostać wypracowane działania służące poprawie istniejącego stanu.

Park w Wysoczce, na skutek jego dewastacji w latach poprzednich, ma mocno zniekształcony układ kompozycyjny. Zachowany starodrzew wymaga ochrony przed wycinką. W następnej kolejności powinny być prowadzone prace rewaloryzacyjne wraz z nasadzeniami uzupełniającymi i odtwarzającymi dawny układ kompozycyjny założenia.

Park przy zespole dworskim w Wielkiej Wsi znajduje się w bardzo dobrym stanie. Na bieżąco wykonywane są prace pielęgnacyjne i sanitarne. Dobre wrażenie psują jedynie reklamy zawieszane na zabytkowym ogrodzeniu.

Dokumentacje techniczne inwestycji prowadzonych na terenie, który został wpisany do rejestru zabytków, jak projekty wszystkich prace remontowo – budowlanych

mających wpływ na wygląd zewnętrzny zabudowy oraz dokumentacje techniczne obiektów wpisanych do rejestru zabytków, wymagają uzgodnienia z Powiatowym Konserwatorem Zabytków w ramach umowy z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W jej opracowaniu powinny służyć pomocą zachowane XIX – wieczne przekazy ikonograficzne, np. widokówki.

Szczegółowe założenia programu ochrony i opieki nad zabytkami należy umieszczać w strategii rozwoju gminy, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a także w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, będących aktualnie w przygotowaniu. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego niezbędne jest ujęcie obiektów zabytkowych, zarówno wpisanych do rejestru zabytków, jak i znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej założeń rezydencjonalnych i urbanistycznych, a także określenie najważniejszych zasad dbałości o nie na podstawie Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Strategia, studium i plany, powinny przewidywać rozwiązania właściwe dla zapobiegania powstawaniu zagrożeń dla zabytków oraz zagwarantowania im ochrony podczas realizacji różnego rodzaju inwestycji związanych z aktywizacją gospodarczą i przemysłową regionu, a także programy ich rewaloryzacji. Wyznaczone kierunki rozwoju i zagospodarowania terenu i jego przeznaczenia nie mogą być sprzeczne z zasadami sprawowania opieki nad zabytkami.

4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, będących własnością Samorządu w Buku.

W dniu 2 listopada 2009 roku Samorząd Miasta i Gminy Buk pozyskał na własność bukowską synagogę, która do tej pory pozostawała w gestii środowisk żydowskich. Budynek w minionych latach wyremontowany ze środków Urzędu Miasta i Gminy Buk, miał służyć realizacjom różnych wydarzeń kulturalnych. Uregulowanie kwestii własnościowych pozwoli w niedalekiej przyszłości zrealizować ten program. W ślad za przejęciem własności, mając na względzie plany „ożywienia” zabytków, a także obowiązek prawny wynikający z ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami), Urząd Miasta i Gminy, podjął

starania o pozyskanie dodatkowych środków na remont i adaptację z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Niestety z tego źródła nie pozyskano odpowiednich funduszy, wobec czego remont oraz adaptacja na cele kultury przesunęły się w czasie i są aktualnie pierwszoplanowym zadaniem Samorządu Miasta i Gminy Buk w oparciu o projekt pod nazwą: Adaptacja i wyposażenie zabytkowego budynku synagogi w Buku na cele kulturalne, jest finansowany z Działania 4.4.: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Poddziałanie 4.4.3.: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego w ramach ZIT dla MOF Poznania w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 (WRPO 2014+). Przedmiotem inwestycji jest, po pierwsze, remont budynku byłej synagogi dla właściwego wykorzystania jej dla potrzeb galerii i sali konferencyjnej oraz dostosowanie budynku do wymogów bhp, sanepid, warunków przeciwpożarowych oraz dostępność dla niepełnosprawnych, po drugie, remont budynku szaleatów miejskich, w tym dostosowanie budynku do wymogów bhp, sanepid, warunków przeciwpożarowych oraz dostępność dla niepełnosprawnych. Na terenie inwestycji zaplanowano budowę niezbędnych dojazdów pieszych i plac przed budynkiem galerii. Okres realizacji zadania przewidziany jest na dwa lata (2017 – 2018). Termin rozpoczęcia projektu to 3 lipca 2017 roku, a jego zakończenie przewidywane jest na 30 czerwca 2018 roku. Gmina w ramach inwestycji otrzymała dofinansowanie w kwocie 2 499 859,60 zł.¹⁷

Wszystkie prace przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia Powiatowego Konserwatora Zabytków w zakresie kompetencji przekazanych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wszelkie zagadnienia związane z ochroną i opieką nad zabytkami, wykraczające poza uprawnienia Powiatowego Konserwatora Zabytków, rozpatruje Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

¹⁷ Na prace z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami Samorząd Miasta i Gminy Buk przeznacza corocznie środki finansowe. W roku budżetowym 2018, uchwałą Rady Miasta i Gminy Buk na ten cel przeznaczono kwotę 50000,00 zł.

4.2. Stan zachowania zabytków ruchomych.

W Buku, zachowana na terenie cmentarza parafialnego przy kościele pw. św. Krzyża piaskowcowa rzeźba Chrystusa Boleściwego, prezentuje się obecnie w dobrym stanie. Rzeźba w roku 2001 została poddana kompleksowym pracom konserwatorskim z funduszy Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wyposażenie włącznie z zachowanymi malowidłami we wnętrzu kościoła pw. Św. Krzyża w Buku jest obecnie poddane pracom konserwatorskim.¹⁸ Prace mają potrwać do 2019 roku. Powyższe działania były możliwe do wykonania dzięki wpisowi do rejestru zabytków obiektów ruchomych znajdujących się w tym kościele.

W Niepruszewie w ostatnich latach prowadzone były bardzo intensywne prace remontowo – konserwatorskie. Na szczególną uwagę zasługuje udana konserwacja ołtarza głównego i dwóch ołtarzy bocznych. Przeprowadzono również konserwację Drogi Krzyżowej, ambony i chrzcielnicy. Wykonano również malowanie wnętrza. Całość zadań konserwatorskich wykonana była przy współudziale finansowym Kościoła, Samorządu w Buku i Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Kilkuletni proces naprawczy zakończono w 2013 roku. Nadal w perspektywie są dalsze prace konserwatorskie w Niepruszewie, polegające na remontach kilkunastu nagrobków znajdujących się w otoczeniu kościoła.

Wszystkie prace przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4.3. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Stanowiska archeologiczne ujawnione głównie podczas badań AZP stanowią podstawową i najliczniejszą grupę, która składa się na archeologiczne dziedzictwo kulturowe. W wyniku

---

¹⁸ Prace konserwatorskie prowadzone są w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 – 2020 na podstawie Umowy o dofinansowaniu nr POIS.08.01.00-00-0033/16-00 z dnia 28.11.2016 r. „Renowacja zabytkowych obiektów sakralnej architektury drewnianej regionu Wielkopolski – etap II”.

postępu techniki, intensyfikacji działalności przemysłowej, gospodarczej oraz rolniczej rośnie stopień zagrożenia zniszczeniem substancji zabytkowej archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

Zgodnie z art. 6 pkt. 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami) wszystkie zabytki archeologiczne bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Należy jednak pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych jest tylko orientacyjny. Nie może on zatem odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego, średniowiecznego i nowożytnego pod ziemią.

Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych. Zgodnie z zapisami Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować: 1) roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo 2) roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego – jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust.1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

Aktualnie zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja piśnic i żwirowni. Istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. „poszukiwaczy skarbów” z wykrywaczami metali, których rozmiarów nie potrafimy ocenić. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego – jak już wspomniano użycie ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa na obrzeżach miast, budowa dróg. Podstawowym więc zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje

związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno – budowlanych. Roboty ziemne prowadzone w strefie ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków (Powiatowym Konserwatorem Zabytków w Poznaniu). Jest to szczególnie ważne podczas takich inwestycji jak budowa budynków mieszkalnych i usługowych oraz inwestycji liniowych: przyłączy kanalizacji deszczowych, sanitarnych, gazowych, telekomunikacyjnych.

Natomiast realizacja inwestycji takich jak budowa obwodnic, dróg, zbiorników retencyjnych, eksploatacja piasek i żwirowni, kopalnie kruszywa bezwzględnie wymaga prawidłowego rozpoznania terenu pod względem faktycznej ilości stanowisk archeologicznych oraz przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych na wytypowanych stanowiskach. Z uwagi na szeroko-płaszczyznowy zakres prac ziemnych, charakteryzujący tego typu przedsięwzięcia budowlane, w bezpowrotny sposób niszczy się substancję zabytkową i obiekty archeologiczne.

Średniowieczna metryka Buku zobowiązuje do szczególnej ochrony pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w jego obrębie. Przebudowa układów historycznych, założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółwić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy pamiętać również o pracach ziemno-budowlanych związanych z przebudową lub rozbiórką budynków wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków (gminnej ewidencji zabytków). Towarzyszące im badania archeologiczne są niezwykle istotne w procesie rekonstrukcji dawnej zabudowy.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne obecnie pod względem rekreacyjnym, często były okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym

średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Rozwój przemysłu, turystyki, budownictwa mieszkaniowego, może stanowić istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych, dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez właściwego miejscowo konserwatora zabytków (Powiatowego Konserwatora Zabytków w Poznaniu).

4.3.1. Obszary największego zagrożenia dla zabytków archeologicznych w mieście i gminie Buk.

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych na terenie gminy, są jak już wspomniano wcześniej, wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych. Zadania te wymagają prowadzenia badań archeologicznych ze względu na niszczący charakter ich prac ziemnych.

Na terenie gminy priorytetowe zamierzenia inwestycyjne wiążą się przede wszystkim z funkcjonowaniem układu drogowego, systemu wodno-kanalizacyjnego, sieci gazowej oraz rozwojem infrastruktury społecznej. W oparciu o plany inwestycyjne na najbliższe lata, można wymienić obszary na terenie gminy, zagrożonych pod względem zachowania zabytków archeologicznych. Są to: • budownictwo mieszkaniowe, usługowe i przemysł, • na terenie Parku Przemysłowego "Buk" gmina posiada nieruchomości przeznaczone pod aktywizację gospodarczą, • tereny w Buku w rejonie torów kolejowych (E-20) przeznaczone pod działalność gospodarczą, • budownictwo mieszkaniowe – obszar inwestycji dla budownictwa jednorodzinnego wytyczono w Buku, Wielkiej Wsi, Szewcach, Niepruszewie, Cieślach i Otuszu, • odnowa historyczno – urbanistycznego układu miasta Buk – odnowienie nawierzchni ulic i chodników oraz innych elementów centrum miasta.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w

gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

4.3.2. Najważniejsze zasady ochrony zabytków archeologicznych.

Do najważniejszych zasad ochrony zabytków archeologicznych należy respektowanie stref ochrony stanowisk archeologicznych wyznaczonych na załącznikach graficznych dokumentów planistycznych. Wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych tj. układu urbanistycznego miasta Buk, obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w ewidencji zabytków.

Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych tj. układu urbanistycznego miasta Buk, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków oraz stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji.

4.3.3. Zasady ochrony zabytków (dobre praktyki).

Dla obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków ustala się:

1. wszystkie prace budowlane, konserwatorskie, renowacyjne i rewaloryzacyjne przy obiektach na terenach wpisanych do rejestru zabytków wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi;
2. zakaz lokalizacji, wszelkich inwestycji mogących przyczynić się do pogorszenia wyglądu obiektów i zespołów budowlanych, a także osi widokowych na te obiekty i zespoły, które również mogą silnie ingerować w krajobraz kulturowy oraz których funkcja nie jest dostosowana do charakteru otoczenia zabytkowego ze szczególnym

uwzględnieniem inwestycji typu: wiatraki, stacje bazowe cyfrowej telefonii komórkowej, reklamy wielkoformatowe;

3. wszelkie prace sanacyjno – porządkowe i wycinki drzew na terenach zabytkowych parków, a także wydzielenia działek i lokalizacji nowych obiektów wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi.

Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków ustala się:

1. nakaz zachowania bryły budynku i kształtu dachu;
2. w przypadku budynków z elewacjami ceglanyymi lub z dekoracją architektoniczną, zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian;
3. odnośnie do wyglądu elewacji (szczególnie fasad) nakaz zachowania lub odtworzenia na podstawie zachowanych elementów bądź ikonografii układu elewacji, kształtu okien, a także detalu architektonicznego;
4. zakaz zastosowania blachy dachówkopodobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
5. odnośnie do kolorystyki elewacji nakaz nawiązywania do historycznej tendencji kolorystycznych występujących na danym terenie;
6. zakaz instalowania reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd budynku oraz osie widokowe na obiekty zabytkowe;
7. wszelkie prace budowlane, konserwatorsko – restauratorskie mające wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków należy uzgodnić z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków.

Dla wszystkich budynków zlokalizowanych na terenie strefy historycznego układu urbanistycznego miasta Buk wpisanego do rejestru zabytków pod numerem 806/Wlkp/A z dnia 8 lutego 1956 roku:

1. wszelkie prace rozbiórkowe, budowlane, konserwatorsko – restauratorskie mające wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego obiektu budowlanego wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, wydanego przez właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

Odnosnie do inwestycji związanych z nową zabudową wśród obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków zaleca się:

1. konieczność dostosowania nowej zabudowy do kompozycji przestrzennej, w zakresie usytuowania, skali i bryły, kompozycji stylistycznej fasad, geometrii dachów, wysokości gzymsów i kalenic oraz nawiązania formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej;
2. utrzymanie istniejących podziałów nieruchomości;
3. zachowanie historycznego układu przestrzennego w zakresie rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni;
4. zachowanie proporcji wysokościowych, dotyczących szczególnie lokalizacji dominant wysokościowych mających wpływ na wygląd całego zespołu budowlanego oraz jego fragmentów, ze szczególnym uwzględnieniem osi widokowych na obiekty podlegające ścisłej ochronie konserwatorskiej, wyróżniające się charakterystycznymi cechami godnymi wyeksponowania.

4.4. Uwarunkowania wynikające ze Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego miasta i gminy Buk 2004 - 2015.

Rada Miasta i Gminy Buk Uchwałą Nr XX/139/08 z dnia 29 stycznia 2008r. zaktualizowała dokument pt.: „Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta i Gminy Buk 2004 – 2015”. Określając zakres wykonania ustaleń strategii, w niewielkim stopniu poruszono kwestię istnienia dziedzictwa kulturowego oraz jego wykorzystania w rozwoju lokalnego środowiska. W rozdziale Ochrona środowiska przyrodniczego wymieniono zabytkowe parki w Cieślach, Wielkiej Wsi, Wysoczce i Niepruszewie, które zachowały się na terenie gminy (ss. 15 i 16). W analizie SWOT, w tzw. mocnych stronach wymieniono walory turystyczne, w słabych zaś brak finansów na promowanie kultury, a w tym mało rozwinięte zaplecze turystyczne. Następnie w tzw. szansach wymieniono rozwój turystyki (ss. 53 – 56). Dokument sformułował Misję Miasta i Gminy Buk, która ma być obszarem dobrze funkcjonującej infrastruktury społecznej i gospodarczej, zintegrowanej z obszarem aglomeracji poznańskiej. Gmina ma mieć dobrą ofertę turystyczną opartą na jeziorze Niepruszewskim i gospodarczą w obszarach głównych ciągów komunikacyjnych. Bezpieczny samorząd ma sprzyjać rozwojowi różnych form usług, kultury i rekreacji (s. 59). Diagnozując stan środowiska lokalnego, pozytywnie oceniono „tradycję” (s. 62). W

dokumencie zaproponowano szereg działań w tzw. Wybranym wariantcie rozwoju, w którym wskazano m.in. na potrzebę stworzenia terenów rekreacyjno – turystycznych nad jeziorem Niepruszewskim.

Obecnie Gmina jest na etapie przygotowywania nowej Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego.

4.5. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk.

W dniu 26 czerwca 2007 roku, Uchwałą Nr XII/54/07 Rady Miasta i Gminy Buk wprowadzono zmiany do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk. Zmiany wprowadzono do dokumentu sformułowanego w listopadzie 1999 roku i przyjętego przez Radę Miasta i Gminy Buk 29 lutego 2000 roku.

W części tekstowej z listopada 1999 roku (załącznik nr 2) część pierwsza, wymieniono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego: miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów aktywności gospodarczej w Niepruszewie uchwalony uchwałą Nr XXVII/128/96 Rady Miasta i Gminy w Buku z dnia 22 maja 1996 roku i miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego w Buku w rejonie ulic Dworcowej i Dobieżyńskiej uchwalony uchwałą Nr XXVII/129/96 Rady Miasta i Gminy w Buku z dnia 22 maja 1996 roku (s. 11). W kontekście wyżej wymienionych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego warto zwrócić uwagę na doniosłość tych aktów prawnych w odniesieniu do podstawowych zasad kształtowania przestrzeni, szczególnie do tej pory słabo zabudowanej. Duże przedsięwzięcia budowlane, zarówno przemysłowe, jak i mieszkalne mają realny wpływ na ukształtowanie terenów, nie tylko zabudowywanych, ale również otaczających inwestycyjne. O wadze miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wspomniano w części drugiej Studium na stronie 25. Mając na uwadze określenie zasobów oraz zdefiniowanie roli dziedzictwa kulturowego w rozwoju miasta i gminy Buk, w sposób bardziej szczegółowy opisano historię miejscowości (ss. 14 – 16). Przy tej okazji sformułowano podstawowe zasady kształtowania przestrzeni w oparciu o zastaną strukturę historyczną: „...Rozwój przestrzenny powinien stanowić kontynuację historycznie

uksztalowanego organizmu urbanistycznego na zasadzie wzajemnego przenikania się struktur o społecznie akceptowanej funkcji. Występujące obiekty i budowle o wartościach kulturowych powinny stanowić główny element kompozycyjny, któremu podporządkowane są pozostałe. Stąd też wynika konieczność określenia ogólnych zasad kształtowania przestrzeni w bezpośrednim sąsiedztwie zabytków w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ...". Zaakcentowano również pierwszorzędą rolę tradycji w tworzeniu indywidualnego obrazu miejscowości: „... Stan i zróżnicowanie walorów środowiska kulturowego rozpatrywane jest w «studium» przede wszystkim poprzez analizę zbiorów obiektów i terenów kształtujących specyficzną fizjonomię Buku, tworzących jego kulturową tożsamość. Dzieje każdego miasta, a więc i Buku zapisane są w jego rozplanowaniu i architekturze, które w sposób widoczny oddziałują na indywidualny charakter miasta. W przypadku Buku o tym indywidualnym charakterze decydują: układ historycznego śródmieścia, niektóre elementy osadnictwa wiejskiego, ukształtowanie terenów otwartych oraz pojedyncze obiekty o charakterze dominant w skali miasta i jego fragmentów. Część z nich, a przede wszystkim zabytkowe centrum stanowi zasadniczy symbol miasta. Są to wartościowe elementy struktury miasta, które należy chronić w maksymalnym stopniu, także i poprzez politykę przestrzenną, a wykorzystywać ich atrakcyjność dla przyszłego rozwoju miasta. Wytwarzają one łącznie z ukształtowaniem terenu charakterystyczny krajobraz kulturowy. Uznaje się, że elementami dziedzictwa kulturowego Buku wynikającymi z jego rozplanowania, zabudowy, architektury, przedstawiającymi duże wartości i stanowiącymi przedmiot rozważań «studium» jest układ przestrzenny stanowiący rezultat długotrwałego procesu urbanizacyjnego i poddany odmiennym wpływom miasta współczesnego utworzony przez: poświadczony archeologicznie osadnictwo wczesnośredniowieczne stanowiące obszary cenne archeologicznie, a jednocześnie zagrożone parciem inwestycyjnym, obejmują teren miasta; osadnictwo wczesnośredniowieczne (...) wykształcone w kilku etapach średniowieczne miasto lokacyjne (...). Specyfika tego ważnego pod względem zabytkowym obszaru wynika ze współlistnienia kolejnych faz rozwojowych, różnorodnie dziś czytelnych pod względem urbanistyczno – architektonicznym (...) Ważnymi elementami dziedzictwa kulturowego są struktury osadnicze położone w obrębie obecnego terytorium miejskiego lecz odrębne pod względem historycznej genezy, włączane funkcjonalnie bądź administracyjnie w granice miasta od XIX wieku, po czasy obecne, a także samodzielne struktury osadnicze położone na obszarze gminy. Zaliczają się do nich: wsie o

różnym stopniu zachowania pierwotnego rozplanowania i zabudowy oraz zróżnicowanym stopniu utrzymania rolniczego, otwartego krajobrazu; dawne zespoły dworskie i folwarczne (Cieśle, Dobieżyn, Kalwy, Otusz, Szewce, Wysoczka) o niejednorodnym stopniu przetrwania historycznego rozplanowania i zabudowy, zespół pałacowo – folwarczny w Niepruszewie oraz zespoły dworów w Buku przy ul. Niegolewskich i przy ul. Wielka Wieś; parki krajobrazowe w Cieślach, Niepruszewie, Wielkiej Wsi, Wysoczce; cmentarze historyczne w Buku (...) w Niepruszewie (...) w Wielkiej Wsi (...) obszary rozwojowe z drugiej połowy XIX i pierwszej połowy XX wieku, związane z zespołami dworca kolejowego w Buku i Otuszu oraz zabudową wzdłuż szlaków wylotowych (...) (ss. 14 – 18). W dokumencie wymieniono również ważniejsze obiekty zabytkowe i dominanty przestrzenne: zespół kościoła parafialnego p. w. św. Stanisława Biskupa, zespół kościoła cmentarnego p. w. Św. Krzyża, zespół synagogi przy ul. Mury, ratusz, dawną kanonię przy placu Przemysława, dawny pałac biskupi przy placu Przemysława, dawny sąd powiatowy przy placu Reszki, dawny szpital p.w. Św. Ducha przy placu Reszki, szkoły przy ulicach: Słonecznej, Szarych Szeregów i Szkolnej, szkołę katolicką i przedszkole przy placu Reszki, pocztę przy ulicy Dworcowej, dom zakonny Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo przy placu Reszki, hotel przy placu Reszki, wieżę ciśnień przy ulicy Dobieżyńskiej, młyn przy ulicy Dobieżyńskiej, zespół gorzelni, spichlerze przy ulicach: Mury, Szarych Szeregów, Wąskiej, a także na terenie gminy: dwór, park i zespół folwarczny w Cieślach, kościół, pałac, park i bramę cmentarza kościelnego w Niepruszewie. W studium sformułowano również „...kłopotliwe...” zobowiązanie do „... honorowania przeszłości historycznej (...) przy jednoczesnej presji wynikającej z konieczności usprawnienia układu komunikacyjnego, zaspokojenia potrzeb lokalizacyjnych związanych z ekspansją inwestycji produkcyjnych, inżynieryjnych, mieszkaniowych itp. (...) Występowanie obiektów i terenów chronionych ze względu na wartości kulturowe wymusza ich ochronę aby mogły służyć przyszłym pokoleniom świadcząc o tożsamości terytorialnej regionu. Pojmowane potocznie nieograniczone prawo dysponowania własnością staje się niejednokrotnie źródłem konfliktów, stąd też wynika potrzeba określenia szczegółowych zasad wykorzystania obiektów zabytkowych do celów współczesnych potrzeb w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego...” (ss. 18 – 19).

W rozdziale Podstawowe kierunki ochrony i ekspozycji środowiska kulturowego wskazano na potrzebę analizy dotychczas funkcjonujących w obiegu prawnym oraz stosowanych w codziennej praktyce stref ochrony konserwatorskiej (ss. 47–48).

Część druga jest tekstem z 2007 r. zawierającym identyfikację obszarów i problemów stanowiących przedmiot zmiany. W rozdziale Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, sformułowano podstawowe wytyczne konserwatorskie odnoszące się do przestrzeni zabytkowej miasta i gminy Buk, wynikające z ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ponadto w odniesieniu do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego określono podstawowe wytyczne konserwatorskie, stwierdzając, że powinny one zawierać wskazania dotyczące postępowania względem obiektów zabytkowych, a w szczególności: „...wszelkie prace remontowo-budowlane oraz konserwatorskie prowadzone przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz prace dotyczące bryły (elewacje, dach, stolarka otworowa) budynków ujętych w ewidencji zabytków, jak również prace podejmowane na terenie zabytkowych parków (wycinki, nowe nasadzenia, prace pielęgnacyjno-porządkowe, podziały geodezyjne, lokalizacje nowych budynków, ogrodzenia) oraz działania inwestycyjne na terenie zabytkowych cmentarzy i w obszarze stref występowania zabytków archeologicznych winny być konsultowane z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu i poprzedzone pozwoleniem...” W odniesieniu do zabytków archeologicznych stwierdzono, że: „...teren miasta i gminy Buk został rozpoznany archeologicznie. Na obszarze miasta i gminy Buk znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne. Szczególna koncentracja stanowisk archeologicznych występuje w centralnej i południowozachodniej części miasta (...) W ustaleniach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powinny znaleźć się wskazania dotyczące postępowania względem stanowisk archeologicznych tj.: wszystkie zewidencjonowane stanowiska archeologiczne będące pod ochroną konserwatorską (art. 6 ust. 1 pkt 3, Ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Dz. U. 2003 nr 162, poz. 1568), zgodnie z art. 145 cytowanej wyżej ustawy powinny zostać ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Podczas prac ziemnych na obszarze występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony konieczne jest prowadzenie badań archeologicznych w zakresie uzgodnionym z WWKZ (s. 25). Następnie tekst Studium zaopatrzone w spis obiektów objętych ochroną konserwatorską (ss. 26 – 43) oraz obiektów wpisanych do rejestru zabytków (w tym archeologicznych (ss. 43 – 44). Tekst studium

zamyka tabela - wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Buk z lat 1996 – 2005 (ss. 59 – 60).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest dokumentem, którego wagę w kształtowaniu przestrzeni trudno przecenić. Jego całościowe spojrzenie na przestrzeń gminy pozwala, po pierwsze zdefiniować podstawowe cechy jej środowiska, z drugiej określić w sposób sumaryczny oddziaływanie różnego typu czynników przyrodniczych i cywilizacyjnych. Studium określa też wizję przyszłości opisywanych terenów. W tym kontekście bardzo duże znaczenie, jako narzędzie wykonawcze, mają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. One to bowiem w sposób praktyczny realizują postanowienia Studium. Należy więc stwierdzić, że stopień dokładności realizacji postanowień Studium zależy przede wszystkim od jakości merytorycznej miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

4.5.1. Projekt Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk.

Projekt nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk jest obecnie w ostatniej fazie wdrażania. Posiada wszystkie niezbędne opinie i uzgodnienia. Ma również za sobą etap wyłożenia do publicznego wglądu.

W rozdziale, Wstęp i przedmiot i cel opracowania, stwierdzono, że „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy nie jest aktem prawa miejscowego. Jednak zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, jest jednym z podstawowych dokumentów kształtujących politykę przestrzenną gminy, a jego ustalenia są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.” (s. 6.)¹⁹

Tematyka zabytków została poruszona w następujących rozdziałach. W rozdziale 4. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, umieszczono spis obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. Ponadto scharakteryzowano

---

¹⁹ Por. komentarz z końca rozdziału 4.5. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk.

gminną ewidencję zabytków i program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz wymieniono tzw. inne obiekty zabytkowe (cmentarze). Ponadto dokonano opisu zaewidencjonowanych stanowisk archeologicznych niewpisanych do rejestru zabytków, nawarstwień kulturowych zabytkowego układu urbanistycznego i zespołów pałacowo – parkowych oraz folwarcznych, parków, obiektów sakralnych, domów mieszkalnych wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków. (ss. 29 – 30.) W rozdziale 10. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych, przy omawianiu formy ochrony dziedzictwa kulturowego, odwołano się do rozdziału 4, powołując się na ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. (s. 42.)

W części drugiej opracowania, pod tytułem, Kierunki zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, w podrozdziale 1.2.3.3. Kierunki rozwoju kultury, wymieniono główne działania. Spośród nich – gromadzenie, popularyzacja i działalność wystawiennicza w zakresie zabytków ruchomych. (s. 59) Następnie w rozdziale 4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, poruszono problematykę obszarów ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, gdzie stwierdzono, że „Ochrona obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków, nie będących jednocześnie wpisanych do rejestru zabytków na podstawie decyzji administracyjnej, będzie realizowana w planach miejscowych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.” (s. 69.) Omawiając zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, wspomniano, że „wszelkie prace budowlane, konserwatorskie, renowacyjne i rewitalizacyjne przy obiektach i na terenach wpisanych do rejestru zabytków oraz prace sanacyjno – porządkowe i wycinki drzew na terenach zabytkowych parków oraz podziały działek i lokalizacja nowych obiektów, wymagają pozwolenia właściwego miejscowo konserwatora zabytków. Zakazuje się lokalizacji inwestycji mogących przyczynić się do pogorszenia wyglądu obiektów i zespołów budowlanych, wpisanych do rejestru zabytków, a także osi widokowych na te obiekty i zespoły, które mogą silnie ingerować w krajobraz kulturowy oraz których funkcja nie jest dostosowana do charakteru otoczenia zabytkowego.” (s. 69) Następnie omówiono układ urbanistyczny, gdzie wspomniano, że „w obrębie założenia urbanistycznego miasta Buk ustala się: nakaz uzyskania pozwolenia konserwatorskiego właściwego konserwatora zabytków, dla wszystkich prac

budowlanych, konserwatorskich, renowacyjnych i rewaloryzacyjnych oraz podziału działek i lokalizacji tablic reklamowych, urządzeń reklamowych i tablic informacyjnych, nakaz trwałego zachowania historycznego rozplanowania oraz kompozycji przestrzennej zespołów budowlanych i pojedynczych budynków, kształtu placów i ulic, ich przebiegu, szerokości i przekroju, a także zachowania gabarytów i linii zabudowy oraz zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę całego układu, zakaz lokalizacji tablic reklamowych, urządzeń reklamowych, urządzeń technicznych, tablic informacyjnych, obiektów teletechnicznych i wszelkich dominant wysokościowych w przestrzeni architektonicznej w sposób i w formie zakłócającej historyczne relacje przestrzenne oraz deprecjonujące obiekty o wartości zabytkowej.” (s. 70) Następnie „Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków obowiązuje: konieczność uzgadniania z właściwym konserwatorem zabytków wszelkich prac budowlanych w tym rozbiórkowych, konserwatorskich i restauratorskich mających szczególnie wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego budynków, m.in. wymiana stolarki okiennej i drzwiowej oraz pokrycia dachu, termoizolacja, malowanie elewacji i wszelkich innych modernizacji, nakaz zachowania lub w uzasadnionych przypadkach odtworzenia bryły historycznego budynku i kształtu dachu, zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian dla budynków z elewacjami ceglanyymi lub z dekoracją architektoniczną, nakaz zachowania lub odtworzenia detalu architektonicznego oraz układu elewacji zewnętrznych, a także kształtu okien, zakaz stosowania blachy dachówko-podobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu, nakaz nawiązania kolorystyką elewacji do historycznych tendencji występujących na danym terenie, zakaz instalacji reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd budynku, konieczność dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej, w zakresie usytuowania, skali i bryły oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej.” (s. 70) Odnośnie do cmentarzy wspomniano, że „w granicach zabytkowych cmentarzy obowiązuje: [ich] zachowanie (...) poprzez utrzymanie i pielęgnację, zakaz nowych inwestycji, nakaz pielęgnacji zieleni.” (s. 70). Charakteryzując zaewidencjonowane stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, podano następujące obowiązki. „Dla stanowiska archeologicznego nr 9/13 AZP 53-24 obowiązuje: zakaz zabudowy i prowadzenia wszelkich inwestycji budowlanych, użytkowanie jako tereny rolnicze, nieużytki, tereny zieleni naturalnej, zakaz nasadzeń,

zakaz niwelacji terenu, nakaz uzyskania pozwolenia właściwego konserwatora zabytków na prace porządkowe prowadzone w jego obrębie.” (s. 70). Następnie dla zaewidencjonowanych stanowisk archeologicznych niewpisanych do rejestru zabytków, dla nawarstwień kulturowych zabytkowego układu urbanistycznego i zespołów pałacowo – parkowych oraz folwarcznych, parków, obiektów sakralnych i domów mieszkalnych wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków, stwierdzono „dla przedmiotowych terenów obowiązuje nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, na które należy uzyskać pozwolenia konserwatorskie, zgodnie z przepisami odrębnymi.” (s. 70 – 71).

W części trzeciej Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń Studium, w rozdziale 4. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej wspomniano, że „Studium zawiera spis obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. Wszelkie prace przy obiektach i na terenach wpisanych do rejestru zabytków oraz prace sanacyjno-porządkowe i wycinki drzew na terenach zabytkowych parków oraz podziały działek i lokalizacja nowych obiektów, wymagają pozwolenia właściwego miejscowo konserwatora zabytków. Ochrona obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków, nie będących jednocześnie wpisanych do rejestru zabytków na podstawie decyzji administracyjnej, będzie realizowana w planach miejscowych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.” (s. 88)

W dokumencie Prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Buk, w rozdziale 10. Przewidywane oddziaływania na środowisko określone na podstawie analizy i oceny ustaleń studium, w podrozdziale 10.5. Analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań [na] zabytki i dobra materialne, wspomniano, że „na obszarze gminy występują liczne obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków oraz obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków. Ochrona zabytków szczegółowo i indywidualnie określona zostanie w planach miejscowych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Z uwagi na szczególne wartości zabytkowe założenia urbanistycznego miasta oraz otaczających go miejscowości, w których zachowały się zespoły dworsko – folwarczne należy rozważyć, czy lokalizacja inwestycji o znacznych

wysokościach i gabarytach, które miałyby zostać usytuowane w sąsiedztwie zabytków i w ich otoczeniu nie powinna być poprzedzona studium krajobrazowo – widokowym. Studium takie powinno opierać się o analizę dokumentacji terenowych. Winno określać potencjalną widoczność inwestycji z określeniem jej wpływu na zabytki oraz zawierać wnioski dotyczące ochrony istniejącego krajobrazu kulturowego, przy szczególnym uwzględnieniu obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ich wzajemnego powiązania przestrzenno-kompozycyjnego. Wszelkie zmiany planowane w obiektach i na obszarach wpisanych do rejestru zabytków oraz w ich najbliższym otoczeniu wymagać będą pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W obrębie założenia urbanistycznego miasta studium ustala: nakaz uzyskania pozwolenia konserwatorskiego właściwego konserwatora zabytków, dla wszystkich prac budowlanych, konserwatorskich, renowacyjnych i rewaloryzacyjnych oraz podziału działek i lokalizacji tablic reklamowych, urządzeń reklamowych i tablic informacyjnych, nakaz trwałego zachowania historycznego rozplanowania oraz kompozycji przestrzennej zespołów budowlanych i pojedynczych budynków, kształtu placów i ulic, ich przebiegu, szerokości i przekroju, a także zachowania gabarytów i linii zabudowy oraz zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę całego układu, zakaz lokalizacji tablic reklamowych, urządzeń reklamowych, urządzeń technicznych, tablic informacyjnych, obiektów teletechnicznych i wszelkich dominant wysokościowych w przestrzeni architektonicznej w sposób i w formie zakłócającej historyczne relacje przestrzenne oraz deprecjonujące obiekty o wartości zabytkowej. Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków studium ustala: konieczność uzgadniania z właściwym konserwatorem zabytków wszelkich prac budowlanych w tym rozbiórkowych, konserwatorskich i restauratorskich mających szczególnie wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego budynków, m in. wymiana stolarki otworowej i pokrycia dachu, termoizolacja, malowanie elewacji i wszelkich innych modernizacji, nakaz zachowania lub w uzasadnionych przypadkach odtworzenia bryły historycznego budynku i kształtu dachu, zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian dla budynków z elewacjami ceglanymi lub z dekoracją architektoniczną, nakaz zachowania lub odtworzenia detalu architektonicznego oraz układu elewacji zewnętrznych, a także kształtu okien, zakaz stosowania blachy dachówkopodobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu, nakaz nawiązania kolorystyką elewacji do historycznych tendencji

występujących na danym terenie, zakaz instalacji reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd budynku, konieczność dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej, w zakresie usytuowania, skali i bryły oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej. W granicach zabytkowych cmentarzy ustalono: zachowanie zabytkowych cmentarzy poprzez utrzymanie i pielęgnację, zakaz nowych inwestycji, nakaz pielęgnacji zieleni. Dla stanowiska archeologiczne nr 9/13 AZP 53-24, wpisanego do rejestru zabytków, obowiązuje: zakaz zabudowy i prowadzenia wszelkich inwestycji budowlanych, użytkowanie jako tereny rolnicze, nieużytki, tereny zieleni naturalnej, zakaz nasadzeń, zakaz niwelacji terenu, nakaz uzyskania pozwolenia właściwego konserwatora zabytków na prace porządkowe prowadzone w jego obrębie. Dla zaewidencjonowanych stanowisk archeologicznych niewpisanych do rejestru zabytków, nawarstwień kulturowych zabytkowego układu urbanistycznego i zespołów pałacowo – parkowych oraz folwarcznych, parków obiektów sakralnych, domów mieszkalnych wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków studium wprowadza nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, na które należy uzyskać pozwolenia konserwatorskiego, zgodnie z przepisami odrębnymi. Nie przewiduje się wystąpienia znaczącego, negatywnego oddziaływania na inne dobra materialne występujące w granicach projektu Studium na skutek realizacji jego ustaleń. Wprowadzenie nowych inwestycji, obejmujących lokalizację nowej zabudowy o wysokich walorach estetycznych, wpisujących się w dotychczasową zabudowę oraz rozbudowa sieci infrastruktury technicznej przyczyni się natomiast do wzrostu ilości dóbr materialnych oraz poprawy jakości życia mieszkańców gminy. (ss. 37 – 38).

W załączniku nr 2.4., planszy pod nazwą Uwarunkowania – stan dziedzictwa kulturowego, w formie graficznej przedstawiono obiekty wpisane do rejestru zabytków, zabytkowe cmentarze, zewidencjonowane stanowiska archeologiczne, zespoły stanowisk archeologicznych, strefy starożytnych i nowożytnych nawarstwień kulturowych.

4.6. Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji dla miasta Buk na lata 2011 – 2015.

Lokalny Program Rewitalizacji dla miasta Buk na lata 2011 – 2015 został uchwalony przez Radę Miasta i Gminy Buk nr LVII/372/10 z dnia 28 października 2010 roku. „Głównym celem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011 – 2015 jest [Wyeksponowanie krajobrazu kulturowego i dziedzictwa miasta, zwiększenie jego atrakcyjności oraz poprawa życia mieszkańców poprzez odnowę zdegradowanego obszaru miejskiego]”. s. 4.

Omawiany Program proponuje stworzenie systemu skoordynowanych działań mających na celu rewitalizację, czyli ożywienie przestrzenne, gospodarcze i społeczne terenów zdegradowanych.

Niewątpliwie najcenniejszym i zarazem znacznie zdegradowanym technicznie jest centrum miasta. Ośrodek, powstały w średniowieczu, przez kolejne stulecia funkcjonował w oparciu o równowagę ekonomiczną. Powstające inwestycje (zabudowa i infrastruktura) wprost zależne były od możliwości ekonomicznych mieszkańców. Okres po drugiej wojnie światowej, charakteryzujący się zniszczeniem własności prywatnej, spowodował, że przez kilka dziesięcioleci mieszkańcy miasta pozbawieni byli możliwości wykonywania bieżących remontów i modernizacji. Obecnie, w celu stworzenia dogodnych warunków ochrony dziedzictwa kulturowego i jego prawidłowego wplecenia we współczesną przestrzeń kulturową miasta, konieczne jest przeprowadzenie między innymi szeregu działań technicznych zmierzających w kierunku zachowania w dobrej kondycji substancji zabytkowej dawnej zabudowy Buku.

Lokalny Program Rewitalizacji dla miasta Buk na lata 2011 – 2015 wymienia jako pierwszy cel strategiczny, poprawę stanu przestrzeni miejskiej oraz wzrost estetyki miasta oraz drugi cel strategiczny, poprawę stanu infrastruktury technicznej, wskazując na potrzebę prowadzenia między innymi takich działań, które doprowadzą do poprawy wizerunku miasta i wzrostu jego atrakcyjności, a także do ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego oraz historycznego obszaru rewitalizacji, do osiągnięcia ładu przestrzennego i estetyki przestrzeni publicznej, do wyeksponowania krajobrazu i dziedzictwa miasta, w tym przywrócenia wyglądu historycznym budynkom mieszkalnym w połączeniu z ich rehabilitacją.

Osiągnięcie powyższych założeń według Lokalnego Programu Rewitalizacji dla miasta Buk na lata 2011 – 2015 powinno nastąpić przez wdrożenie następujących kierunków działań;

1. Rewitalizacja obiektów i miejsc o istotnych cechach zabytkowych, historycznych oraz architektonicznych.
2. Poprawa warunków mieszkaniowych poprzez odnowę zdegradowanej tkanki mieszkaniowej (stare kamienice).
3. Odnowienie nawierzchni dróg i chodników na obszarze rewitalizacji.
4. Budowa i poprawa funkcjonowania pozostałych elementów infrastruktury transportowej oraz infrastruktury komunalnej (s. 82).

Prace rewitalizacyjne według Lokalnego Programu Rewitalizacji dla miasta Buk na lata 2011 – 2015 będą prowadzone w trzech sferach organizmu miejskiego. Po pierwsze w sferze przestrzennej miasta. Do prac w tej sferze zaliczono odnowę historyczno – urbanistycznego układu miasta Buk, a w szczególności stworzenie terenów zielonych, odnowienie nawierzchni ulic i chodników, odnowienie zabytków, budowę punktów oświetleniowych oraz parkingów, a także budowę kanalizacji sanitarnej i odnowę elewacji (s. 103). Po drugie w sferze gospodarczej. Do tej sfery zaliczono odnowę stanu przestrzeni miejskiej oraz poprawę stanu infrastruktury. Prace te przyczynią się do stworzenia lepszego wizerunku miasta w oczach inwestorów oraz turystów, a także poprawy warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej (s. 104). Po trzeciej w sferze społecznej. W tym przypadku odnowa stanu przestrzeni miejskiej oraz poprawa stanu infrastruktury technicznej przyczynią się do stworzenia warunków dla rozwoju społeczno – gospodarczego, a działania upiększające miasto oraz ułatwiające w nim życie wpłyną pozytywnie na funkcjonowanie i rozwój społeczności lokalnej (s. 104).

Kompleksowy zakres działań ma na celu stworzenie trwałych zmian w szeroko pojętej przestrzeni miejskiej. Zrealizowanie tego projektu w wymiarze finansowym znacznie wykracza poza możliwości lokalnego samorządu. Poniesienie całości kosztów w sposób widoczny zaburzyłoby równowagę rozwoju całej gminy. W związku z tym założono, że optymalnym – odpowiadającym intencjom wielokierunkowego ożywienia miasta programem – będzie nowy mechanizm pomocowy wdrożony przez Wielkopolski

Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020 (WRPO 2014+). Umożliwia on włączenie całości przedsięwzięcia w obszar działań wykonywanych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.²⁰

Obecnie przygotowwany jest nowy Lokalny Program Rewitalizacji dla miasta Buk.

4.7. Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Buk na lata 2017–2020 z perspektywą do roku 2024.

Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Buk na lata 2017 – 2020 z perspektywą do roku 2024 został uchwalony przez Radę Miasta i Gminy Buk 30 maja 2017 roku, uchwałą nr XXXIV/232/2017.

W rozdziale Podstawa prawna opracowania, zapisano „kluczowym celem polityki ochrony środowiska jest stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Jest ona prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2016 poz. 383 z późn. zm.), a także za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska”. (s. 5).

---

²⁰ „Miejskie obszary funkcjonalne od 2014 r. nabierają nowego znaczenia w systemie zarządzania terytorialnego. Przy pomocy instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego mogą realizować zintegrowane przedsięwzięcia, służące zrównoważonemu rozwojowi miast i otaczających je obszarów wiejskich w Polsce. Instrument ZIT łączy działania finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. Podstawowym dokumentem w zakresie udzielenia wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego jest Strategia ZIT. (...) Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych to sformułowanie programów rozwoju dla całego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, ujętego w ramach przestrzennych Stowarzyszenia Metropolia Poznań. Działania, które w perspektywie 2020 r. mają zapewnić większą spójność przestrzenną obszaru funkcjonalnego Poznania oraz przyczynić się do wzrostu gospodarczego, rozwoju infrastruktury, poprawy komunikacji, polepszenia usług społecznych, a co się z tym wiąże, poprawy jakości życia mieszkańców całej Metropolii. Realizacja strategii to głównie zadanie dla podmiotów interwencji publicznej, samorządów terytorialnych i innych instytucji, ściśle ze sobą współpracujących. (...) Realizacji zapisów strategii podejmują się jednostki samorządu terytorialnego, członkowie Stowarzyszenia Metropolii Poznań: Miasto Poznań, Powiat Poznański, miasta i gminy: Buk, Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Kostrzyn, Kórnik, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Oborniki, Pobiedziska, Puszczykowo, Rokietnica, Skoki, Stęszew, Suchy Las, Swarzędz, Szamotuły, Śrem, Tarnowo Podgórne”. [w:] <http://www.aglomeracja.poznan.pl/aglomeracja/public/aglomeracja/pages.html? d=2985& instance=1144& parent=0&lang=pl>

Omawiany dokument zasadniczo nie opisuje związków między szeroko rozumianym środowiskiem naturalnym i środowiskiem kulturowym w wymiarze ochrony jego dziedzictwa, pomimo, że w przeglądzie dokumentów strategicznych na poziomie UE i kraju temat korelacji między środowiskiem naturalnym i kulturowym jest wielokrotnie uwypuklany (por. zał. nr 3 do Programu ochrony środowiska).

4.8. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie miasta i gminy Buk.

Poniżej przedstawiono wyłącznie wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Buk, w których zamieszczono adnotacje związane z ochroną zabytków.

Buk

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów przyległych do obwodnicy miasta Buk (drogi wojewódzkiej Nr 307) na odcinku od ulicy Dworcowej do ulicy Grodziskiej - uchwalony Uchwałą Nr XXX/185/2000 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 24.10.2000 r. (Dz. U. Woj. Włkp. z 2000 nr 79, poz. 1056).

§ 11. 1. W zakresie środowiska kulturowego plan ustala: 1) ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków usytuowanych przy ulicy Dworcowej nr 53 i nr 55, 2) strefy ochrony konserwatorskiej: a) strefę „B” ochrony konserwatorskiej zachowanych elementów zabytkowych – otulina układu staromiejskiego ulicy Dworcowej, b) strefę „K” ochrony krajobrazu. 2. Plan ustala, w odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagania szczegółowe dla inwestowania i zagospodarowania, obowiązków uzgadniania przez inwestora wszelkich prac remontowych dotyczących samego obiektu jak i jego otoczenia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów przyległych do obwodnicy miasta Buku (drogi wojewódzkiej Nr 307) na odcinku od ulicy Dworcowej do ulicy Grodziskiej w zakresie działki o nr ewidencyjnym 728/80 – uchwalona Uchwałą Nr XXVIII/173/2008 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 26.08.2008 r. (Dz. U. Woj. Włkp. z 2008 r. Nr 177, poz. 2879).

§ 7. Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace

ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.

2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w rejonie ulicy Dworcowej, torów kolejowych, drogi do Szewc, rzeki Trupiny w Buku – uchwalony Uchwałą Nr XXII/149/08 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 25.03.2008 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2008 r. Nr 126, poz. 2305).

§ 7. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Dla ochrony dziedzictwa kulturowego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się archeologiczną strefę ochrony konserwatorskiej o granicach przedstawionych na rysunku planu: a) przedmiotem ochrony w archeologicznej strefie ochrony konserwatorskiej są znajdujące się w niej zabytki archeologiczne: – pradziejowe, średniowieczne i nowożytne nawarstwienia kulturowe w strefie ochrony konserwatorskiej obejmującej miasto Buk oraz historycznie ukształtowane miejscowości oznaczone na rysunku planu, – zewidencjonowane stanowiska archeologiczne; b) w strefie tej obowiązują następujące ustalenia: – opiniowanie i uzgadnianie z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu przed uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na budowę wszelkich prac ziemnych związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych.

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w rejonie ulicy Dworcowej, torów kolejowych, drogi do Szewc, rzeki Trupiny w Buku – uchwalona Uchwałą Nr XV/114/2012 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 31.12.2012 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2012 r. poz. 1345).

§ 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne należy przerwać pracę, zabezpieczyć teren i niezwłocznie powiadomić odpowiedni organ służby ochrony zabytków a następnie przystąpić do archeologicznych badań ratunkowych.

3. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w Buku i Wielkiej Wsi w bezpośrednim sąsiedztwie ulic: Storczykowej i Różanej – uchwalony Uchwałą Nr XXXII/202/08 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 16.12.2008 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2009 r. Nr 18, poz. 290).

§ 7. Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace

ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.

4. Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego w Buku w rejonie ulic Dworcowej i Dobieżyńskiej w części dotyczącej działek o numerach ewidencyjnych 1086/1 i 1086/3 – uchwalona Uchwałą Nr XL/249/09 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29.06.2009 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2009 r. Nr 180, poz. 3029).

§ 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne, należy przerwać pracę, zabezpieczyć teren i niezwłocznie powiadomić odpowiedni organ służby ochrony zabytków, a następnie przystąpić do archeologicznych badań ratunkowych.

5. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w mieście Buk, przy ul. Przemysłowej, działki o numerach ewidencyjnych 1140 i 1141 – uchwalony Uchwałą Nr VI/35/2011 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29.03.2011 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2011 r. Nr 149, poz. 2412).

§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: 1) nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem przedmiotowego terenu; 2) nakaz uzyskania przez inwestora pozwolenie na badania archeologiczne przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

§ 9. W zakresie granic i sposobów zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów, w tym terenów górniczych, a także obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów osuwania się mas ziemnych ustala się nakaz ochrony stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską na podstawie ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami.

6. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w Buku przy ul. Mury – uchwalony Uchwałą Nr XLIV/316/2014 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 24 czerwca 2014 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2014 r. poz. 4555).

§7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: 1. Obszar opracowania planu położony jest na terenie układu urbanistycznego miasta Buk wpisanego do rejestru zabytków pod nr 806/Wlkp/A na

podstawie decyzji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 26.07.2010 r., w granicach którego wszelka działalność inwestycyjno – budowlana wymaga pozwolenia właściwego organu ochrony zabytków stosownie do przepisów odrębnych. 2. W obszarze opracowania planu ustala się nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prowadzonych robót ziemnych, na które należy uzyskać pozwolenie właściwego organu ochrony zabytków przed wydaniem pozwolenia na budowę. 3. Na rysunku planu oznaczono obiekt budowlany wpisany do gminnej ewidencji zabytków – dom zlokalizowany przy ul. Mury 26, dla którego ustala się obowiązek uzyskania pozwolenia konserwatorskiego na wszelkie prace budowlane mogące wpłynąć na zmianę wyglądu elewacji, kolorystyki, stolarki okiennej i drzwiowej. 4. Dla nowych budynków lokalizowanych w granicach opracowania planu ustala się: 1) konieczność dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie usytuowania, skali i bryły oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej; 2) zakaz stosowania blachy dachówkopodobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu; 3) zakaz instalowania reklam i urządzeń technicznych w sposób zakłócający wystrój architektoniczny.

Dobieżyn

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie węzłów przesiadkowych Poznańskiej Kolei Metropolitalnej na obszarze gminy Buk – uchwalony Uchwałą Nr XXVII/180/2016 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29.11.2016 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2016 r. poz. 7896).

§6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się na terenie kk/U ochronę budynku, wpisanego do gminnej ewidencji zabytków poprzez: 1) zachowanie kąta nachylenia połaci dachowych; 2) zachowanie bryły budynku; 3) zachowanie krzyżowego podziału stolarki okiennej i kształtu otworów okiennych; 4) zakaz stosowania zewnętrznego ocieplenia elewacji zawierających dekorację architektoniczną; 5) zakaz krycia dachów blachodachówką lub gontem bitumicznym; 6) zakaz lokalizacji urządzeń i obiektów, w tym reklamowych, w sposób zakłócający wystrój architektoniczny i ekspozycję budynku dworca.

Wielka Wieś

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na obszarze działek nr 401/17 do 401/26 w miejscowości Wielka Wieś, gmina Buk – uchwalony Uchwałą Nr LV/322/2002 z dnia 27.08.2002 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2002 r. Nr 118, poz. 3302).

§ 6. 2. Przy prowadzeniu prac ziemnych w razie przypadkowego odkrycia obiektów archeologicznych przez ekipę budowlaną należy, zgodnie z art. 22 i 24 ustawy z dnia 15 lutego 1996 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r. Nr 98, poz. 1150 z późn. zm.) zabezpieczyć znalezisko i zgłosić ten fakt do Działu Ochrony Zabytków Archeologicznych w Poznaniu (Pałac Górków, ul. Wodna 27, 61-781 Poznań) lub do Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków w Poznaniu – Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w Wielkiej Wsi w bezpośrednim sąsiedztwie ulic: Otuskiej, Storczykowej i Różanej – uchwalony Uchwałą Nr XXVIII/174/08 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 26.08.2008 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2008 r. Nr 174, poz. 2900).

§ 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w Wielkiej Wsi w bezpośrednim sąsiedztwie ulic: Otuskiej, Storczykowej i Różanej – uchwalona Uchwałą Nr XXXIX/290/2014 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 28 stycznia 2014 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2014 r. poz. 1283).

§7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne należy niezwłocznie powiadomić odpowiedni organ służby ochrony zabytków.

3. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w Wielkiej Wsi przy ulicy Świętego Rocha – uchwalony Uchwałą Nr XLVI/280/09 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 24.11.2009 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. 2010 r. Nr 50, poz. 1151).

§7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne,

należy przerwać pracę, zabezpieczyć teren i niezwłocznie powiadomić odpowiedni organ służby ochrony zabytków, a następnie przystąpić do archeologicznych badań ratunkowych.

4. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w Wielkiej Wsi przy ulicy Kwiatowej, Otuskiej i obwodnicy miasta Buku – uchwalony Uchwałą Nr LV/355/10 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 31.08.2010 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2010 r. Nr 224, poz. 4115).

§7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu a wymagających prac ziemnych; pozwolenie na badania archeologiczne inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę.

5. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w Wielkiej Wsi – uchwalony Uchwałą Nr LV/354/10 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 31.08.2010 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2010 r. Nr 234, poz. 4386).

§ 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu a wymagających prac ziemnych; pozwolenie na badania archeologiczne inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę.

6. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w Wielkiej Wsi przy ul. Jana Pawła II – uchwalony Uchwałą Nr XXV/180/2012 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 30.10.2012 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2012 r. poz. 6099).

§7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: 1. Na wniosek organu ochrony zabytków obszar planu obejmuje się „strefą ochrony konserwatorskiej zespołu stanowisk archeologicznych” określoną na rysunku planu, w granicach której przedmiotem ochrony jest zewidencjonowane stanowisko archeologiczne. 2. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, w granicach „strefy ochrony konserwatorskiej zespołu stanowisk archeologicznych” ustala się: 1) nakaz przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu; 2) nakaz uzyskania pozwolenia

konserwatorskiego na prowadzenie badań archeologicznych, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

Niepruszewo

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów aktywizacji gospodarczej w Niepruszewie położonych pomiędzy drogą wojewódzką nr 307 a projektowaną drogą komunikacji wewnętrznej – uchwalony Uchwałą Nr XXXIII/209/2000 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29.12.2000 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2001 r. Nr 4, poz. 43).

§ 9. 1. Plan wskazuje obszar objęty planem jako tereny archeologicznej strefy ochrony konserwatorskiej objęte ochroną prawną (ustawa z dnia 15 lutego 1962 roku o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r. Nr 98, poz. 1150), 2. W obrębie archeologicznej strefy prawnej ochrony konserwatorskiej, plan ustala: 1) wymaganie szczegółowe dla inwestowania i zagospodarowania – obowiązek uzyskania przez inwestora zezwolenia konserwatorskiego do prowadzenia jakichkolwiek prac ziemnych. 2) w procesie realizacyjnym zapewnienia stałego nadzoru archeologicznego dla wszystkich inwestycji wymagających prac ziemnych.

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywizacji gospodarczej w Niepruszewie położonych pomiędzy drogą wojewódzką nr 307, a projektowaną drogą komunikacji wewnętrznej – uchwalony Uchwałą Nr XVII/222/05 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 30.08.2005 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2005 r. Nr 145, poz. 4028).

§ 4.1. pkt 1) § 9, ust. 1 otrzymuje brzmienie: 1. Na obszarze objętym planem znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne objęte ochroną konserwatorską wynikającą z art. 6 ust. 1 pkt 3a ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami), pkt. 2) § 9 ust. 2 otrzymuje brzmienie: 2. Wszelkie prace ziemno – budowlane, należy uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu, w celu określenia konieczności prowadzenia przez inwestora prac archeologicznych przy realizacji inwestycji.

2. Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywizacji gospodarczej w Niepruszewie – uchwalona Uchwałą Nr XLII/221/05 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 30.08.2005 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2005 r. Nr 145, poz. 4026).

§ 4. pkt 2) Na obszarze objętym planem znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne objęte ochroną konserwatorską art. 6 ust. 1, pkt 3a ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn.

zmianami). Wszelkie prace ziemno – budowlane, należy uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu, w celu określenia konieczności prowadzenia przez inwestora prac archeologicznych przy realizacji inwestycji.

3. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów aktywności gospodarczej w Niepruszewie – gmina Buk – uchwalony Uchwałą Nr XXXIX/242/2001 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29.05.2001 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2001 r. Nr 67, poz. 1228).

§ 10. W zakresie ochrony środowiska kulturowego: 1. Plan wskazuje obszar objęty planem jako tereny archeologicznej strefy ochrony konserwatorskiej objęte ochroną prawną na podstawie ustawy z dnia 15 lutego 1962 roku o ochronie dóbr kultury (Dz. U. 1999 nr 98, poz. 1150 ze zm.). 2. W obrębie archeologicznej strefy prawnej ochrony konserwatorskiej, plan ustala: 1) wymaganie szczegółowe dla inwestowania i zagospodarowania – obowiązek uzyskania przez inwestora zezwolenia konserwatorskiego do prowadzenia jakichkolwiek prac ziemnych, 2) w procesie realizacyjnym zapewnienie stałego nadzoru archeologicznego dla wszystkich inwestycji wymagających prac ziemnych.

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywności gospodarczej w Niepruszewie – gmina Buk – uchwalony Uchwałą Nr XLII/223/05 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 30.08.2005 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2005 r. Nr 145, poz. 4028).

§ 4. 1. 1) § 10 pkt 1 otrzymuje brzmienie: Na obszarze objętym planem znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne objęte ochroną konserwatorską wynikającą z art. 6 ust. 1 pkt 3a ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami). 2) § 10 pkt 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie: 1) wszelkie prace ziemno – budowlane, należy uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu, w celu określenia konieczności prowadzenia przez inwestora prac archeologicznych przy realizacji inwestycji.

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywności gospodarczej w Niepruszewie – Gmina Buk – uchwalony Uchwałą Nr XXXII/203/08 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 16.12.2008 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2009 r. Nr 29, poz. 456).

§ 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.

4. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w Niepruszewie przy ulicy Poznańskiej – uchwalony Uchwałą Nr XXVIII/172/08 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 26.08.2008 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2008 r. Nr 174, poz. 2899).

§ 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.

5. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej położonych w Niepruszewie – działki o numerze ewidencyjnym 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115/3, 119 – uchwalony Uchwałą Nr VI/34/2011 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29.03.2011 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2011 r. Nr 149, poz. 2411).

§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu, a wymagających prac ziemnych, w zakresie uzgodnionym pozwoleniem odpowiednich służby ochrony zabytków, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

§ 9. W zakresie granic i sposobów zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów, w tym terenów górniczych, a także obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów osuwania się mas ziemnych ustala się nakaz ochrony stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

6. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów usługowych położonych w Niepruszewie – działka o numerze ewidencyjnym 246/2 – uchwalony Uchwałą Nr VII/45/2011 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 10.05.2011 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2011 r. Nr 197, poz. 3109).

§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu, a wymagających prac ziemnych, w zakresie uzgodnionym pozwoleniem odpowiednich służby ochrony zabytków, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

§ 9. W zakresie granic i sposobów zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów, w tym terenów górniczych, a także

obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów osuwania się mas ziemnych ustala się nakaz ochrony stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską na podstawie ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami.

7. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w miejscowości Niepruszewo, działki o numerach ewidencyjnych 244/2 i 243/2 – uchwalonego Uchwałą Nr XIV/109/2011 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 27.12.2011 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2012 r. poz. 790).

§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: 1) nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem przedmiotowego terenu; 2) nakaz uzyskania przez inwestora pozwolenia na badania archeologiczne przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

§ 9. W zakresie granic i sposobów zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów, w tym terenów górniczych, a także obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów osuwania się mas ziemnych ustala się nakaz ochrony stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską na podstawie ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami.

8. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w miejscowości Niepruszewo, między ulicą Żytnią i Szkolną, a drogą powiatową numer 2500P – uchwalony Uchwałą Nr XXXI/221/2013 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 23.04.2013 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2013 r. poz. 3792).

§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: 1) nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem przedmiotowego terenu; 2) nakaz uzyskania przez inwestora pozwolenie na badania archeologiczne przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, o ile teren zawiera stanowiska archeologiczne.

Otusz

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Buk, w części dotyczącej wsi Otusz – teren eksploatacji złóż kruszywa naturalnego (działki ewidencyjne o nr 160/1 i 160/2 – o łącznej powierzchni ca 14 ha, z pominięciem gruntów leśnych o powierzchni 1,07

ha) – uchwalony Uchwałą Nr XLVI/282/2001 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 28.12.2001 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2002 r. Nr 4, poz. 189).

§ 7. 6) Z racji położenia terenu na obszarze stanowiska archeologicznego, inwestor po otrzymaniu koncesji na wydobywanie kopaliny (przed przystąpieniem do prac ziemnych), zobowiązany jest powiadomić Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Poznaniu w celu ustalenia sposobu realizacji warunków konserwatorskich.

2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej położonych w Otuszu przy drodze gminnej 32010 (Huby Otuskie) – uchwalony Uchwałą Nr VI/35/03 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 28.01.2003 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2003 r. Nr 30, poz. 568).

§ 6. 2. Przy prowadzeniu prac ziemnych w razie ujawnienia przedmiotu, który posiada cechy zabytku lub odkrycia obiektów archeologicznych przez ekipę budowlaną należy, zgodnie z art. 22 i 24 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. 1999 nr 98, poz. 1150 ze zm.) zabezpieczyć znalezisko i zgłosić ten fakt do Działu Ochrony Zabytków Archeologicznych Muzeum Archeologicznego w Poznaniu (Pałac Górków, ul. Wodna 27, 61-781 Poznań) lub do Wojewódzkiego Oddziału Ochrony Zabytków w Poznaniu – Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Cieśle

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Buk, w części dotyczącej wsi Cieśle – teren eksploatacji złóż kruszywa naturalnego (fragment działki ewidencyjnej o nr 41/3) – uchwalony Uchwałą Nr X/53/03 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 17.04.2003 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2003 r. Nr 82, poz. 1581).

§ 6. 4) Inwestor po otrzymaniu koncesji na wydobywanie kopaliny (przed przystąpieniem do prac ziemnych), zobowiązany jest powiadomić Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Poznaniu w celu ustalenia sposobu realizacji warunków konserwatorskich na powyższym obszarze.

2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu eksploatacji kruszywa naturalnego obejmującego fragment działki nr ewid. 41/3 obręb Cieśle – uchwalony Uchwałą Nr XLVII/290/09 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29.12.2009 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2010 r. Nr 49 poz. 1129).

§ 9. 1. Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej; 1) Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ustala się

obowiązek przeprowadzenia wyprzedzających inwestycję, ratowniczych badań wykopaliskowych. Pozwolenie na badania archeologiczne inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę.

4.9. Najważniejsze działania opiekuńcze przeprowadzone przez Gminę Buk przy obiektach zabytkowych w latach 2014 – 2017.

W omawianym okresie na terenie całej Gminy Buku prowadzono, podobnie jak wcześniej, szereg działań mających na celu poprawienie kondycji technicznej oraz ogólnej percepcji zachowanej substancji zabytkowej dziedzictwa kulturowego.

W ramach działań administracyjnych Urząd Miasta i Gminy Buk współpracował z Powiatowym Konserwatorem Zabytków w Poznaniu. Ponadto Gmina Buk angażowała się w monitorowaniu wszelkich zmian, jakie następowały w obrębie zabytków zachowanych na jej terenie.

W ramach zadań dotyczących promocji regionu i edukacji przez prezentację lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego wyznaczone zostały następujące kierunki działań. Rozpowszechnienie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu miasta i gminy, a także zabytkowego złożenia urbanistycznego Buku przy pomocy publikacji materiałów na stronach internetowych Urzędu Miasta i Gminy, ogłoszeń i komunikatów publikowanych na tablicach ogłoszeń oraz w prasie lokalnej. Dotyczyły one w szczególności informacji na temat podejmowanych decyzji przez WWKZ w zakresie zmiany orzeczenia konserwatorskiego, która pozwoliła na szczegółowe wyznaczenie zasięgu obszaru oraz jego poprawnego nazewnictwa. Udostępniono także gminną ewidencję zabytków oraz program opieki nad zabytkami miasta i gminy Buk na lata 2014 – 2017 na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Buk.

W ramach promocji dziedzictwa kulturowego Samorząd w Buku wspierał organizacje i stowarzyszenia w opracowywano i publikowano materiały dotyczące historii i zabytków miasta i gminy. Gmina Buk, na podstawie Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie dotowała Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze w zakresie prowadzenia Izby Muzealnej Ziemi Bukowskiej. W roku 2015 wydano Przewodnik po starówce w Buku, autorstwa Huberta Wejmanna. Publikacja ta ukazała się w ramach projektu kulturalno – edukacyjnego Miasto i woda – historie połączone, realizowanego

przez Urząd Miasta i Gminy Buk wraz z firmą Wavin Polska S.A. W ramach tego samego projektu oznakowano specjalnymi tablicami informacyjnymi 15 obiektów zabytkowych lub miejsc odnalezienia ważnych zabytków archeologicznych na bukowskim starym mieście. Również w ramach projektu Miasto i woda – historii połączone w 2014 roku utworzono, a w 2015 poszerzono ekspozycję archeologiczną. Obecnie wystawa prezentuje zabytki odnalezione przy działaniach inwestycyjnych prowadzonych przez samorząd i osoby prywatne na terenie Gminy. Do najciekawszych eksponatów należy zaliczyć drewniane rury wodociągowe z XVI wieku, miecz rycerski z przełomu XIV i XV wieku, cembrowinę studni z VIII wieku, cegły gotyckie, fragmenty skór i ceramiki, kolekcję monet i zabytków metalowych.

Do zajęć edukacyjnych włączono tematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w szkołach podstawowych i gimnazjach, wyjaśniając pojęcia związane z krajobrazem kulturowym miasta i gminy oraz regionu, informując młodzież szkolną o zasobach krajobrazu kulturowego miasta i gminy, organizując w ramach zajęć szkolnych wycieczek po najciekawszych i najważniejszych miejscach w mieście i gminie ze wskazaniem obiektów zabytkowych. Ponadto organizowanie spotkań, konferencji, uroczystości wiązało się każdorazowo z uczestnictwem delegacji i szerszej grupy młodzieży, do której w taki sposób trafiały znaczne ilości informacji na temat historii miasta. Do tych przedsięwzięć należy zaliczyć coroczne organizowanie Europejskich nocy muzeów, w ramach których zwiedzano między innymi kościół pw. Św. Krzyża w Buku, starej wieży ciśnień i Izby Muzealnej Ziemi Bukowskiej.

W odniesieniu do zadań dotyczących sprawowania opieki nad zachowanymi zabytkami Samorząd w Buku prowadził merytoryczną pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na ich odnowę, rozpowszechniał informacje na temat profilaktyki konserwatorskiej stosowanej w odniesieniu do zabytków oraz zbierał informacje na temat przeprowadzonych remontów i odnotowując je w kartach adresowych obiektów. Władze miasta i gminy aktywnie włączały się we współpracę z Powiatowym Konserwatorem Zabytków w Poznaniu oraz Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego w przypadku wykrycia nieprawidłowości podczas prowadzenia różnego typu prac budowlanych obejmujących substancje zabytkową.

Do najważniejszych przedsięwzięć finansowanych z budżetu Gminy należy zaliczyć przeprowadzenie prac drogowych wraz z infrastrukturą komunalną na terenie śródmieścia wpisanego do rejestru zabytków. Uporządkowanie ulic, nierzadko o średniowiecznym pochodzeniu, ma doniosłe znaczenie w ogólnej percepcji zabytkowej przestrzeni miasta. Działania te są nadal prowadzone. Istotną zmianę w krajobrazie miasta spowodowały dwa duże remonty prowadzone w kościele cmentarnym pw. Św. Krzyża, należącym do parafii rzymsko – katolickiej pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika. W lata 2015 – 2016 prowadzono prace remontowo – konserwatorskie. Na remont kruchty w 2015 roku Urząd Miasta i Gminy Buk przeznaczył w formie dotacji celowej kwotę 40000,- zł. W 2016 roku prace przy kościele były kontynuowane i objęły zakrycie i część korpusu kościoła. Na ten cel w 2016 roku Urząd Miasta i Gminy Buk przeznaczył, również w formie dotacji celowej, kwotę w wysokości 26969,45 zł. Bardzo ważnym wydarzeniem dla Buku było rozpoczęcie się remontu w obrębie założenia pałacowo – parkowego w Niepruszewie. Obecnie prace koncentrują się w obrębie pałacu. Mają one charakter remontu generalnego. Malowniczo położony park nad jeziorem został częściowo ogrodzony. Na terenie miasta wykonano spektakularny remont budynku dawnego szpitala przy placu Reszki. W obrębie własności prywatnej na terenie Gminy Buk prowadzone też były działania remontowe głównie mające charakter bieżący. Do ważnych działań sprzyjających zachowaniu substancji zabytkowej należy zaliczyć prace dekarские wykonane na zabudowie śródmieścia pochodzącej z XIX wieku.

Urząd Miasta i Gminy w Buku również współpracował ze służbami konserwatorskimi na etapie projektowania i realizacji wszelkich inwestycji. W szczególności dotyczyło to procedur planistycznych zmierzających do uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami – art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zmianami).

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

6. Kierunki realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

6.1. Gminna ewidencja zabytków.

6.1.1. Działanie – weryfikacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomych (architektura i budownictwo).

L.p.	Działanie	Czas realizacji w latach
1.	Weryfikacja zbioru kart adresowych gminnej ewidencji zabytków miasta i gminy Buk w celu zaktualizowania stanu zachowania zabytków architektury i budownictwa objętych ochroną konserwatorską wpisanych do rejestru zabytków i	2019

	<p>znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Weryfikacja będzie polegała również na założeniu kart w oparciu o aktualnie obowiązujący wzór dla całego zbioru zewidencjonowanych obiektów. Po zakończeniu prac gminna ewidencja zabytków zostanie wprowadzona do obrotu prawnego.</p>	
--	--	--

6.1.2. Działanie – weryfikacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych.

L.p.	Działanie	Czas realizacji w latach
1.	<p>Weryfikacja zbioru kart adresowych gminnej ewidencji zabytków archeologicznych występujących na obszarze miasta i gminy Buk w celu jej zaktualizowania. Weryfikacja będzie prowadzona w porozumieniu z Wielkopolski Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Weryfikacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych będzie polegała również na wprowadzeniu informacji o znaleziskach pradziejowych według obowiązujących zasad w formie założenia nowych kart dla stanowisk archeologicznych. Po zakończeniu prac przedmiotowa dokumentacja będzie wprowadzona do obrotu prawnego.</p>	2019

6.2. Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

6.2.1. Działanie – sporządzenie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

L.p.	Działanie	Czas realizacji w latach
1.	Sporządzenie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta i Gminy Buk.	2018 – 2021

6.3. Promocja regionu i edukacja przez prezentację lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

6.3.1. Działanie – udostępnianie i promocja zabytków nieruchomości.

L.p.	Działanie	Czas realizacji w latach
1.	Zorganizowanie punktu lub punktów informacji turystycznej w powiązaniu z miejscowymi instytucjami kultury, rozpowszechniających wiedzę na temat historii miasta i okolicy.	2018 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
2.	Kontynuacja działalności wydawniczej w zakresie publikacji reklamowych i turystycznych dotyczących istniejących w mieście i gminie zabytków.	2018 – 2021
3.	Kontynuacja wsparcia organizacji i stowarzyszeń w opracowaniu i publikacji materiałów dotyczących historii i zabytków miasta i gminy. Zbieranie i skupowanie materiałów archiwalnych (tj.: stare zdjęcia, mapy, przedmioty codziennego	2018 – 2021 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>

	użytku) dotyczących miasta i gminy oraz mieszkańców.	
--	--	--

6.3.2. Działanie – edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego (prowadzona w szkołach i instytucjach kultury znajdujących się na obszarze Gminy Buk).

L.p.	Działanie	Czas realizacji w latach
1.	Kontynuacja działań mających na celu włączanie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach.	2018 – 2021 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
2.	Kontynuacja działań mających na celu wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z krajobrazem kulturowym miasta i gminy oraz regionu.	2018 – 2021
3.	Informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego miasta i gminy.	2018 – 2021
4.	Kontynuacja działań mających na celu organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek po najciekawszych i najważniejszych miejscach w mieście i gminie oraz przedstawienie im obiektów zabytkowych.	2018 – 2021 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
5.	Porządkowanie przez Samorząd Gminy cmentarzy: żydowskiego i ewangelickiego.	2018 – 2021

6.4. Sprawowanie opieki nad zachowanymi zabytkami w regionie.

6.4.1. Działanie – zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania. Na powyższe prace Samorząd Miasta i Gminy Buk przeznacza corocznie środki finansowe. W roku budżetowym 2018, uchwałą Rady Miasta i Gminy Buk na zadanie dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami niebędącymi własnością Gminy Buk przeznaczono kwotę 50000,00 zł.

L.p.	Działanie	Czas realizacji w latach
1.	Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na ich remonty	2018 – 2021
2.	Kontynuacja działań mających na celu merytoryczną pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na ich odnowę	2018 – 2021
3.	Nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków szczególnie w świetle zmieniającej się rangi ewidencji zabytków w przepisach regulujących opiekę i ochronę zabytków.	2018 – 2021
4.	Kontynuacja działań mających na celu aktywizację sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych.	2018 – 2021 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
5.	Kontynuacja działań władz Gminy Buk mających na celu ochronę substancji zabytkowej przed działaniami prowadzonymi z naruszeniem prawa budowlanego głównie dotyczącymi rozbudowy i przebudowy zmieniającej bryłę obiektów lub ich charakterystycznych elementów (zwłaszcza na	2018 – 2021

	obszarach objętych ochroną konserwatorską i przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków).	
6.	Prowadzenie przez Urząd Miasta i Gminy Buk działań remontowych i rewitalizacyjnych, w zakresie swoich kompetencji.	
a.	Przywrócenie stanu właściwego Placu Przemysława.	2018 – 2021 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
b.	Kontynuacja odnowienia nawierzchni ulic i chodników oraz innych elementów na terenie śródmieścia wpisanego do rejestru zabytków.	2018 – 2021 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
c.	Renowacja obiektów zabytkowych będących we władaniu Miasta i Gminy Buk wpisanych do gminnej ewidencji zabytków oraz budynków mieszkaniowych zlokalizowanych w obszarze historyczno – urbanistycznego układu miasta. Rewitalizacja obejmuje: odnowę elewacji budynków.	2018 – 2021 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>

7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podmiotem powołującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd miasta i gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz miasta i gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Samorząd winien oddziaływać na inne podmioty mające do czynienia z obiektami zabytkowymi, w tym także na mieszkańców miasta i gminy Buk, tak by wywołać w nich potrzebę zachowania dziedzictwa kulturowego, jako fundamentalnego dobra

identyfikującego ich tożsamość. W odniesieniu do lokalnej społeczności pielęgnowanie tradycji zawartej w zabytkach ma ścisły związek z kształtowaniem poczucia własnej wartości. W odniesieniu do podmiotów gospodarczych dobra kultury, jakimi są zabytki, mają potencjalnie dużą wartość marketingową itp.

Aby zrealizować zamierzone cele określone w konkretnych działaniach należy zastosować możliwie najszersze spectrum narzędzi – instrumentów. Zakłada się, że w realizacji powyżej zredagowanego gminnego programu opieki nad zabytkami wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, społeczne, koordynacja oraz instrumenty kontrolne.

1. Instrumenty prawne:

- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- dokumenty wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz w ramach porozumienia przez Powiatowego Konserwatora Zabytków w Poznaniu wynikające z przepisów ustawowych,
- uchwały miejscowego samorządu odnoszące się do zagadnień regulujących kształtowanie przestrzeni.

2. Instrumenty finansowe:

- dotacje
- subwencje
- dofinansowania
- projekty uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej

3. Instrumenty społeczne:

- edukacja kulturowa
- informacja
- współpraca
- współdziałanie z organizacjami społecznymi

4. Koordynacja:

- strategię rozwoju miasta
- plany rozwoju lokalnego
- programy prac konserwatorskich

- programy ochrony środowiska
  - studia i analizy, koncepcje zrównoważonego rozwoju
  - plany rewitalizacji
5. Instrumenty kontrolne:
- utworzenie w ramach Urzędu Miasta i Gminy Buk, jednoosobowej odpowiedzialności za sposób w jaki realizowane będą poszczególne zadania wynikające z ustaleń niniejszego programu. Proponuje się, aby zobowiązanie to powierzyć kierownikowi Referatu Inwestycji i Planowania. Powierzenia wyżej wymienionego obowiązku dokona Burmistrz Miasta i Gminy Buk niezwłocznie po uchwaleniu przez Radę Miasta i Gminy Buk powyższego programu,
  - aktualizacja bazy danych ewidencji gminnej,
  - monitoring stanu zachowania i rozwoju środowiska kulturowego,

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Miasta i Gminy Buk zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Miasta i Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Miasta i Gminy.

Do wykonania powyższego zadania, Zespół Koordynujący monitorujący „Gminny program opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Buk na lata 2018 – 2021” przynajmniej raz na dwa lata przedstawi pisemną analizę stopnia realizacji powyższego programu.

9. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Obowiązek dbania o stan zabytków spoczywa na właścicielach i posiadaczach zabytków.

Środowisko lokalne, doceniając potrzebę ochrony dziedzictwa kulturowego, wprowadziło system pomocy finansowej adresowanej do właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych. System ten został określony uchwałą nr XI/50/07 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29 maja 2007 roku w sprawie: zasad i trybu postępowania, udzielania i rozliczania

dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nie stanowiących własności Gminy Buk. W sposób szczególny dotacje celowe pochodzące z budżetu Gminy przeznaczone są dla osób fizycznych lub jednostek organizacyjnych posiadających tytuł prawny do zabytków wpisanych do rejestru zabytków, którzy zobowiązani są z mocy prawa do finansowania, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tych zabytkach. W załączniku uchwały określono przedmiot udzielania dotacji:

1. Gmina może udzielić dotacji na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w obiektach wpisanych do rejestru zabytków.
2. Dotacja może być udzielona na pokrycie kosztów wykonania planowanych prac prowadzonych z zachowaniem przepisów ustawy – Prawo zamówień publicznych.
3. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku może otrzymać dotację częściowo lub w całości pokrywającą koszty prowadzenia prac.
4. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1, może dotyczyć prac, które wykonane zostaną w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku lub w roku następnym po roku złożenia wniosku.
5. Dotacje, o których mowa w ust.1 mogą obejmować nakłady konieczne na realizację prac wymienionych w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
6. Dotacja może być udzielona do wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku.
7. Jeśli zabytek, o którym mowa w ust. 1 posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych dotacja może być udzielona do 100% nakładów koniecznych na ich wykonanie.
8. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w ust.1 wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych dotacja może być udzielona do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac.
9. Łączna wartość dotacji udzielonych z budżetu Miasta i Gminy Buk oraz innych źródeł sektora finansów publicznych nie może przekroczyć wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są także zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami.

1. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (www.mkidn.gov.pl) w ramach swoich uprawnień tworzy programy wspierające między innymi prace służące ochronie zabytków. Rodzaje i zakresy ochrony zgodne są z aktualną polityką ochrony dziedzictwa kulturowego Rządu Rzeczypospolitej.
2. Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (wosoz.bip-i.pl/public) – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków.
3. Samorząd Województwa Wielkopolskiego (www.bip.umww.pl) – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych m. in. jednostek sektora finansów publicznych.
4. Istnieje możliwość pozyskania pomocy finansowej ze strony Starostwa Powiatowego w Poznaniu na podstawie Uchwały nr XIV/186/V/2016 Rady Powiatu w Poznaniu z dnia 24 lutego 2016 roku, w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie powiatu poznańskiego (<http://powiat.poznan.pl/uchwala-zabytki/>). Uchwała zawiera szczegółowe warunki pozyskania środków finansowych na ochronę zabytków.
5. Fundusz Kościelny (www.mswia.gov.pl) – dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwacje zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających obiektów. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz. Podmiotami uprawnionymi do otrzymywania środków Funduszu Kościelnego są:
  - osoby prawne Kościoła Katolickiego

- osoby prawne innych kościołów i związków wyznaniowych działających na podstawie ustaw o stosunku Państwa do kościołów oraz związków wyznaniowych
  - osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru kościołów i związków wyznaniowych, o którym mowa w art. 30 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2017 r. poz. 1153 z późn. zmianami).
6. Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.
  7. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to nowe narzędzie zaproponowane przez Komisję Europejską wspierające rozwój terytorialny, które ma z założenia przyczyniać się do zwiększania efektywności realizacji polityki spójności. Przy pomocy tego instrumentu, partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie mogą realizować wspólne przedsięwzięcia, łączące działania finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. W przypadku Buku, mogą być realizowane zadania w ramach miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania.

Program wykonano na zlecenie Miasta i Gminy Buk

Jacek Piotrowski

Puszczykowo, wrzesień 2017 rok.

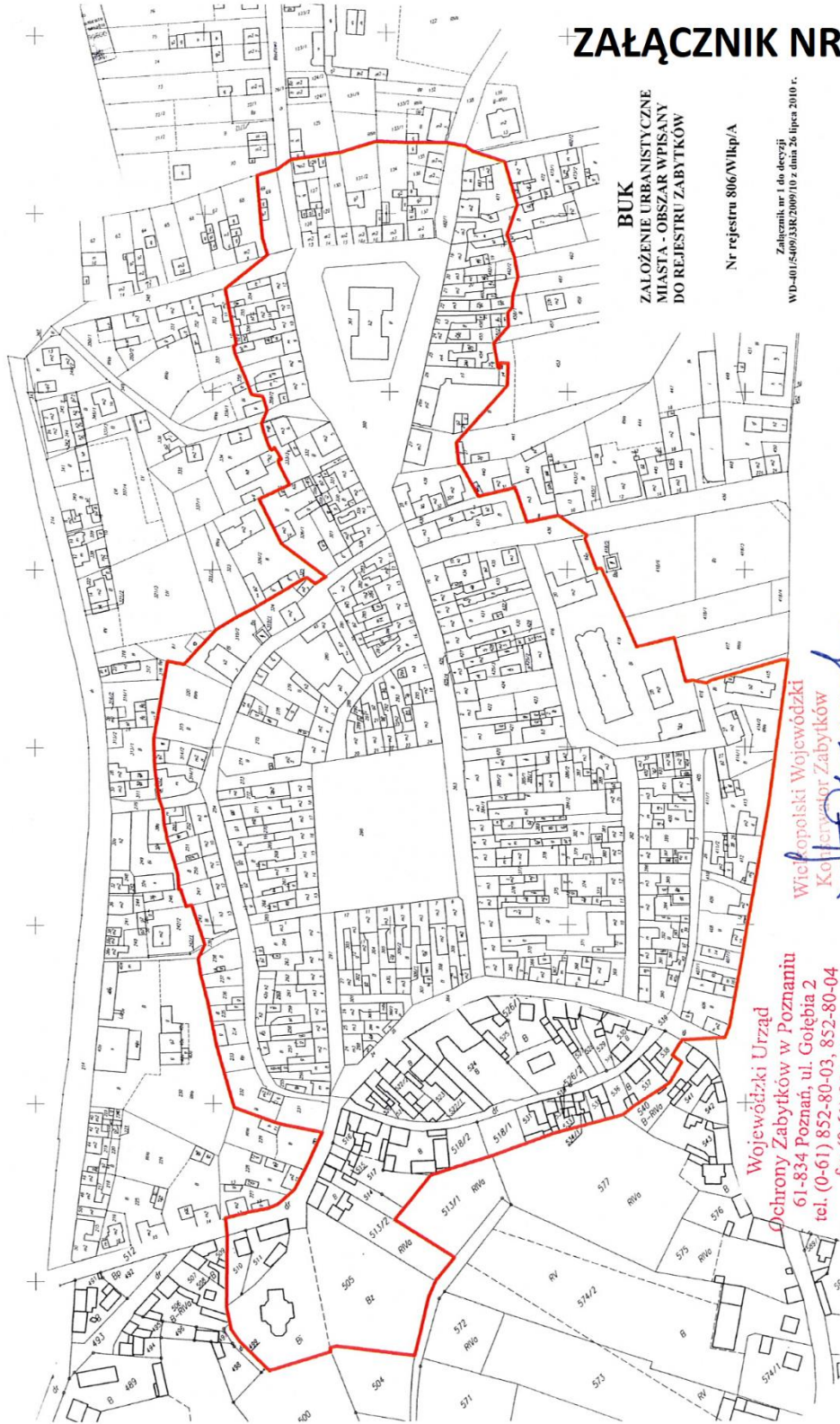

ZAŁĄCZNIK NR 1.

BUK
ZAŁOŻENIE URBANISTYCZNE
MIASTA - OBSZAR WPISANY
DO REJESTRU ZABYTEKÓW

Nr rejestru 806/Wlkp/A

Załącznik nr 1 do decyzji
WD-4015-09.34R/2009/10 z dnia 26 lipca 2009 r.

Wojewódzki Urząd
Ochrony Zabytków w Poznaniu
61-834 Poznań, ul. Golebia 2
tel. (0-61) 852-80-03, 852-80-04
fax (0-61) 852-80-02

Wielkopolski Wojewódzki
Konservator Zabytków
Alexander
mgr Aleksander Starzyński